

การเลือกตั้งในประเทศไทย

ระบอบประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองยึดถือหลักที่ว่า อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชน หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นของประชาชน แต่ประชาชน จะเข้ามาบริหารประเทศทั้งหมดไม่ได้ จึงต้องคัดเลือกตัวแทนขึ้นเพื่อบริหารประเทศ แทนตน ระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ทุกวันนี้จึงเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ใดแก่การให้สิทธิพลเมืองทุกคนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนราษฎร เขาไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภา นั่นคือการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ประเทศประชาธิปไตย จำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครเข้ารับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้ไปเป็นผู้ปกครองหรือเป็นผู้ใช้สิทธิแทนตนในรัฐสภา จะขอกล่าวถึงการเลือกตั้งในประเทศไทย เน้นหนักในช่วง พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2512 เท่านั้น โดยแจจแจงรายละเอียดของผลของการเลือกตั้งโดยผู้แทนของปวงชนมาแล้วว่า ผู้แทนราษฎรนั้นเขาไปใช้อำนาจแทนปวงชนที่เลือกเขาไปได้อย่างไรถูกต้องหรือไม่ การเลือกตั้งแบบเขตรวมเขตมีผลต่อการได้ผู้แทนที่ดีเพียงไร ปวงชนมีความคิดถูกต้องหรือไม่เพียงไร ในการเลือกตัวแทนเขาไปบริหารประเทศ

การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะถ้าวารราษฎรเป็นเจาของอำนาจสูงสุด ราษฎรทุกคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในอำนาจนี้ ราษฎรก็ควรเป็นผู้ใช้อำนาจนั้น แต่ราษฎรต้องมอบอำนาจให้ผู้อื่นแทน เพราะตนไม่มีเวลาหรือไม่รู้ว่าควรจะให้อย่างไร หรือไม่อยากใช้ ฯลฯ เมื่อราษฎรเป็น "เจาของ" อำนาจบังคับบัญชาเช่นนี้แล้ว ผู้ปกครองก็มิฐานะเป็นเพียงผู้แทนราษฎร

ราษฎรอำนาจที่จะควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ที่ผูกพันของชนโลกกระทำไปในการปกครอง
จึงเลิกหลักการที่สำคัญ คือหลักที่ถือว่าประชาชนเป็นใหญ่ (Popular Sovereignty)
เพื่อเป็นการยืนยันในหลักการนี้ จึงต้องให้ประชาชนได้มีสิทธิเสียงในการตัดสินใจเกี่ยวกับ
การดำเนินการปกครองเพื่อผลประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนเอง แต่การที่จะ
ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนเองทุกคนทุกเรื่องไป ย่อมเป็นการยาก
ฉะนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะเป็นการประกันให้ประชาชนมีทางที่จะได้ใช้สิทธิใช้เสียงโดย
ทางหนึ่งทางใดขึ้น และวิธีที่เชื่อกันว่าได้ผลดียิ่งใช้กันอยู่แพร่หลายคือ การ "เลือกตั้ง"
ตัวแทนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้น และการเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องกระทำโดยทั่วถึง โดยอิสระเสรี
ไม่มีการบังคับขู่เข็ญ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยทางอ้อมนี้ เป็นการปกครองโดยราษฎร
เลือกตั้งตัวแทนของตนไปแสดงเจตนารมณ์แทนตน วิธีนี้ราษฎรเป็นผู้ควบคุมการจัดการ
บ้านเมืองในทางอ้อม ประเทศต่าง ๆ โดยมาดเนินแบบนี้ ประเทศไทยเราก็ใช้แบบนี้

1. ประวัติการเลือกตั้งในประเทศไทย¹

เริ่มจากเค้าโครงการปฏิรูประบบการบริหาร ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เพราะในสมัย
ของพระองค์ได้ทรงปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น (การปกครองตำบลและหมู่บ้าน) โดยได้ทรง
จัดให้มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นชน ๆ เริ่มตั้งแต่การจัดให้มีการทดลองเลือกตั้ง
กำนันผู้ใหญ่บ้านครั้งแรกที่บางปะอิน เพื่อจะได้ทดลองดูว่าจะใช้ใดผลหรือมีอุปสรรคของ
ประการใดหรือไม่ แล้วจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วราชอาณาจักรขึ้น

¹ รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎร 26 มกราคม 2518

สำหรับตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ทรงขึ้นที่ขึ้นใหม่ ทรงให้ราษฎร เป็นผู้เลือกตั้ง
เอง ซึ่งแตกต่างจากของเดิมที่ใหญ่วาราชการ เมือง เป็นผู้แต่งตั้ง วิธีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน
คือการ เชิญเจ้าบ้านมาประชุมกัน พรรคควมราษฎรอื่น ๆ ขอให้เลือกตั้งบรรดาผู้จะมา
ประชุมว่าจะเลือกตั้งใคร เป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อราษฎรส่วนมากเลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว
ก็จะไปบอกหมายทั้งชั่วคราวไว้เป็นหลักฐานก่อน จนกว่าจะได้มีหมายตั้งของทางราชการ
ออกให้ใหม่ ส่วนวิธีการเลือกตั้งกำนันคือ เชิญผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ได้รับเลือกตั้งไว้แล้วนั้น
มาประชุมพร้อมเพรียงกันที่ศาลาเวียง แล้วขอให้ประชุมผู้ใหญ่บ้านเลือกตั้งกันเองคนหนึ่งเป็น
หัวหน้าว่าการตำบล ดำเนินการ เช่นนั้นจนเลือกกำนันไปครบทุกตำบลในบ้านเกาะบางปะอิน

ในปี พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีคณะบุคคลคณะหนึ่ง
เรียกว่า "คณะ ร.ศ. 130" รวมกันคิดจะเปลี่ยนแปลงระบอบการ
ปกครองนำเอาระบอบรัฐธรรมนูญมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ยังไม่ไดลงมือกระทำ
ก็ถูกจับเสียก่อน การปฏิวัติครั้งนั้นจึงไม่สำเร็จ ภายหลังจากที่ได้จับกุมและลงโทษ "คณะ
ร.ศ. 130" แล้วไม่นาน รัชกาลที่ 6 ได้ทรงจัดตั้ง "คูสติกานี" เมืองประชาธิปไตยขึ้น ณ
พระราชวังดุสิตในเนื้อที่ประมาณสองไร่ มีการออกธรรมนูญการปกครองสำหรับนคราภิบาล
แห่งนี้ มีการออกหนังสือพิมพ์ มีการตั้งพรรคการเมือง โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็น
โรงเรียนฝึกสอนประชาธิปไตย แต่การดำเนินการนี้ปรากฏว่าไม่ใคร่ผลเท่าใดนัก เพราะ
ไม่ได้กระจายไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ครั้นต่อมา ในรัชสมัยรัชกาลที่ 7 พระองค์ทรงมีพระประสงค์ที่จะพระราชทาน
รัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน แต่อภิรัฐมนตรีและขุนนางผู้ใหญ่บางท่าน รวมทั้งที่ปรึกษาที่เป็น
ชาวต่างประเทศ เห็นว่ายังไม่สมควรแก่เวลาที่พระราชทานรัฐธรรมนูญให้ จากสาเหตุความไม่
พอใจในความลาหลังในคานเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารประเทศที่เป็นอยู่
ในขณะนั้น จึงได้มีบุคคลคณะหนึ่ง รวมกันคิดจะเปลี่ยนแปลง

ระบบการปกครองมาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นครั้งแรกที่ประเทศฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ. 2469¹ ในเวลาต่อมา กงกัณการ เมืองนี้ ก็ไ้ไ้หาสมัครพรรคพวกเพิ่มขึ้น ได้ประชุมวางแผนกันหลายครั้ง และรวมตัวกันทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ในนามว่า "คณะราษฎร" ลงมือทำการปฏิวัติในเช้าวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นับเป็นคณะปฏิวัติคณะที่ 1 ในระบอบประชาธิปไตย จึงถือได้ว่ายุคนี้เป็นยุคที่อำนาจธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย และใคร่ไขหลักนี้เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ภายหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ต่อมาได้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎรชั่วคราวขึ้น จำนวน 70 นาย ในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เพื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานต่อไป คณะกรรมการร่างสำเร็จและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 การเลือกตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎรได้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2476

2. หลักเกณฑ์ของการเลือกตั้ง

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต้องมาจากกาเลือกตั้งของราษฎร ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม สำหรับฝ่ายนิติบัญญัตินั้น

¹ รองศาสตราจารย์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ หน้า 21.

ในปัจจุบันนี้ทุกประเทศยอมให้ราษฎร เลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร โดยตรงกันทั้งนั้น¹ ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้ความหมายคำว่า "เลือกตั้ง" แตกต่างกันในที่นี้จะขอกล่าวถึงการ "เลือกตั้ง" ตามความหมายที่ใช้อยู่ในฝ่ายประชาธิปไตยตะวันตกเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า "การที่บุคคลคนหนึ่งได้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายบัญชี เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่แทนตน"² ฉะนั้นเราจะถือว่า มีการเลือกตั้งได้จะต้อง เขาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้³

1. จะต้องมิใช่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนหรือมิใช่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายบัญชีให้ราษฎร เลือกตั้ง ฉะนั้นในโซเวียตส์เซียจึงมิใช่ผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีเดียวจึงไม่ใช่การ "เลือกตั้ง" ตามความหมายของประชาธิปไตยตะวันตก

2. ราษฎรจะต้องมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกตั้งหรือไม่เลือกตั้ง และถ้าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เขาก็ต้องมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งคนใดหรือบัญชีรายชื่อบัญชีหนึ่งบัญชีใดตามที่เขาเห็นสมควร กล่าวคือจะมีการบังคับไม่ได้

1 คร.หยุด แสงอุทัย, "ประชาธิปไตยที่แท้จริง," ประเมินผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน 10 กุมภาพันธ์ 2512 (พระนคร : กลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง), หน้า 349.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

3. ก่อนการเลือกตั้ง ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีโอกาสที่จะทราบความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ กล่าวคือ รัฐบาลต้องยอมให้มีการชุมนุมสาธารณะ ยอมให้มีการแจกใบปลิวโฆษณาหาเสียง ยอมให้หนังสือพิมพ์โฆษณาโครงการหรือคำชักชวนของพรรคการเมือง

4. ก่อนการเลือกตั้ง ราษฎรผู้เลือกตั้งจะต้องมีเสรีภาพที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ราษฎรผู้เลือกตั้งจะต้องมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือกันว่า ความคิดเห็นของผู้เลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดอยู่ เหมาะสมเพียงใดหรือไม่ โดยเอามาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของพรรคการเมืองอื่น หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคการเมืองอื่น

เรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้ แต่ละยุคแต่ละสมัยได้พยายามอย่างที่สุดที่จะให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่ง สำหรับระบอบประชาธิปไตยไทย จึงได้คิดตั้งทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เหมาะสม ประเทศไทยเรายึดหลักที่ว่า¹ . . . การให้ราษฎรออกเสียงเลือกตั้งบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนตน เป็นวิธีที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยมากกว่าการแต่งตั้ง หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้เพราะวิธีการเลือกตั้งนั้น เป็นวิธีการที่ทำให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอำนาจควบคุมผู้แทนของตนได้

¹ดูรายละเอียดทฤษฎีต่าง ๆ ได้ในบุเรศ สุภกาจัน, "การเลือกตั้ง ส.ส. 10 กุมภาพันธ์ 2512 - การเตรียมการและคำเนิงาน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 8 - 9.

อย่างใกล้ชิดและทำให้ราษฎรของตระหนักรู้เสมอว่า อำนาจที่ตนได้รับมานั้นเป็นอำนาจ
 ที่ผู้เป็นเจ้าของเรียกคืนได้เสมอ ซึ่งถ้าหากว่าตนอยากจะได้รับมอบหมายอำนาจนั้นต่อไป
 ตนก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของ
 ส่วนรวมเป็นหลัก¹

3. ความเป็นมาการเลือกตั้งของประเทศไทย*

การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเป็นการ
 ชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ทั่วไป (General Will) ของประชาชนได้ชัดเจนว่า
 ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการอะไรในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า จะให้ประเทศดำเนินไปใน
 ลักษณะไหนและวิธีการ เช่นไร² หรือการเลือกตั้งนับได้ว่าเป็นวิธีการที่นำไปสู่
 ประชาธิปไตยได้ใกล้เคียงที่สุด³

¹ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, รัฐสภาในระบอบการปกครองของไทย (พระนคร :
 โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมเคราะห์, 2514), หน้า 70.

* คูรายละเอียดเรื่องประวัติการออกเสียงเลือกตั้งได้ในนุเรศ สุภกาญจน์
 หน้า 9 - 16.

²เคชชาติ วงศ์โกลนเชษฐ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : โรงพิมพ์ของสมาคม
 สังคมศาสตร์, 2508), หน้า 120.

³ดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์, "ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้ง," รัฐศาสตร์นิเทศ
 ปีที่ 5 เล่มที่ 1 มีนาคม 2512), หน้า 149.

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ใช้อำนาจในการปกครองประเทศจากพระมหากษัตริย์ โดยกล่าวว่าจะนำเอามามอบให้เป็นของราษฎรทั้งหลายและกำหนดให้มีองค์กรต่าง ๆ เป็นผู้มีอำนาจแทนราษฎร กล่าวคือให้สภาผู้แทนราษฎรใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจในทางการบริหารและให้ศาลใช้อำนาจทางตุลาการ และในระยะแรกนั้นได้กำหนดถึงการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรไว้ 3 ชั้นคือ

1. ให้ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนเพื่อออกเสียง เลือกตั้งผู้แทนตำบล
2. ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล
3. ผู้แทนตำบล เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นไปตามกาลสมัย¹

หลักการของคณะราษฎรจะเห็นได้ว่า คืออย่างยิ่งเพราะจะให้ประชาชนเป็นผู้เป็นเจ้าของประเทศทำการเลือกตั้งผู้แทนและใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยที่ว่า "...ผู้ปกครองต้องได้รับความยินยอม (Consent) ของผู้ถูกปกครองและผู้ถูกปกครองต้องสามารถเปลี่ยนผู้ปกครองได้ตามวิถิต่างแห่งกฎหมาย"² แต่เจตนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของคณะราษฎรผิดพลาดตลอดมา ไม่สามารถทำให้กระบวนการเมืองดำเนินจากกลางไปสู่บนตามหลักการปกครองประชาธิปไตยได้

¹ดูรายละเอียดในบุเรศ สุภกาณูจน์, "การเลือกตั้ง ส.ส. 10 กุมภาพันธ์ 2512 - การเตรียมการและดำเนินงาน" หน้า 9 - 10.

²กมล สมวิเชียร, พัฒนาการเมืองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2513), หน้า 21.

ดังนั้นอำนาจอธิปไตยของประชาชนจึงเป็นเรื่องทฤษฎีเสียมากกว่า ประชาชนไม่เคยได้รับอำนาจตัดสินใจสุดท้าย¹ ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ระหว่างประชาธิปไตยกับคตินิยมทางเผด็จการ อำนาจสูงสุดของพระมหากษัตริย์ซึ่งสิ้นสุดลงพร้อมกับการได้รับรัฐธรรมนูญมาแทนเป็นหลักการปกครองประเทศ โดยกำหนดให้มีสภาเดียว เลือกตั้งจากประชาชนทั่วไป แต่ก็ไม่มียุทธสภาอย่างว่าเลยสักครั้งเดียว²

การเลือกตั้ง เป็นการที่บุคคลจะได้ใช้สิทธิของตนเลือกผู้ที่มาใช้อำนาจปกครองแทนตน อาจเป็นการเลือกตั้งโดยตรงหรือการเลือกตั้งโดยทางอ้อมก็ได้

3.1 การเลือกตั้งโดยทางอ้อม (Indirect Election)

เป็นวิธีการเลือกตั้งสำหรับประเทศที่ยังไม่พร้อมจะให้มีการเลือกตั้งโดยตรง อาจเป็นเพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองหรือประชาชนยังขาดการศึกษา และการคมนาคมทั่วไปในประเทศที่ยังไม่เจริญ ถ้าจัดให้มีการเลือกตั้งโดยตรงจะทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ประชาชนมาก การเลือกตั้งโดยทางอ้อมนี้อาจทำ

¹ พงษ์เพ็ญ ศกุนตาทักษิ, ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมสังเคราะห์, 2512), หน้า 3.

² เกียรติชัย พงศ์พานิช, "การปฏิวัติ พ.ศ. 2475," สัปดาห์การเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 77.

ข้อข้อหลายครั้ง เช่น การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2475 ได้บัญญัติให้มีการเลือกตั้งโดยทางอ้อมเป็น 3 ขั้นตอนคือ ประชาชนในหมู่บ้านเลือกผู้แทนของหมู่บ้านขึ้นมาก่อน แล้วผู้แทนของหมู่บ้านจึงไปเลือกผู้แทนตำบล ในขั้นสุดท้ายผู้แทนตำบลก็จะไปเลือกผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งโดยทางอ้อมอาจจะจำเป็นในกรณีที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง รวมถึงการขาดการศึกษาในระดับพื้นฐานด้วย

3.2 การเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election)

ตามระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า ราษฎรควรใช้อำนาจในการปกครองตนเองให้มากที่สุด ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ระบบการปกครองประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน จึงมีความเห็นพ้องกันว่า การเลือกตั้งโดยตรงจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการที่ประชาชนสามารถแสดงเจตนารมณ์ของตน โดยการเลือกผู้แทนที่ต้องการเข้าไปบริหารประเทศแทนตน พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2489 บัญญัติให้เป็นการเลือกตั้งโดยตรง และได้รับเอาวิธีการเลือกตั้งโดยตรงมาใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

4. วิธีการเลือกตั้ง

หลังจากคณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครอง พ.ศ. 2475 เรียบร้อยแล้ว ได้มีการตราพระราชบัญญัติออกมา 2 ฉบับ แต่ก็ยังไม่ทันได้ใช้จนกระทั่งพระราชบัญญัติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกตั้งฉบับที่ 3 จึงให้มีการเลือกตั้งครั้งแรก ซึ่งพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับ¹ กำหนดวิธีการเลือกตั้งโดยทางอ้อม หลังจากนั้นก็เปลี่ยนไปใช้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง

ในประเทศไทยวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้งอยู่สองวิธี คือวิธีแบ่งเขตและวิธีรวมเขต ซึ่งในการกำหนดเขตเลือกตั้งนี้ บางครั้งก็กำหนดในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง บางครั้งก็บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ²

การเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขต หมายความว่า จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งอย่างไรก็ได้ แต่อย่างน้อยจังหวัดหนึ่งจะต้องเป็นเขตเลือกตั้งอันหนึ่ง คือราษฎรในจังหวัดหนึ่ง ๆ จะต้องมามีสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสำหรับจังหวัดนั้นได้ วิธีการเลือกตั้งแบ่งเขตนั้น เป็นการแบ่งจังหวัดออกเป็น

¹พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2475
พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2475 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2476.

พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 10 สิงหาคม 2476.

โดยการให้ราษฎร เลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วผู้แทนตำบล เลือกผู้แทนราษฎร อีกทีหนึ่ง

²ไปรคครูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 ลงวันที่ 5 ธันวาคม 2490.

เขต ๆ ผู้เลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนเสียงเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สมัครรับเลือกตั้งสำหรับ
 เขตที่ตนมีสิทธิลงคะแนนเสียงอยู่ในเขตใด กับสิทธิลงคะแนนเสียงสำหรับผู้สมัครรับ
 เลือกตั้งที่สมัครรับเลือกตั้งในเขตอื่นเท่านั้น วิธีเลือกตั้งรวม เขตจังหวัดจึงเป็นวิธีเลือกตั้ง
 ที่ตรงกับเขากับวิธีเลือกตั้งแบบ เขตจังหวัด เมื่อจัดให้มีการเลือกตั้งรวม เขตจังหวัดแล้ว
 หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งจะเป็นวิธีเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก หรือวิธีเลือกตั้งตาม
 ส่วนยอมแล้วแต่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งจะบัญญัติไว้ ฉะนั้นการที่พระราชบัญญัติ
 การเลือกตั้งกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนใดเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ที่จะมีการเลือกตั้งได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ย่อมเป็นแต่หลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้ง
 อย่างหนึ่งของวิธีการเลือกตั้งรวม เขตจังหวัดเท่านั้น ซึ่งอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้
 วิธีเลือกตั้งทั้งรวมเขตและแบ่งเขตย่อมผลผลิตเสียด้วยกันทั้งคู่

ศูนย์วิทยพัชกร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ฅ.พุก แสงอุทัย, ฉบับกฎหมายเลือกตั้ง, (พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ,
 ทนา 18 - 19.

วิธีเลือกตั้ง ซึ่งถือเอาเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์และเคยเข้ามาแล้ว ทั้งวิธีรวมเขต และวิธีแบ่งเขตนั้น ไม่อาจพิจารณาให้แน่ชัดลงไปได้อีก วิธีใดจะก่อให้เกิดผลในกรณีที่ ประชาชนจะสนใจมาใช้สิทธิของตนมากกว่ากัน เพราะปรากฏว่ามีผลสืบสนกันอยู่ การเลือกตั้งครั้งที่ 1, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 ใช้วิธีรวมเขต ส่วนการเลือกตั้ง ครั้งที่ 2, 3 และ 4 ใช้วิธีแบ่งเขต ผลปรากฏว่าร้อยละของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งที่ 1, 7, 8 และ 9 โดยการรวมเขตสูงกว่าครั้งที่ 2, 3 และ 4 โดยการแบ่งเขต แต่ครั้งที่ 5 โดยการรวมเขตต่ำกว่าครั้งที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งแบ่งเขต และครั้งที่ 6 โดยการรวมเขต ต่ำกว่าครั้งที่ 2 ซึ่งแบ่งเขต ฉะนั้นจึงพอจะประเมินได้ว่า วิธีการเลือกตั้งรวมเขตหรือ แบ่งเขต ไม่มีผลต่อการที่ประชาชนจะใช้สิทธิมากหรือน้อย แต่อาจมีผลต่อยุทธวิธีของผู้สมัคร รับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองในแง่การรณรงค์หาเสียง จากเขตที่เคยสร้างความนิยมไวแก่ ประชาชน และมีผลต่อทางราชการในแง่ที่ถ้าจัดให้มีการแบ่งเขตแล้ว การลงคะแนน ของผู้เลือกตั้ง การนับคะแนนของกรรมการตรวจคะแนนจะมีผลเสร็จเร็วกว่าการจัดให้มีการเลือกตั้งรวมเขต

ถ้าจะพิจารณาถึงผลดีและผลเสียของการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตและรวมเขตแล้ว จะเห็นวาระบบการเลือกตั้งทั้งสองวิธีนี้มีอิทธิพลต่อระบบพรรคการเมืองในประเทศไทยน้อย มาก แม้วาระบบการเลือกตั้งตามเสียงข้างมากโดยวิธีรวมเขตจะเป็นระบบที่ช่วยส่งเสริม ให้เกิดพรรคการเมืองน้อยพรรค แต่เนื่องจากประชาชนไม่ได้รับการศึกษาทั้งทางด้านการ เมืองและวิชาความรู้เท่าที่ควร และจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม แตกต่างจาก ประเทศอื่น ๆ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคง มูลเหตุเหล่านี้ทำให้เกิด พรรคการเมืองหลายพรรค และประชาชนไม่สนใจต่อพรรคการเมือง ดังนั้นไม่ว่าจะจัด ให้มีการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตหรือรวมเขต ประชาชนก็เลือกผู้แทนโดยการถือเอา คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญ ดังจะกล่าวต่อไป

จากการเลือกตั้งที่ผ่านมามีจะปรากฏว่า ผู้สมัครจะหาเสียงด้วยการนำของ
ไปแจกจ่ายเลือกตั้งควย และสิ่งของที่นำไปแจกจ่ายผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนมากถือว่ามีความ
สำคัญ

... สิ่งของที่นำไปแจกจ่ายของของผู้สมัครคืออยู่ พร้อมควยหมายเลขของ
ผู้สมัคร หรือไม่มีก็ได้แต่ต้องเป็นสิ่งที่ดีกว่า ผู้รับหรือผู้เลือกจะไม่มีก็ได้ แต่ต้องเป็น
สิ่งที่ดีกว่า ผู้รับหรือผู้เลือกจะไม่โยนทิ้ง เช่น ปฏิทิน ไหมบรรทัด กินสอ สมุด หนังสือ
หวี แอลง ยาสีฟัน กลักไม้ขีดไฟ ปลาหู หรือแจกบัตรเลือกตั้งตัวอย่างพร้อมควยภาพ
ถ่ายของผู้สมัครและหมายเลขหมวก เสื้อยัด ผาขาวมา นำปลา ยารักษาโรค หมาก
พลุ บุหรี่ ปูย และเมล็ดพืช และอาจยังมีการฉายภาพยนตร์ ดิเก หนังสิตะลุงหรือ
หมอลำมาร้องโดยแห่ กบพทหาเสียงลงในควยเลือกตั้ง¹ การแจกสิ่งของให้ราษฎร
ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ย่อมมีเจตนาต่าง ๆ กัน บางคนคิดว่า เป็นการแลกเปลี่ยน
ให้ใครคะแนนเสียงเลือกตั้ง บางคนหวังจะแสดงตนเป็นคนใจกว้าง และบางคนแจก
เพื่อให้เป็นสื่อสร้างความนิยม บางคนก็แจกด้วยคิดว่าราษฎรเป็นลูกหลาน พี่ ป้า น้า อา
สิ่งของที่นำไปแจกก็แล้วแต่เจตนา มา แต่เดิมที่เคยเห็นแจกก็มาเป็นพัสดุต่าง ๆ ตั้งแต่
พัสดุมีราคา ไปจนถึงพัสดุไม่ไผ่สำหรับปักเตาหุงข้าวที่ปัก น้มีเบอร์และชื่อของผู้แจก
การแจกสิ่งของในการเลือกตั้งมีวิวัฒนาการเพิ่มขึ้นทุกที จนกระทั่งแจกนบัตรใบละหา
บาท พิมพ์เบอร์ 5 ซึ่งเป็นเบอร์ของหม่อมเจ้านิศายากรวรม บางคนแจกผาขาวมา
เสื้อยัด ล้วนพิมพ์เบอร์ของผู้แจกไว้ทั้งสิ้น. . .²

¹กรมการปกครอง, รายงานวิเคราะห์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
10 กุมภาพันธ์ 2512 (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2513), หน้า 226.

²ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์, ศิลปะเลือกตั้ง (ธนบุรี : เทพนิมิตรการพิมพ์, 2511),
หน้า 358.

ส่วนการใช้อธิปไตยหาเสียงนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งโดยระบบแบ่งเขต หรือรวมเขตก็ยอมทำได้ ผู้สมัครที่มีฐานะดีย่อมสามารถทุ่มเทเพื่อโฆษณาหาเสียงได้มากกว่าผู้สมัครที่มีฐานะยากจน เช่น การจัดเลี้ยงอาหารให้แก่มวลผู้ออกเสียงให้แก่ตน

... ผู้สมัครที่มีฐานะดีจะให้ความช่วยเหลือในทางการเงินและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในงานพัฒนาของตำบล หมู่บ้าน นำรถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำต่าง ๆ เขามอบและก่อสร้างถนนสะพานในหมู่บ้านหรือสละเงินบูรณะ วัด โบสถ์ ญาติ ศาลา การเปรียญ โรงเรียน และอุปถัมภ์งานประจำปีของวัด ผู้สมัครจากกลุ่มพิเศษ เฉพาะอาชีพมักจะได้รับการช่วยเหลือหาเสียงอย่างแข็งขันจากกลุ่มอาชีพเดิม เช่น ถ้าผู้สมัคร เคยเป็นครู พวกครูก็จะช่วยเหลือหาเสียงให้ ถ้าผู้สมัคร เป็นนักเลงก็จะได้รับ ความช่วยเหลือจากนักเลงด้วยกันในการหาเสียงและลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง. . .¹

... การไถรายปายสี มีอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมาก และเป็นผลเสียหาย แก่ตัวผู้สมัครเอง เรื่องการไถรายปายสีนี้ ผู้สมัครมักโฆษณาหาเสียงด้วยการโจมตี รัฐบาล นักการเมืองที่เขาแข่งขัน และข้าราชการประจำ ถ้อยคำที่ใช้รุนแรง ถ้าผู้ โจมตีมีศิลป์ในการพูดก็ มักจะได้รับคะแนนนิยมสูง. . . บางครั้งก็มีการจางท่าลาย ไปสเตรเตอร์ของผู้สมัครอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าในท้องถิ่นนั้น ราษฎรไม่ชอบผู้สมัครคนนั้น . . . ผู้หาเสียงบางคนใช้อธิปไตยขมขูราษฎรให้ลงคะแนนให้ ถ้าไม่ลงให้ก็จะทำร้าย ร่างกาย หรืออยู่ในท้องถิ่นนั้นไม่ได้ และมีการแอบอ้างเอาชื่อผู้ใหญ่ในวงราชการมาใช้ เพื่อให้ผู้เลือกตั้งเกรงกลัวว่า จะได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง บางครั้งพอคำพิชไร และนายทุน ก็จะขอร้องแถมบังคับให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนให้กับผู้สมัครที่ตนสนับสนุน ถ้า ไม่เลือก คราวหน้าจะมาขอกุเงินไม่ได้อีก วิธีนี้โดยมาก เพราะโดยทั่วไปแล้ว ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล ประกอบกับชาวนาชาวไร่ที่ยากจนและมีจำนวนมาก

¹กรมการปกครอง, รายงานวิเคราะห์การเลือกตั้ง. . ., หน้า 228.

พวกชาวนาชาวไร่ จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุน ทำให้นายทุนเมื่ออำนาจ
สามารถออกคำสั่งบงการได้. . .¹

จะเห็นได้ว่า ทั้งระบอบรวมเขตหรือแบ่งเขตไม่สามารถแก้ปัญหาการกว้านซื้อ
คะแนนเสียงหรือการใช้อิทธิพลได้ จึงทำให้ระบบพรรคการเมืองไม่มีความหมาย
เพราะถ้ามีการใช้อิทธิพลชักจูงให้ประชาชนลงคะแนนเสียงได้แล้ว ระบบพรรคการเมือง
ก็ไม่มีประโยชน์ต่อการเลือกตั้ง เพราะประชาชนจะลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครคนใด
ก็จะถูกคุณสมบัติส่วนตัว หรือปัจจัยอื่นยอมสำคัญกว่า

เมื่อเป็นดังนี้ ระบบการเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขต จึงมีอิทธิพลต่อ
ระบบพรรคการเมืองน้อยมาก นอกจากนั้นการที่ผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยวิธี
รวมเขต หรือแบ่งเขต ยังปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงเขตที่ตนเป็นผู้แทนเป็นสำคัญ ดังที่
ปรากฏอยู่ในการทำงานของสมาชิกสภาที่ผ่านมาแล้ว ก็เท่ากับว่าระบบการเลือกตั้งมิได้
ช่วยส่งเสริมระบบพรรคการเมือง เพราะถ้าสมาชิกสภาแม้แต่พยายามหาผลประโยชน์ไป
ยังท้องถิ่นของตนให้มากที่สุด โดยหวังว่าประชาชนจะเลือกตนเป็นผู้แทนอีกในการเลือกตั้ง
ครั้งต่อไป ดังที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2512 ปรากฏว่าผู้แทนในจังหวัดหนึ่ง ๆ ต่างก็ถือว่า เป็นหน้าที่ตนจะต้องของงบประมาณ
ไปพัฒนาจังหวัดที่ตนเป็นผู้แทนให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนที่เลือกตนพอใจ และจะเลือก
อีกเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งต่อไป เมื่อเป็นดังนี้ก็เท่ากับว่า การเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขต
ของไทย มีส่วนสนับสนุนพรรคการเมืองน้อยมาก ทั้งนี้เพราะผู้แทนราษฎรส่วนมากต่างก็

¹กรมกรปกครอง, "รายงานวิเคราะห์การเลือกตั้ง. . ." หน้า 229 - 231.

เห็นว่า ความสามารถส่วนตัวของคุณ มีอิทธิพลในการที่จะได้รับเลือกหรือไม่ มีไต่ถาม
 ทหารการ เมือง แสดงว่าผู้แทนราษฎรเอง ต่างก็ไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง
 ในการที่จะสนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้ง จึงต้องแสดงความสามารถของคุณให้ประชาชนเห็น
 ส่วนในด้านประชาชนนั้นไม่ได้เห็นประโยชน์ของพรรคการเมือง ว่ามีความสำคัญเพียงใด
 จึงออกเสียงเลือกตั้ง ควบคุมการถือเอาคุณสมบัติส่วนตัวเป็นสำคัญ จึงเห็นได้ว่า ระบบการ
 เลือกตั้ง มีอิทธิพลต่อระบบพรรคการเมืองของประเทศไทยอย่างมาก ไม่ว่าจะใช้การ
 เลือกตั้งโดยวิธีแบ่ง เขตหรือรวม เขต ทั้งนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการวิเคราะห์ผล
 การเลือกตั้ง โดยวิธีแบ่ง เขตและรวม เขตดังต่อไปนี้

5. ระบบการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่ง เขตและรวม เขต

ศึกษาจากการลงคะแนนเสียง เลือกผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวไทย
 โดยจะศึกษาจากผลการลงคะแนนเสียง โดยวิธีแบ่ง เขตเลือกตั้งและรวม เขตเลือกตั้งไป
 พร้อมกัน ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่า ระบบการเลือกตั้งจะได้อุณหภูมิเข้าไปบริหารประเทศนั้น
 สร้างเสถียรภาพแก่รัฐบาลที่จะบริหารประเทศเพียงใด หรือเสถียรภาพของรัฐบาล เกิด
 ความล้มเหลวอย่างไร อีกทั้งศึกษาว่า มีส่วนส่งเสริมระบบพรรคการเมืองในประเทศไทย
 มากน้อยเพียงใด

5.1 การเลือกตั้งวิธีแบ่ง เขตและรวม เขต

นับว่าเป็นการยากที่จะยืนยันผลที่แน่นอนใดของการที่จะศึกษาการออกเสียง
 เลือกตั้งของประชาชนชาวไทย ตั้งแต่มีการเลือกตั้งครั้งแรก เพราะไม่มีหลักฐานแสดง
 คะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับ และยังไม่มียุทธศาสตร์เมือง ระบบพรรคการเมืองเริ่ม

มีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2489 แต่ในการเลือกตั้งยังไม่มีสังกัดพรรคที่แน่ชัด เพิ่งจะเริ่มมี
 พรรคการเมืองจริง ๆ เมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 นี้เอง ระบบ
 พรรคการเมืองจึงเพิ่งเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500
 จึงพอมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงการสังกัดพรรคของสมาชิก และคะแนนเสียงที่ผู้สมัครแต่ละ
 คนได้รับ จึงได้ศึกษาจากผลของการเลือกตั้ง ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 11* ของบาง
 จังหวัดในภาคต่าง ๆ โดยการสุ่มตัวอย่างภาคละ 2 จังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* การเลือกตั้งครั้งที่ 11 ห่างจากการเลือกตั้งครั้งที่ 10 ถึง 12 ปี คือการ
 เลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยได้เป็น ส.ส. เก่า ๆ
 อาจเลิกสมัครหรือตายไปแล้ว.

ตารางที่ 1 ผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเชียงราย	สังกัดพรรค	จังหวัดลำปาง	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
1	15 พย.2476	พระคุณธารณปริชาวิท	—	นายสรอย ณ ลำปาง	—	รวมเขต
2	7 พย.2480	นายประยูร วิมุกตาคม	—	นายแถบ คมสัน	—	แบ่งเขต
		✓นายวรการบัญชา	—	นายสรอย ณ ลำปาง	—	
3	12 พย.2481	นายบุญศรี วิญญูรัตน์	—	พล.ต.พระยามรวิสัยสรเดช	—	แบ่งเขต
		✓นายวรการบัญชา	—	นายสรอย ณ ลำปาง	—	
4	6 มค.2489	นายประยูร วิมุกตาคม	—	นายอินทูล วรกุล ✓	—	แบ่งเขต
		นายบรรจบ บรรณสิทธิ์	—	✓นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	—	
5	5 สค.2489	นายศิริ เพชรโรจน์	—	นายประเวศ บริราช	—	แบ่งเขตและ
		นายบุญผ่อง ทองสวัสดิ์	—		—	มีระบบพรรค
		ขุนพิพิธสู่อำนวย	—		—	
6	29 มค.2491	พ.ท.แสวง ทพิฑูสูต	—	ขุนลิ้มะสิงห์สวัสดิ์	—	รวมเขต
		✓นายวรการบัญชา	—	✓นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	—	
		นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ✓	—		—	
						ครั้งที่ 7
						เลือกตั้งใหม่
						5 มย.2492
8	26 กพ.2495	นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ✓	—	✓นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	—	รวมเขต
		นายบุญผ่อง ทองสวัสดิ์	—	นายวิชัย โลจายะ	—	
9	26 กพ.2500	✓นายวรการบัญชา	เสรีฯ	✓นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	ปชป.	รวมเขต
		นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ✓	เสรีฯ	*นายบุญเรือง ภูมิอินทจักร	ปชป.	
		นายบุญผ่อง ทองสวัสดิ์	เสรีฯ	นายอินทูล วรกุล ✓	ปชป.	
		นายเล็ก ทองสุนทร	เสรีฯ			
		นายอำนวยการ ปาชนะเดช	เสรีฯ			

ตารางที่ 1 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเชียงราย	สังกัด	จังหวัดลำปาง	สังกัด	หมายเหตุ
10	15 ธค.2500	นายสงศักดิ์ สายบัญชา ✓ พ.อ.นายวรการบัญชา นายแถม นุชเจริญ นายประพันธ์ อัมพท นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ✓	ปชป. เสรีฯ ปชป. ปชป. ไม่สังกัด	✓ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ * นายบุญเรือง ชุมอินทจักร นายอินทูล วรรณ ✓	ปชป. ปชป. ปชป.	รวมเขต
11	10 กพ.2512	นายทรงธรรม บัญญาดี นายขวัญชัย สารากิจ นายบุญเรือง กิจกล้าสวัสดิ์ นายบุญสวัสดิ์ ดวงใจเอกราช น.พ.สมศาสตร์ รัตนศักดิ์	ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. สปท.	นายไพฑูรย์ เครือแก้ว ✓ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ * นายบุญเรือง ชุมอินทจักร นายเสริม จินาสวัสดิ์	แนวร่วม ประชากร ปชป. ปชป. ปชป.	รวมเขต
12	26 มค.2518	* นายทรงธรรม บัญญาดี นายพายน กาญจนารักษ์ นายสันฐาน สุริยคำ น.พ.สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ * นายฤทธิ อินทรนันท์ นายประพันธ์ อัมพท นายเชวง วงศ์ใหญ่ นายประสิทธิ์ พันธุ์จินดา	ชาติ ไทย เกษตร สังคม พลัง ใหม่ เกษตร สังคม กิจสังคม สันติชน สันติชน กิจสังคม	✓ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ นายพินิจ จันทรสุรินทร์ นายสะอาด ปิยะวรรณ นายดุสิต พานิชพันธ์		แบ่งเขต

ตารางที่ 1 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเชียงราย	สังกัดพรรค	จังหวัดลำปาง	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
13	4 เม.ย. 2519	นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์	ชาติไทย	นายไพฑูรย์ เครือแก้ว	แนวร่วม	
		*นายทรงธรรม บัญญาดี	ธรรม	นายสะอาด ปิยวรรณ	ประชาชน	
		นายวรวิทย์ คำเงิน	ธรรม	✓ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	แรงงาน	
		น.พ.สมศาสตร์ รัตนศักดิ์*	สังคม		กิจสังคม	
		นายวินัย นามเสถียร	ปชป.	*นายบุญเรือง ชุมอินทรจักร		
		นายหลง ศิริพันธ์	ปชป.			
		นายเชวง วงศ์ใหญ่	ชาติไทย			
		นายเทียว คันบรรจง	กิจสังคม			
			ปชป.			

ที่มา : ประเมินผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 10 กุมภาพันธ์ 2512
 รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 26 มกราคม 2518 และ
 4 เมษายน 2519 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จากตารางที่ 1 หน้า 171 ได้เลือกเอาจังหวัดเชียงรายและจังหวัดลำปางเป็นตัวแทน
 ทางภาคเหนือ

ในจังหวัดเชียงรายมี ส.ส. 4 ท่านที่นำมากล่าวคือ นายวรการบัญชา นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์
 นายทรงธรรม บัญญาดี และนายแพทย์สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ นายวรการบัญชา ได้เลือกตั้งครั้งที่ 2,
 3, 6, 9, 10 ซึ่งมีทั้งการเลือกตั้งรวมเขตและแบ่งเขต ซึ่งยังไม่มีระบบพรรคการเมืองเข้ามา

เกี่ยวของในครั้งที่ 2 และ 3 เมื่อพรรคการเมืองเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งหลังจากวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา นายवरการ บัญชา ก็ยังคงได้รับเลือกเป็นผูแทนอีก ส่วนนายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ประชาชนได้เลือกเป็นผูแทน เริ่มตั้งแต่เลือกตั้งซ่อม 8 มิถุนายน พ.ศ. 2492 ต่อมา ครั้งที่ 8, 9, 10 นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ เป็น ส.ส. อีกข้อที่น่าสังเกตคือ ทั้งเคยสังกัดพรรคการเมืองและไม่สังกัดพรรคการเมือง นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ก็ยังคงได้รับเลือกตั้งอยู่ดี ส่วนนายทรงธรรม บัญญัติ นั้นเริ่มได้รับเลือกตั้งครั้งแรกคือ การเลือกตั้งครั้งที่ 11 โดยสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ครั้งที่ 12 ได้รับเลือกตั้งอีกโดยเปลี่ยนมาสังกัดพรรคชาติไทย ต่อมาครั้งที่ 13 ก็ได้รับเลือกตั้งอีก ทั้ง ๆ ที่เปลี่ยนมาสังกัดพรรคธรรมสังคม และได้รับเลือกตั้งอีกในครั้งที่ 14 อีกท่านหนึ่งคือนายแพทย์ สมศาสตร์ รัตนศักดิ์ ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. รุ่นเดียวกับนายทรงธรรม บัญญัติ และได้รับเลือกตั้งทั้ง 3 ครั้งติดต่อกันทั้ง ๆ ที่เปลี่ยนพรรคการเมืองทั้ง 3 ครั้ง (ดูตารางที่ 2) จึงสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ระบบการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตหรือรวมเขตไม่มีอิทธิพลต่อการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน เพราะประชาชนเลือกบุคคลหรือสนใจบุคคลมากกว่าระบบพรรค ดังนั้นระบบเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขต จึงมีอิทธิพลต่อระบบพรรคการเมืองน้อยมาก

ในจังหวัดลำปางมี ส.ส. 3 ท่าน ที่นำมากล่าวคือ นายอินทูล วรกุล นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ และนายบุญเรือง ชุมอินทจักร เริ่มด้วยการเลือกตั้งครั้งที่ 4 เป็นการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขต นายอินทูล วรกุลและนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ได้รับเลือกเป็นผูแทนราษฎรทั้งคู่ ต่อมาเมื่อได้นำเอาการเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขต ประชาชนก็ยังคงเลือกบุคคลทั้งสองเป็นผูแทนอยู่นั่นเอง เช่น การเลือกตั้งในครั้งที่ 8, 9, 10, 11, 12 และ 13 นั้น ประชาชนได้เลือกนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นผูแทนติดต่อกันมา และเลือกนายอินทูล วรกุล เป็นผูแทนอีกในครั้งที่ 9 และ 10 ส่วนนายบุญเรือง ชุมอินทจักร เริ่มด้วยการเลือกตั้งแบบรวมเขต ต่อมาใช้วิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต นายบุญเรือง ชุมอินทจักรก็ได้รับเลือกตั้งอีกคู่ได้ในตารางที่ 1 หน้า 199 คือได้เป็น ส.ส. ครั้งที่ 9, 10, 11 และ 13

จากตารางที่ 1 นี้จึงเป็นเครื่องชี้ชัดว่า ไม่ว่าจะใช้ระบบเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตหรือรวมเขต จะสังกัดพรรคหรือไม่สังกัดพรรค ประชาชนก็ยังคงเลือกตัวบุคคลมากกว่าที่จะเลือกผู้สมัครจากพรรคการเมืองต่าง ๆ

ตารางที่ 2 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้ง	วัน เดือน ปี	จังหวัดอุบลราชธานี	สังกัดพรรค	จังหวัดขอนแก่น	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
1	15 พย.2476	✓ นายเตียง ไชยกาล นายทองอินทร์ ฎริพัฒน์ นายเนย สุจิมา	— — —	ร.ต.อ.หลวงพิพัฒน์พลการ	—	รวมเขต
2	7 พย.2480	นายทองอินทร์ ฎริพัฒน์ นายทิม ฎริพัฒน์ * นายฟอง สิทธิธรรม ✓ ✓ นายเตียง ไชยกาล	— — — —	นายโสภณ สุภธีระ นายผล แสนสระดี	— —	แบ่งเขต
3	12 พย.2481	✓ นายฟอง สิทธิธรรม ✓ นายทองอินทร์ ฎริพัฒน์ ✓ นายเตียง ไชยกาล ขุนบุรีสกาลกติกิตี	— — — —	นายโสภณ สุภธีระ นายผล แสนสระดี	— —	แบ่งเขต
4	6 มค.2489	✓ นายเตียง ไชยกาล นายฟอง สิทธิธรรม ✓ นายทองอินทร์ ฎริพัฒน์ นายบุญมา เกษมวัน	— — — —	นายกระจาง ตูลารักษ์ ร.ต.ท.เสวต ชุมแวงวาปี นายทิม ฎริพัฒน์ *	— — —	แบ่งเขต
5	5 สค.2489	นายนอม วนรมย์ นายสุวิช จิตตะยโสธร นายนารถ เงินทาบ นายสุศุใจ ศุภสร	0 0 0 0	ร.ท.จากรุบุตร เรืองสุวรรณ ร.ต.ไฉยา เกตุเลขา	0 0	แบ่งเขตและ มีระบบพรรค

ตารางที่ 2 -4, 9 - 13, 17 - 22 ที่มา : เหมือนตารางที่ 1.

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดอุบลราชธานี	สังกัดพรรค	จังหวัดขอนแก่น	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
6	29 มค.2491	นายคอง โกศัยวิตร	0	นายทัศน กลิ่นโกมุท	0	รวมเขต
		นายฟอง สิริธรรม ✓	0	นายโสภณ สุภะธีระ	0	
		✓นายเลียง ไชยกาล	0	นายประวิติ จันทรพิมพ์	0	
		นายยมยุทธ พึ่งภพ	0			
8	26 กพ.2495	✓นายเลียง ไชยกาล	0	ร.ท.จากรุบุตร เรืองสุวรรณ	0	รวมเขต
		นายยมยุทธ พึ่งภพ	0	นายประหยัด เอี่ยมศิลา	0	
		นางอรพิน ไชยกาล	0	นายสวัสดิ์ พึ่งตน	0	
		นายศิริเอก มณีรัตน์	0	✓นายแคล้ว นรปติ	0	
		นายทิม ภูริพัฒน์ *	0			
		นายฉันท บัญชิต	0			
9	26 กพ.2500	นายทิม ภูริพัฒน์ *	เสรีธรรม	✓นายแคล้ว นรปติ	เสรีธรรม	รวมเขต
		นายฟอง สิริธรรม ✓	ปชป.	นายทวีศักดิ์ ตรีพิดี	ขบวนการฯ	
		นายกลิ่น ปลั่งนิต	ปชป.	นายเจริญ ปราบ ณ ศักดิ์	เสรีธรรม	
		นายทองพูน อจรรักษ์	ปชป.	นายสว่าง ทรายชู ✓	เสรีธรรม	
		นายเจียม ไชติรักษ์	เสรีธรรม	นายอินทร์ ประจันตเสน	เสรีธรรม	
		✓นายเลียง ไชยกาล	เสรีฯ			
		นายฉันท บัญชิต	เสรีฯ			
10	15 ธค.2500	นายทิม ภูริพัฒน์ *	สหภูมิ	✓นายแคล้ว นรปติ	เสรีธรรม	รวมเขต
		นายฟอง สิริธรรม ✓	ปชป.	นายทวีศักดิ์ ตรีพิดี	ขบวนการฯ	
		นายวีระ รมยรูป	สหภูมิ	นายเจริญ ปราบ ณ ศักดิ์	เสรีธรรม	
		นางสาวอรอินทร์ ภูริพัฒน์	สหภูมิ	ร.ท.จากรุบุตร เรืองสุวรรณ	เสรีฯ	
		นายฉันท บัญชิต	สหภูมิ	นายสว่าง ทรายชู ✓	เสรีธรรม	

* ครั้งที่ 7 เลือกตั้งซ่อม 19 จังหวัด

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดอุบลราชธานี	สังกัดพรรค	จังหวัดขอนแก่น	สังกัด	หมายเหตุ
11	10 กพ.2512	นายเตียง ไชยกาล	ไม่สังกัด			
		นายนารถ เงินทาบ	ไม่สังกัด			
		นายเสรี สุชาติปกคณ	อิสระ	นายแคล้ว นรปติ	แนวร่วมฯ	ร่วมเขต
		นายวิชัย โภมลวิญญู	อิสระ	นายเลิศสิน หงษ์แสงไทย	แนวร่วมฯ	
		นายฟอง สิทธิธรรม	แนวประชาฯ	นายมีเดช วรสีหะ	แนวร่วมฯ	
		นายบุญเย็น วอทอง	แนวประชาฯ	นายสุชน ชื่นชมจิตต์	สปท.	
		นายทองมาก จันทะลือ	แนวประชาฯ	นายสนั่น ชีระศรีโชติ	แนวร่วมฯ	
		นายวิชัย เสวะมาตย์	ปชป.	นายสง่างตราฐ	แนวร่วมฯ	
		นายยิ่ง สิทธิธรรม	แนวประชาฯ	นายวิญญู เสนาวงศ์	แนวร่วมฯ	
		นายประทีป ทองคำใส	สปท.			
12	26 มค.2518	นายสมนึก ทองรุ่งโรจน์	แนวประชาฯ			
		นายประวิทย์ ศรีชัยรัตน์	กิจสังคม	นายแคล้ว นรปติ	แนวร่วม	แบ่งเขต
		นายสุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ	สังคมฯ	นายเจริญ ปรามศักดิ์	สังคมนิยม	
		นายประทีป ทองคำใส	ธรรมสังคม	นายวิรัช กุฑมมาณ	แนวร่วมฯ	
		นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ	ประชาชนธรรม	นายสันต์ อรุโณทัย	พลังใหม่	
		นายเพ็ชร พุ่มจันทร์	ธรรมสังคม	นายสว่าง ตราฐ	แนวร่วมฯ	
		นายสุทัศน์ เงินหมื่น	สังคมนิยม	นายแถม ศรีบุญมี	ชาติไทย	
		นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์	ชาติไทย	นายทองปักษ์ เพียงเกษ	แนวร่วมฯ	
นายวิชัย เสวะมาตย์	สังคมนิยม	น.พ.กระแส ชนะวงศ์	พลังใหม่			
		นายสมชาญ ศรีสองชัย	ปชป.			

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดอุบลราชธานี	สังกัดพรรค	จังหวัดขอนแก่น	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
13	4 เม.ย. 2519	นายเฉลิม สุขเสริม	ชาติไทย	นายเสรี พงษ์ฉันทย์	ปชป.	แบ่งเขต
		นายโกศล มารมย์	ชาติไทย	น.พ.สุวัจน์ วีระเศรษฐกุล	ปชป.	
		นายไพฑูรย์ ไทตระไวศยะ	ชาติไทย	✓ นายแคล้ว นรปติ	แนวร่วมฯ	
		ร.ต.ต.ณรงค์ เทวกุล	ปชป.	ร.ท.จากรุทร เรืองสุวรรณ	ธรรมสังคม	
		นายสุทวิษ สุพรรณ	ปชป.	นายสุรชน ชนชมจิตต์	ธรรมสังคม	
		นายเชวงศักดิ์ เศรษฐมาตย์	ปชป.	นายแถม คีบุณย์	ชาติไทย	
		นายประสิทธิ์ จันทวาร	ชาติไทย	น.พ.กระแส ชนะวงศ์	พลังใหม่	
		นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์	ชาติไทย	นายสมชาย ศรีสองชัย	ปชป.	
		นายยิ่ง สิทธิธรรม	ชาติไทย			

5.2 การเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกระบบพรรคการเมือง

จากตารางที่ 2 หน้า 175 ได้เลือกเอาจังหวัดอุบลราชธานีกับจังหวัดขอนแก่น เป็นตัวแทนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะเป็นจังหวัดใหญ่ทั้งสองจังหวัด

ในจังหวัดอุบลราชธานีมี ส.ส. สามท่านที่นำมากล่าวคือ นายเลียง ไชยกาล นายพอง สิทธิธรรม และนายทิม ภูริพัฒน์ นายเลียง ไชยกาลได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 1, 2, 3, 4, 6, 9 และ 10 ซึ่งมีทั้งการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและรวมเขต ครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 ยังไม่มีระบบพรรคการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องของ เมื่อพรรคการเมืองเข้ามามีบทบาท นายเลียง ไชยกาล ก็ยังคงได้รับเลือกตั้งอยู่ที่ทั้ง ๆ ที่เปลี่ยนพรรคการเมืองอีกหลาย คือได้ในครั้งที่ 6, 8, 9 และ 10 ท่านที่สองคือ นายพอง สิทธิธรรม ได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 2, 3, 4, 6, 9, 10 และ 11 ซึ่งมีทั้งการเลือกตั้งแบบยังไม่มีพรรคการเมืองและมีพรรคการเมืองแล้ว อีกทั้งแบ่งเขตและรวมเขต

นายพอง สิทธิธรรม ก็ยังคงได้รับเลือกตั้งอยู่อีกเสมอ ส่วนท่านสุดท้ายนายทิม ภูมิพัฒน์ ได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 2, 4 (ไปสมัครที่ขอนแก่น) 8, 9 และ 10 ซึ่งได้รับเลือกตั้งทั้งเคยสังกัดพรรคเสรีธรรมในครั้งที่ 9 แต่พอครั้งที่ 10 หันมาสังกัดพรรคสหภูมิก็ยังคงได้รับเลือกตั้งอีก จึงสามารถเห็นได้ชัดเจนาว่า ประชาชนสนใจเลือกบุคคลมากกว่าระบบพรรค ระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขตและแบ่งเขตก็ไม่มีอิทธิพลต่อระบบพรรคแต่อย่างใด

ในจังหวัดขอนแก่น ส.ส. ที่นำมากล่าวคือ นายแควว นรปติ กับนายสว่าง ตราชู ซึ่งได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 8, 9 และ 10 ได้ถือเกือบทุกครั้งจนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็น ส.ส. ที่เป็นทีไว้วางใจของประชาชนมาก เพราะเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใด นายแควว นรปติ จะได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง ส่วนนายสว่าง ตราชู เริ่มได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 9 แล้ว ได้ติดตามมาครั้งที่ 10, 11 และ 12 จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งรวมเขตหรือแบ่งเขต นายแควว นรปติ กับนายสว่าง ตราชู จะได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้ง ฉะนั้น การเลือกตั้งกรรวมเขตหรือแบ่งเขต จึงมีผลต่อระบบพรรคการเมืองน้อยมาก ประชาชนเลือกบุคคลเป็นสำคัญ

ในจังหวัดนครสวรรค์ ส.ส. ที่นำมากล่าวคือ นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นผู้เคยได้รับเลือกตั้งหลายครั้ง เช่น ครั้งที่ 5, 6, 9, 10, 11 และได้รับเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งจนถึงปัจจุบัน เมื่อใดศึกษาดูการเลือกตั้ง 3 ครั้งหลัง¹ จะเห็นได้ว่าประชาชน

1 ผลการเลือกตั้งของจังหวัดนครสวรรค์ ครั้งที่ 9 ถึง 11

26 กุมภาพันธ์ 2500

นายสวัสดิ์ คำประกอบ-เสรีฯ

นายพิชัย มากคุณ-เสรีฯ

นายวสันต์ อินทรสุทร-เสรีฯ

นายใหญ่ ศรีวิชาชี-ปชป.

15 ธันวาคม 2500

ขุนวิวัฒน์วิทยา-ไม่สังกัด

นายใหญ่ ศรีวิชาชี-ปชป.

นายสวัสดิ์ คำประกอบ-ไม่สังกัด

นายอวยชัย ชนะศรี-ไม่สังกัด

10 กุมภาพันธ์ 2512

นายสวัสดิ์ คำประกอบ-สปท.

นายใหญ่ ศรีวิชาชี-ปชป.

นายวิชัย ฉายประเสริฐ-ไม่ฯ

นายประเทือง คำประกอบ-ฯ

นายพิชัย มากคุณ-สปท.

ในจังหวัดนครสวรรค์ได้เลือก นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นผู้แทนเพราะคุณสมบัติส่วนตัว
คงจะเห็นใจต่อมาในการเลือกตั้งในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 นายสวัสดิ์
คำประกอบ ลงสมัครในนามผู้ไม่สังกัดพรรค ก็ได้รับเลือกตั้งอีก และต่อมาเมื่อวันที่ 10
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 นายสวัสดิ์ คำประกอบ ได้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค
สหประชาไทย ประชาชนก็ยังเลือกเขาเป็นผู้แทนอยู่นั่นเอง และได้รับการเลือกตั้งอีก
ทุกครั้งคือครั้งที่ 12 และ 13 (ดูตารางที่ 3)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 - 13
ของจังหวัดนครสวรรค์ กับจังหวัดสุพรรณบุรี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดนครสวรรค์	สังกัดพรรค	จังหวัดสุพรรณบุรี	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
4	6 มค.2489	นายเกษม บุญศรี (เขต 1) ✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ (เขต 2)	-			แบ่งเขต
5	5 สค.2489	นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ (เลือกตั้งเพิ่ม)	-			
6	29 มค.2491	นายเกษม บุญศรี	-			รวมเขต
7	5 มิย.2492	✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ	-	(เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด)		รวมเขต
8	26 กพ.2495	นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ นางสุนันท์ เตลาน ขุนวิวรรณสุวิทยา	-			รวมเขต
9	26 กพ.2500	นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ นายพิชัย มากคุณ นายวสันต์ อินทรสูต ✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ ขุนวิวรรณสุวิทยา	เสรีฯ เสรีฯ เสรีฯ ปชป. ไม่สังกัด	นายพีร์ บุญนาค ✓ ✓ นายทองหยด จิตตะวีระ นายถวิล วัฒนานนท์	ขบวนการฯ เสรีฯ เสรีฯ	รวมเขต
10	15 ธค.2500	✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓	ปชป. ไม่สังกัด	นายพีร์ บุญนาค ✓ ✓ นายทองหยด จิตตะวีระ นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ	สหภูมิ สหภูมิ ปชป.	
11	10 กพ.2512	นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ ✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ ร.ต.อ.วิชัย ฉายประเสริฐ นายประเทือง คำประกอบ นายพิชัย มากคุณ	สปท. ปชป. ไม่สังกัด ไม่สังกัด สปท.	นายสุจิตต์ ทีลาเจริญ นายวิภาส อินสว่าง ✓ นายทองหยด จิตตะวีระ นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ		รวมเขต

ตารางที่ 3 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 - 13
ของจังหวัดนครสวรรค์ กับจังหวัดสุพรรณบุรี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดนครสวรรค์	สังกัดพรรค	จังหวัดสุพรรณบุรี	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
12	26 มค. 2518	นายประสงค์ สงค์สุนทร นายประวัติ เพียรภาค ✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ นายวสันต์ อินทสูต นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ นายประเทือง คำประกอบ	เกษตรฯ เกษตรฯ กิจสังคม เกษตรฯ เกษตรฯ เกษตรฯ	นายบุญโฮย ประเสริฐสุวรรณ นายทองหยด จิตตะวีระ นายวิรัช วัฒนไกร นายประภัทร โพธิ์สุชน นายพีร บุนนาค ✓	ธรรมสังคม ธรรมสังคม ชาติไทย ชาติไทย พลังฯ	แบ่งเขต
13	4 เมย. 2519	นายช เนส เตลาน นายไชยศิริ ชีรัชชานนท์ นายคำรังพันธ์ อสนีณอยุธยา นายสวัสดิ์ คำประกอบ ✓ นายวิเชียร อยู่สิงห์ ✓ นายใหญ่ ศวิตชาติ	กิจสังคม กิจสังคม ไทสังคม เกษตรฯ กิจสังคม กิจสังคม	นายบรรหาญ ศิลปอาชา นายไพศาล แสนใจงาม นายทองหยด จิตตะวีระ นายประภัทร โพธิ์สุชน นายสกลณี วัชรวิไทย	ชาติไทย กิจสังคม กิจสังคม ชาติไทย ชาติไทย	แบ่งเขต

สำหรับกรณีของนายใหญ่ ศวิตชาติ ประชาชนได้เลือกคุณสมบัติส่วนตัวเขา เช่นเดียวกัน
แมวนายใหญ่ ศวิตชาติ จะสมัครรับเลือกตั้งมาตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นการเลือกตั้ง
โดยวิธีแบ่งเขตยังไม่มีพรรคการเมือง และต่อมาได้รับเลือกตั้งในครั้งที่ 6 ด้วย และได้รับ
เลือกตั้งอีกทุกครั้งที่คือ ครั้งที่ 8, 9, 10, 11, 12 และ 13

ในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นายทองหยด จิตตะวีระ เป็นผู้ที่เคยได้รับการเลือกตั้ง
มาหลายครั้ง ได้ถูกผลการเลือกตั้ง 3 ครั้งหลัง คือครั้งที่ 9, 10 และ 11¹ ในครั้งที่ 9
คือ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 นายทองหยด จิตตะวีระ สมัคในนามพรรค
เสรีมนังคศิลา ในครั้งที่ 10 คือ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 เขากลับสมัค
ในนามพรรคสหภูมิ ต่อมาในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 เขาสมัค
ในนามของพรรคสหประชาไทย แต่ก็ได้รับเลือกตั้งทั้ง 3 ครั้ง และได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง
ที่มีการเลือกตั้ง ต่อมาคือครั้งที่ 12 และ 13 (ดูตารางที่ 3) จึงแสดงว่า ประชาชน
เลือกเพราะคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าเลือกพรรคการเมือง

1ผลการเลือกตั้งของจังหวัดสุพรรณบุรี ครั้งที่ 9 ถึง 11

26 กุมภาพันธ์ 2500

นายพีร์ บุณนาค-ชบวนการ

นายทองหยด จิตตะวีระ-เสรีฯ

นายถวิล วิภูวานนท์-เสรีฯ

15 ธันวาคม 2500

นายพีร์ บุณนาค-สหภูมิ

นายทองหยด จิตตะวีระ-สหภูมิ

นายบุญเฮอ ประเสริฐสุวรรณ

10 กุมภาพันธ์ 2512

นายสุจิตต์ ศิลาเจริญ-ไม่ฯ

นายวิภาส อินสว่าง-ไม่ฯ

นายทองหยด จิตตะวีระ-

ปชป.

สปท.

นายบุญเฮอ ประเสริฐสุวรรณ

สปท.

ตารางที่ 4 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13
ของจังหวัดนครศรีธรรมราช กับจังหวัดสงขลา

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดนครศรีธรรมราช	สังกัดพรรค	จังหวัดสงขลา	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
2	7 พย.2480	นายฉ่ำ จรรย์เนตร นายพรอม ณ นคร (ขุนบูรณวาท)	- - -	นายเออน ณ สงขลา นายกล่อม สระโพกล	- -	แบ่งเขต
3	12 พย.2481	นายฉ่ำ จรรย์เนตร (เขต 1) นายเปี่ยม บุญยโชติ (เขต 2)	- -	นายเขี้ยว วิบุลากร พระยาศรีธรรมราช	- -	แบ่งเขต
4	6 มค.2489	ร.ต.มงคล รัตนวิจิตร (ข.1) นายคลอง ไตรสุวรรณ (ข.2)	- -	นายนิสสัย โรจนหัตถ์สิน (ข.1) นายคล้าย ละอองมณี (ข.2)	- -	แบ่งเขต
5	5 สค.2489 (เลือกตั้งเพิ่ม)	นายไสว สุทธิพิทักษ์ (ข.1) ขุนประสงคส์ขकारी (ข.2) นายพินทุ พฤษศรี (ข.3)	- - -	นายเจียม ศิริลักษณ์ (ข.1) นายแข็งจือ ลัมประเสริฐ (ข.2)	- -	เลือกตั้งเพิ่ม จังหวัดไคญเทน เพิ่ม 82 คน
6	29 มค.2491	นายภักดิ์ พัทธภักดิ์ นายฉ่ำ จรรย์เนตร	- -	นายคล้าย ละอองมณี ร.ต.อ.หวง มุตตาหาราช	- -	รวมเขต
7	5 มีย.2492	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด		เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด		รวมเขต
8	26 กพ.2495	นายนอม อุปรมย์ ✓ พ.ท.ทอง ศิริเวชชพันธ์ นายปลื้ม กุญณะกุล	- - -	นายประสิทธิ์ จุลละเกศ นายคล้าย ละอองมณี ✓	- -	
9	26 กพ.2500	นายฉ่ำ จรรย์เนตร นายไสว สวัสดิ์สาร ร.ต.อ.เปี่ยม บุญยโชติ นายนอม อุปรมย์ ✓	พรรคมา ปทป. พรรคมา เสรีฯ	ร.ต.อ.ประสิทธิ์ กลิ่นโกดม นายคล้าย ละอองมณี ✓ นายเชือ ทิพยมณี	เสรีฯ ปทป. ไม่ฯ	รวมเขต

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13
ของจังหวัดนครศรีธรรมราช กับจังหวัดสงขลา

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดนครศรีธรรมราช	สังกัดพรรค	จังหวัดสงขลา	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
10	15 ธค.2500	นายไสว สวัสดิสาร นายหอม อุปรมย์ ✓ ✓นายนำ จำรัสเนตร นายปรีดา คานตระกูล	ปชป. สหภูมิ สหภูมิ สหภูมิ	นายประสิทธิ์ จุลละเกษ นายคล้าย ละอองมณี นายเชอ ทิพย์มณี	ไม่สังกัด ปชป. ไม่สังกัด	รวมเขต
11	10 กพ.2512	ขุนพันธรักษ์ราชเดช *นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายชอบ ภารา นายมนัส สุวรรณรัตน์ นายแนบ ผ่องแผ้ว นายหอม อุปรมย์ ✓	ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. สปท.	จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล ✓ นายประจวบ ชนะภัย นายเชอ ทิพย์มณี นายคล้าย ละอองมณี	ไม่สังกัด ไม่สังกัด สปท. ปชป.	รวมเขต
12	26 มค.2518	*นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายโสภณ วัชรสินธ์ นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ร.ต.ท.ระบิล นานากุล นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ นายอาคม สุวรรณนพ นายมนัส สุวรรณรัตน์ นายเสริม มุสิกวัตร	ปชป. ปชป. ปชป. กิจสังคม สังคมฯ สังคมฯ ปชป.	นายคล้าย ละอองมณี นายวิจิตร สุคันธพันธ์ นายอำนาจ สุวรรณศิริ นายไสว พัทธโน จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล ✓	ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. กรรมสังคม	รวมเขต

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 ถึง 13 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช กับจังหวัดสงขลา

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดนครศรีธรรมราช	สังกัดพรรค	จังหวัดสงขลา	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
13	4 เม.ย. 2519	*นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายโสภณ วัชรสินธ์ นายสัมพันธ์ ทองสมัคร นายเพิ่มศักดิ์ จริตงาม นายเกษม เจริญพานิช นายภักดี กุศบุญ นายณรงค์ นุ่มทอง นายชงชาติ รัตนวิชา	ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. ปชป. ปชป.	ร.อ.ละเมียน บุญยะมาน นายคล้าย ละอองมณี นายอำนาจ สุวรรณศิริ จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล นายอุดม แดงโกเมน	ชาติไทย ปชป. ปชป. กิจสังคม ปชป.	รวมเขต

ในจังหวัดภาคใต้ นั้น ได้เลือกเอาจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา เป็นตัวแทนทางภาคใต้

ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มี ส.ส. 3 ท่าน ที่นำมากล่าวคือ นายฉ่ำ จำรัสเนตร นายหอม อุปรมัย และนายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายฉ่ำ จำรัสเนตรกับนายหอม อุปรมัย ได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขตหรือแบ่งเขต ไม่ว่าจะ มีพรรคการเมืองหรือไม่มีพรรคการเมืองก็ตาม นายฉ่ำ จำรัสเนตร ได้รับเลือกตั้งตั้งแต่ครั้งที่ 2 และได้รับเลือกตั้งอีกในครั้งที่ 3, 6, 9 และ 10 โดยครั้งที่ 9 นายฉ่ำ จำรัสเนตร เขาสังกัดพรรคธรรมาภิบาลย์ พอครั้งที่ 10 นายฉ่ำ จำรัสเนตร กลับสังกัดพรรคสหภูมิก็ยังคงได้รับเลือกตั้งอีก

จึงเป็นเครื่องชี้ชัดว่า ประชาชนเลือกคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าที่จะคิดถึงเรื่องพรรคการเมือง (ดูตารางที่ 4)

สำหรับนายฉม อุปรมัย เริ่มได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 สังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ต่อมาครั้งที่ 10 วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 นายฉม อุปรมัย สังกัดพรรคสหภูมิก็ได้รับเลือกตั้งอีก ครั้งที่ 11 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 นายฉม อุปรมัย สังกัดพรรคสหประชาไทยก็ยังได้รับเลือกตั้งอีก จึงเป็นที่น่าสังเกตไ้ว่า ประชาชนได้เลือกคุณสมบัติส่วนตัวเช่นเดียวกัน (ดูตารางที่ 4) และคนสุดท้ายคือ นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เริ่มได้รับเลือกตั้งครั้งที่ 11 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และได้รับเลือกตั้งต่อมาอีกในครั้งที่ 12 และ 13 (ดูตารางที่ 4)

ส่วนในจังหวัดสงขลาปี ส.ส. 2 ท่านที่นำมากล่าวคือ นายคล้าย ละอองมณี กับ จ.ส.ท.อนันต์ เรืองกุล นายคล้าย ละอองมณี ได้รับเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489 (ดูตารางที่ 4) ทั้งแต่ยังไม่พรรคการเมือง เมื่อเริ่มมีพรรคการเมือง นายคล้าย ละอองมณี ก็สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ตลอดมา และได้รับเลือกตั้งอีกติดต่อกันมาอีกทุกครั้งคือ ครั้งที่ 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12 และ 13 นับไ้ว่าเป็น ส.ส. ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทางการเมือง ประชาชนให้ความรักและเลือกเขาทุกครั้ง อีกท่านหนึ่งคือ จ.ส.ท.อนันต์ เรืองกุล เริ่มเป็น ส.ส. ครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 คือการเลือกตั้งครั้งที่ 11 โดยไม่สังกัดพรรค ครั้งที่ 12 สังกัดพรรคธรรมสังคมนักได้รับเลือกตั้ง ครั้งที่ 13 เขาสังกัดพรรคกิจสังคม ก็ได้รับเลือกตั้งอีก นับว่าประชาชนเลือกคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าที่จะคิดถึงเรื่องพรรคการเมือง (ดูตารางที่ 4)

5.3 วิเคราะห์ความสนใจและความเข้าใจของผู้เลือกตั้งในระบบพรรค

ตารางที่ 5 รายงานวิเคราะห์ความสนใจของผู้เลือกตั้งในระบบพรรคเมื่อ พ.ศ. 2512

ลำดับที่	รายการ	จำนวนรายงาน	ร้อยละ
1	ผู้เลือกตั้งสนใจการเลือกตั้งระบบพรรคมาก	1	0.35
2	ผู้เลือกตั้งสนใจการเลือกตั้งระบบพรรคดี	7	2.47
3	ผู้เลือกตั้งสนใจการเลือกตั้งระบบพรรคพอสมควร	28	9.88
4	ผู้เลือกตั้งสนใจการเลือกตั้งระบบพรรคน้อย	138	48.77
5	ผู้เลือกตั้งสนใจตัวบุคคลมากกว่าพรรค	109	38.53
	รวม	283	100.00

ที่มา : ตารางรายงานวิเคราะห์หาที่และความสนใจของผู้เลือกตั้งในระบบพรรค วิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา 10 กุมภาพันธ์ 2512, กรมการปกครอง, หน้า 224.

จากตารางรายงานนี้ ทำให้ทราบได้ว่า ประชาชนยังมีความสนใจระบบพรรคอยู่น้อยมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปอร์เซ็นต์ของผู้เลือกตั้งที่สนใจตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง ซึ่งถึง 38.53 %

ตารางที่ 6 รายงานวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของผู้เลือกตั้งในระบบพรรคเมื่อ. พ.ศ. 2512

ลำดับที่	รายการ	จำนวนรายงาน	ร้อยละ
1	ผู้เลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจการเลือกตั้งระบบพรรคมาก	1	0.35
2	ผู้เลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจระบบพรรคดี	7	2.47
3	ผู้เลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจระบบพรรคพอสมควร	66	23.33
4	ผู้เลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจระบบพรรคน้อย	123	43.46
5	ผู้เลือกตั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจการเลือกตั้งระบบพรรคเลย	86	30.39
	รวม	283	100.00

ที่มา : ตารางรายงานวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของผู้เลือกตั้งในระบบพรรค
รายงานวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512, หน้า 225.

การศึกษาวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งตามระบบพรรคการเมือง
ของประชาชน ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ปรากฏว่าผู้เลือกตั้ง
ส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจระบบพรรคการเมืองน้อย มีจำนวนมากที่สุดถึง 43.46 %
และผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบพรรคเลย มีจำนวน 30.39 % ในขณะที่ผู้เข้าใจดี
และเข้าใจการเลือกตั้งในระบบพรรคมาก รวมกันแล้วมีอยู่เพียง 2.82 % เท่านั้น

ปัญหาที่ประชาชนไม่สนใจและไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบบพรรค
เป็นปัญหาใหญ่ต่อการส่งเสริมการเมืองระบบพรรคของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะ
ประชาชนไม่ได้เรียนรู้ และไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมืองมาก่อนนั่นเอง แต่สำหรับ
จังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและการศึกษามากพอสมควรแล้ว การไปใช้สิทธิออกเสียง

เลือกตั้งของประชาชนจะสนใจพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ประชาชนในจังหวัดพระนครได้เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ถึง 8 คน ในจำนวนผู้แทนทั้งหมด 9 คน และในจังหวัดธนบุรีมีผู้แทนได้ 3 คน ก็ใกล้เคียงคะแนนเสียงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งหมด และการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ปรากฏว่า จังหวัดพระนครมีผู้แทนได้ 15 คน ประชาชนได้ออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 15 คน และในจังหวัดธนบุรี มีผู้แทนได้ 6 คน ปรากฏว่า ประชาชนได้ออกเสียงเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 6 คน ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อพิจารณาได้อย่างดีว่า ในท้องที่ที่ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง รวมทั้งมีสภาพของความเจริญทางเศรษฐกิจในระดับสูงพอสมควร ประชาชนสามารถให้ความสนใจทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ทำให้การพิจารณาทางเลือกทางการเมืองใดคอนข้างจะเหมาะสม และระบบพรรคการเมืองก็อาจใช้ได้เป็นอย่างดี ดังตารางแสดงผลการเลือกตั้งของจังหวัดพระนครและธนบุรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 และการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ของจังหวัดพระนครและธนบุรี

จังหวัด	ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	สังกัดพรรคการเมือง			
		ปชป.	สหภูมิ	ไม่สังกัดพรรค	อื่น ๆ
พระนคร	พ.ศ.ควง อภัยวงศ์	/	-	-	-
	หลวงอังคณาบุรุษ	/	-	-	-
	น.ท.พระประยูรชลธิ ร.น.	/	-	-	-
	พล.ร.ต.ชลิต กุลกำรงค์ ร.น.	/	-	-	-
	ร.ท.ถวิล ระวีงภัย	/	-	-	-
	นายสมบุญ ศิริธร	/	-	-	-
	ร.อ.หลวงสุภชลาศัย ร.น.	/	-	-	-
	หลวงศรีศาลิพิช	/	-	-	-
	พล.อ.เกา บริษัทเขยทหกิจ	-	-	/	-
ธนบุรี	นายไถง สุวรรณทัต	/	-	-	-
	พล.ร.ต.ทหาร ขำหิรัญ ร.น.	/	-	-	-
	นายมนัส สุวรรณทัต	/	-	-	-

ที่มา : รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของกระทรวงมหาดไทย เล่ม 2 กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 8 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ของจังหวัดพระนครและธนบุรี

จังหวัด	ผู้ได้รับเลือกตั้ง	สังกัดพรรคการเมือง			
		ปชป.	สหภูมิ	ไม่สังกัดพรรค	อื่น ๆ
พระนคร	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	/	-	-	-
	นายพิชัย รัตนกุล	/	-	-	-
	นายเล็ก นานา	/	-	-	-
	ร.ต.อ.สุรัตน์ ไอสถานุเคราะห์	/	-	-	-
	นายเกษม บุญศรี	/	-	-	-
	นายสวาสดิ์ สุมาลยศักดิ์	/	-	-	-
	นายสมบุญ ศิริธร	/	-	-	-
	นายคำรง ลัทธพิพัฒน์	/	-	-	-
	นายธรรมบุญ เทียนเงิน	/	-	-	-
	น.อ.ณัฏ เปรมมณี ร.น.	/	-	-	-
	ร.ต.ท.ประชา บุรณนิต	/	-	-	-
	นายณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม	/	-	-	-
	นางศิริระ ปัทมาคม	/	-	-	-
	พล.ท.นุศรินทร์ ภัคกีกุล	/	-	-	-
	พล.ร.อ.เสนาะ รักธรรม ร.น.	/	-	-	-
	ธนบุรี	พล.ร.อ.สวัสดิ์ ภูติอนันต์	/	-	-
นายไฉฉ สุวรรณทัต		/	-	-	-
พล.ร.ต.ทหาร ขำหิรัญ ร.น.		/	-	-	-
นายมนัส สุวรรณทัต		/	-	-	-
นายชาย สัจจะ		/	-	-	-
พล.ร.อ.หลวงชลธาร พฤติไกร ร.น.		/	-	-	-

ที่มา : กรมการปกครอง, รายงานวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา

จากตารางแสดงผลการเลือกตั้งของจังหวัดพระนครและธนบุรี จะเห็นได้ว่าระบบพรรคการเมืองสามารถใช้ได้พอสมควร แต่เพราะประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งส่วนมากพอจะมีการศึกษาคือ ระดับการศึกษาปานกลางจึงพอมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบพรรคการเมือง แต่ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งในต่างจังหวัด ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ สภาพภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยในการพัฒนาความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน สภาพความเป็นอยู่ยาก ๆ และยากจน ผู้แทนจากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศจึงมีบทบาทอย่างมาก ผู้แทนส่วนมากจึงได้รับเลือกตั้งเนื่องจากคุณสมบัติส่วนตัว โดยพรรคการเมืองมีบทบาทน้อยมาก

5.4 พรรคการเมืองเริ่มมีบทบาทในการเลือกตั้ง

พรรคการเมืองเริ่มจะมีบทบาทขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 นี้เอง และมีบทบาทมากขึ้นในปี พ.ศ. 2519 ในบางจังหวัด โดยจะขอยกจังหวัดที่ประชาชนเลือกตั้งระบบพรรคมากกว่าจะเลือกตัวบุคคลเหมือนอย่างที่แล้ว ๆ มา พรรคการเมืองที่ประชาชนให้ความนิยมคือ พรรคประชาธิปัตย์ ชาติไทยและกิจสังคม ตามลำดับ ตัวอย่างที่ยกมาซึ่งส่วนมากเลือกตั้งในระบบพรรคคือ กรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี อุบลราชธานี เชียงใหม่ และสุพรรณบุรี

กรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งครั้งที่ 12 เมื่อ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 มีผู้แทนราษฎรได้ 26 คน ปรากฏว่าประชาชนเลือกพรรคประชาธิปัตย์ถึง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 88.46 ที่เหลืออีก 3 คน มีพรรคชาติไทยได้ 2 คน พรรคกิจสังคมได้ 1 คน ในการเลือกตั้งครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตแบ่งออกเป็น 10 เขต ปรากฏว่าประชาชนเลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งหมดทั้ง 10 เขต ซึ่งมีผู้แทนได้ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเริ่มเข้าใจเรื่องระบบพรรค และเห็นความสำคัญของพรรคการเมือง (ดูตารางที่ 9, 10)

จังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นสองจังหวัดภาคใต้ที่มอ
 อกาศในเรื่องพรรคการเมืองแจ่มใสมากจะเห็นได้จากตารางที่ 11 ในการเลือกตั้ง
 ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ประชาชนเลือกพรรคประชาธิปัตย์หมด
 ทั้งสองจังหวัด ซึ่งนครศรีธรรมราชมีผู้แทนได้ 8 คน สุราษฎร์ธานีมีผู้แทนได้ 4 คน
 คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งสองจังหวัด

จังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้งครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.
 2519 มีผู้แทนได้ 9 คน แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต เขตละ 3 คน เขตที่ 1
 พรรคชาติไทยได้ทั้งเขตคือ 3 คน เขตที่ 2 พรรคประชาธิปัตย์ได้ทั้งเขตคือ 3 คน
 เขตที่ 3 พรรคชาติไทยได้ทั้งเขตคือ 3 คน จึงพอชี้ให้เห็นว่าประชาชนเลือกระบบพรรค
 มากกว่าที่จะเลือกตัวบุคคลเหมือนครั้งก่อน ๆ (ดูตารางที่ 11)

จังหวัดเชียงใหม่ในการเลือกตั้งครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519
 มีผู้แทนราษฎรได้ 7 คน ประชาชนเลือกตั้งได้พรรคประชาธิปัตย์ 4 คน พรรคกิจสังคม
 2 คน และพรรคชาติไทย 1 คน จะเห็นว่า เขต 2 และเขต 3 พรรคประชาธิปัตย์ได้
 ทั้งหมดคือ 4 คน จะเห็นว่าในภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่เริ่มเข้าใจในระบบพรรคและ
 เลือกผู้แทนราษฎรในระบบพรรค

จังหวัดสุพรรณบุรีในการเลือกตั้งครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519
 มีผู้แทนราษฎรได้ 5 คน ประชาชนเลือกพรรคชาติไทย 3 คน เลือกพรรคกิจสังคม 2 คน
 โดยเขต 2 พรรคชาติไทยได้ทั้ง 2 คน แสดงให้เห็นว่าประชาชนเริ่มเข้าใจในระบบ
 พรรคและเลือกผู้แทนในระบบพรรค

ตารางที่ 9 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ของกรุงเทพมหานคร

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง		
			ปชป.	ชาติไทย	กิจสังคม
กรุงเทพ มหานคร	นายประทวน รมย์ยานนท์	1	-	/	-
	พ.อ.ประกอบ ประยูรโกศราช		-	/	-
	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช		-	-	/
/	นายคำรง ลัทธพิพัฒน์	2	/	-	-
	นายวีระ มุสิกพงศ์		/	-	-
	นายสมบุญ ศิริธร		/	-	-
	นายเล็ก นานา	3	/	-	-
	นายพิชัย รัตนกุล		/	-	-
	นายยวค เลิศฤทธิ์		/	-	-
	นายรัฐฉวี สุทธิสงคราม	4	/	-	-
	นายประยูร ชลานุเคราะห์		/	-	-
	นายเนม ผ่องแผ้ว		/	-	-
)	นายสิงห์โต จ้างตระกูล	5	/	-	-
	นายวิชาติ วิเศษสุวรรณภูมิ		/	-	-
	นายเจริญ คันธวงศ์		/	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 26

มกราคม พ.ศ. 2518 ของกรุงเทพมหานคร

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง		
			ปชป.	ชาติไทย	กิจสังคม
กรุงเทพ มหานคร	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	6	/	-	-
	นายสมัคร สุนทรเวช		/	-	-
	นายพิภพ อະสีรัตน		/	-	-
	นางพรทิพา วัชรโบล	7	/	-	-
	นายเปลื้อง ณ นคร		/	-	-
	พล.ร.อ. หลวงชลธารพตทิไกร		/	-	-
	พล.ร.ต. ทหาร ขำหิรัญ	8	/	-	-
	นายทอง ธนกาญจน์		/	-	-
	นายชากา สงวนพงษ์		/	-	-
	นายสุจิตต์ จำปีทอง	9	/	-	-
	นายเสริมชาติ ยะมะรัตน์		/	-	-

ตารางที่ 10 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4 เมษายน

พ.ศ. 2519 ของกรุงเทพมหานคร

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง		
			ปชป.	อื่น ๆ	หมายเหตุ
กรุงเทพ มหานคร	นายสมัคร สุนทรเวช	1	/	-	พรรคประชา ธิปไตยได้รับ เลือกตั้ง ทั้งหมด
	พล.อ.ทวีช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา		/	-	
	นายประเทศ รมยานนท์		/	-	
	นายวีระ มุสิกพงศ์	2	/	-	
	นายคำรง ดัชนีพัฒนา		/	-	
	นายสมบุญ ศิริธร		/	-	
	นายเล็ก นานา	3	/	-	
	นายพิชัย รัตนกุล		/	-	
	นายมยุร วิเศษกุล		/	-	
	นายประยูรศักดิ์ ชลาบุคคะ	4	/	-	
	นายรัฐวุฒิ สุทธิสงคราม		/	-	
	นายแนบ ผ่องแผ้ว		/	-	
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	5	/	-		
นายพิภพ อะสีติรัตน์		/	-		
นายณมล สมวิเชียร		/	-		

ตารางที่ 10 (ต่อ) ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4

เมษายน พ.ศ. 2519 ของกรุงเทพมหานคร

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	สังกัดพรรคการเมือง			
		เขตที่	ปชป.	อื่น ๆ	หมายเหตุ
กรุงเทพ มหานคร	นายนิวิพัฒน์ ชาลีจันทร์	6	/	-	
	นายทอง ชนากัญจน		/	-	
	พ.ต.อ.วัชร อุทัยเฉลิม		/	-	
	นางพรรณทิพา วัชรโอบถ	7	/	-	
	น.พ.อาคม สรสุรชาติ		/	-	
	นายพิสิทธิ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา		/	-	
	นายชนะ รุ่งแสง	8	/	-	
	นายบุญยั้ง นันทาภิวัฒน์		/	-	
	นายสุชาติ อภัยวงศ์		/	-	
	นายสิงห์โต จ้างกระภูด	9	/	-	
นายสนอง ฑูจินดา		/	-		
นายเจริญ คันธวงศ์	10	/	-		
นายวิชาติ วิเศษสุวรรณภูมิ		/	-		

ตารางที่ 11 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร เมื่อวันที่ 4 เมษายน

พ.ศ. 2519 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สุพรรณบุรี

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง			
			ปชป.	กิจสังคม	ชาติไทย	อื่น ๆ
นครศรี ธรรมราช	นายสุรินทร์ มาศคิด	1	/	-	-	-
	นายโสภณ วัชรสินธ์		/	-	-	-
	นายสัมพันธ์ ทองสมัคร		/	-	-	-
	นายเพิ่มศักดิ์ จริตงาม	2	/	-	-	-
	นายเกษม เจริญพานิช		/	-	-	-
	นายภักดี กุลบุญ		/	-	-	-
สุราษฎร์ ธานี	นายณรงค์ นุ่นทอง	3	/	-	-	-
	นายชงชาติ รัตนวิชา		/	-	-	-
สุราษฎร์ ธานี	นายบัญญัติ บรรทัดฐาน	1	/	-	-	-
	นายชื่น ทองศิริ		/	-	-	-
	นายไพฑูรย์ วงศ์พานิช	2	/	-	-	-
	นายวิจิตร ยืนนาน		/	-	-	-
สุพรรณบุรี	นายบรรพนาถ ศิลปอาชา	1	-	-	/	-
	นายไพศาล แสนใจงาม		-	/	-	-
	นายทองหยด จิตตะวีระ		-	/	-	-
	นายประภัทร โพธิ์สุธน	2	-	-	/	-
	นายสกลนธ์ วัชรชาติ		-	-	/	-

ตารางที่ 12 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นนุแทนราษฎร เมื่อวันที่ 4

เมษายน พ.ศ. 2519 ของจังหวัดอุบลราชธานี เชียงใหม่

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง			
			ปชป.	กิจสังคม	ชาติไทย	อื่น ๆ
อุบล ราชธานี	นายเฉลิม สุขเสริม	1	-	-	/	-
	นายโกศล มารมย์		-	-	/	-
	นายไพฑูรย์ ไทระไวศยะ		-	-	/	-
	ร.ต.ต.ณรงค์ เทวคุปต์	2	/	-	-	-
	นายสุทวิช สุพรรณ		/	-	-	-
	นายเชวงศักดิ์ เศรษฐมาตย์		/	-	-	-
เชียงใหม่	นายประสิทธิ์ จันทวรา	3	-	-	/	-
	นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์		-	-	/	-
	นายยิ่ง สิริขรรณ		-	-	/	-
	นายปรีดา พัฒนถาบุตร	1	-	/	-	-
	นายสุรพันธ์ ชินวัตร		-	-	/	-
	นายชัชวาล ชุตินา		-	/	-	-
เชียงใหม่	นายไกรสร ตันติพงษ์	2	/	-	-	-
	นายอารีย์ วีระพันธ์		/	-	-	-
	นายสงสุข ภัคเกษม	3	/	-	-	-
นางผาณิตรา ภัครเกษม	/		-	-	-	

ตารางที่ 13 โดยยกเอาจังหวัดทั่วประเทศที่ผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งระบบพรรคที่เหลือจากที่กล่าวมาแล้วคือ จังหวัดสระบุรี กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา แพร่ ะยอง นนทบุรี ตรัง นราธิวาส และปัตตานี จังหวัดที่เหลือนอกจากนี้เป็นการโค่นลงกันไป ซึ่งเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกระบบพรรค

จังหวัดกำแพงเพชร ะยอง ตรัง นราธิวาส ปัตตานี ประชาชนเลือกพรรค ประชาธิปไตยทั้งหมด จังหวัดสระบุรี แพร่ ประชาชนเลือกพรรคชาติไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้แทนได้ 4 คน พรรคเกษตรสังคมได้เสีย 3 คน พรรคสังคมนิยมได้ 1 คน นับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งเริ่มเข้าใจในระบบพรรคการเมืองและจังหวัดสุดท้ายคือ จังหวัดนนทบุรี มีผู้แทนได้ 4 คน ประชาชนเลือกพรรคชาติไทยเสีย 3 คน พรรคสังคมนิยม 1 คน ก็นับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่เริ่มจะเข้าใจในระบบพรรคการเมือง

โดยสรุปแล้ว ประชาชนเริ่มเข้าใจเลือกระบบพรรคการเมือง เมื่อการเลือกตั้งครั้งที่ 13 นี้เองคือวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 จังหวัดที่เริ่มเข้าใจเลือกตั้งในระบบ พรรครวมแล้วมี 15 จังหวัด (ดูตารางที่ 11, 12, 13) ที่โค่นลงมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ของจังหวัดสระบุรี กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา แพร่ ะยอง นครนายก ตรัง นราธิวาส ปัตตานี

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง			
			ปชป.	กิจสังคม	ชาติไทย	อื่น ๆ
สระบุรี	พล.ต.ประมาณ อภิเรกสาร	1	-	-	/	-
	นายถวิล จันทรวีทัน		-	-	/	-
	นายสละ หนูเงิน		-	-	/	-
กำแพงเพชร	พ.ต.อร่าม จงสวัสดิ์	1	/	-	-	-
	น.พ.ปรีชา มุสิกกุล		/	-	-	-
	นายเสนาะ พง์เจียม		/	-	-	-
พระนครศรีอยุธยา	นายมนตรี พงษ์พานิช	1	-	-	-	เกษตรสังคม
	นายเสรี มโฆธาร		-	-	-	สังคมชาตินิยม
	นายสมพงษ์ ศรีสุข	2	-	-	-	เกษตรสังคม
	นายบุญพันธ์ แซ่ฉนะ		-	-	-	เกษตรสังคม
แพร่	นายรัตน์ พนมขวัญ	1	-	-	/	-
	คุณหญิงบัว เขียว รังคสิริ		-	-	/	-
	นายนคร ตันจันทร์พงศ์		-	-	/	-
ระยอง	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	1	/	-	-	-
	นายสริน กองกฤษญา		/	-	-	-

ตารางที่ 13 (ต่อ) ตารางแสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 4

เมษายน พ.ศ. 2519 ของจังหวัดสระบุรี กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา
แพร่ ระยอง พนงคาย ตรัง นราธิวาส ปัตตานี

จังหวัด	รายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง	เขตที่	สังกัดพรรคการเมือง			
			ปชป.	กิจสังคม	ชาติไทย	อื่น ๆ
หนองคาย	นายสงวนศักดิ์ ศิริชนะ	1	-	-	/	-
	นายสุ่ม โทธิ์เสน		-	-	-	สังคมชาตินิยม
	นายชื่น ระวีวรรณ	2	-	-	/	-
	นายทองมาก รามสูตร		-	-	/	-
ตรัง	นายชวน หลีกภัย	1	/	-	-	-
	นายประเสริฐ แสงนคร		/	-	-	-
	นายประกิจ รัตนเมธี		/	-	-	-
นราธิวาส	นายวิระ มะโรบุตร	1	/	-	-	-
	นายสิคคิก สาริน		/	-	-	-
	นายศิริ อับดุลลาและ		/	-	-	-
ปัตตานี	นายเคน โต๊ะมีนา	1	/	-	-	-
	นายสุทิน ญูพพานนท์		/	-	-	-
	นายสุรพงษ์ ราชมุกดา		/	-	-	-

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการเลือกตั้งแบบสังกัดพรรคการเมืองก็ตาม โดยทั่วไปแล้วประชาชนก็ยังเลือกตัวบุคคลอยู่เป็นอันมาก โดยมีใ้คำนึงว่าบุคคลผู้นั้นจะสังกัดอยู่พรรคการเมืองใด หรือมีจุดมุ่งหมายตรงกับความต้องการของตนเองหรือไม่ (อุดมการณ์) จากผลการเลือกตั้งครั้งที่ 9, 10, 11 คือช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2512 มีการเลือกตั้งรวม 3 ครั้ง ไม่มีครั้งใดที่พรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งประเทศ ดูได้จากตารางที่ 14, 15, 16 ในการเลือกตั้งครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เราถือว่าเป็นการเลือกตั้งสปรกพรรคเสรีมนังคศิลาจึงได้เกินกึ่งหนึ่งคือ ส.ส.ได้รับเลือกตั้ง 86 คน จาก ส.ส.ทั่วประเทศ 160 คน จึงพอจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่า ประชาชนยังคงเลือกบุคคลมากกว่าเลือก ส.ส.ที่สังกัดพรรคการเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ผลการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500

สังกัดพรรคการเมือง	จำนวนผู้สมัคร	ได้รับเลือกตั้ง
เสรีมนังคศิลา	229	83
ประชาธิปัตย์	142	28
เสรีประชาธิปไตย	38	11
เสรีราษฎร	41	9
ธรรมชาตินิยม	93	9
ชาตินิยม	27	3
ขบวนการไฮปาร์ค	6	2
อิสระ	21	2
ไม่สังกัดพรรค	299	13

ที่มา : แผนกทะเบียนและสถิติ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เก็บรวบรวม
จากหนังสือรายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เล่ม 1 - 2
ของกระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 15 ผลการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500

สังกัดพรรคการเมือง	จำนวนผู้สมัคร	ได้รับเลือกตั้ง
สหภูมิ	138	45
ประชาธิปัตย์	133	39
เสรีชน	59	6
เสรีประชาธิปไตย	22	5
เสรีมนังคศิลา	14	4
ชาตินิยม	3	1
ขบวนการไฮคปาร์ค	2	1
อิสระ	3	1
ไม่สังกัดพรรค	413	58

ที่มา : รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน กระทรวงมหาดไทย เล่ม 2
หน้า 56.

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ผลการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512

สังกัดพรรคการเมือง	จำนวนผู้สมัคร	จำนวนที่ได้
สหประชาไทย	218	75
ประชาธิปไตย	191	57
แนวประชาธิปไตย	57	7
แนวร่วมเศรษฐกิจ	30	4
ประชาชน	28	2
สัมมาชีพช่วยชาวนา	22	1
เสรีประชาธิปไตย	7	1
ชาวนาชาวไร่	39	2
ไม่สังกัดพรรค	592	70

ที่มา : กลุ่มนิสิตนักศึกษาศาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้งประเมินผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 (พระนคร : ศรีเมืองการพิมพ์, 2512), หน้า 377.

ตามตารางแสดงผลการเลือกตั้งทั้งสามครั้งนี้ (ตารางที่ 14, 15, 16) จะเห็นได้ว่า ประชาชนชาวไทยอีกไม่น้อยที่ถือเอาคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครเป็นหลักในการลงคะแนนเสียงให้ เพราะปรากฏว่า ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 นั้น ผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้ง 8 คน ในขณะที่พรรคการเมืองอื่น ๆ อีกหลายพรรค มีสมาชิกได้รับเลือก 2 คนบาง 3 คนบาง เช่น สมาชิกพรรคอิสระ สมาชิกพรรคชาตินิยม เป็นต้น และในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ก็ปรากฏว่า

ผู้สมัครอิสระได้รับเลือกตั้ง มีจำนวนมากถึง 58 คน ในจำนวนผู้แทนทั้งหมด 160 คน ซึ่งเท่ากับประมาณ 37 % ของสมาชิกทั้งหมด และมีจำนวนมากกว่าสมาชิกของพรรคสหภูมิ ซึ่งได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว เนื่องจากพรรคสหภูมิ มีสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งเพียง 45 คน เท่านั้น

ส่วนผลการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 นั้น ปรากฏว่า ผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใดได้รับเข้าไป เป็นผู้แทนในสภาถึง 70 คน ในจำนวนผู้แทนทั้งหมด 219 คน หรือประมาณ 32 % ของสมาชิกสภาทั้งหมด และมีจำนวนใกล้เคียงกับจำนวนของสมาชิกพรรคสหประชาไทยที่เป็นพรรคที่จัดตั้งรัฐบาล จึงทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพไม่มั่นคง เกิดความวุ่นวายในการบริหารประเทศอย่างยิ่ง

จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่สนใจที่จะเลือกผู้สมัครจากพรรคการเมือง แม้วาผลของการเลือกตั้งในจังหวัดต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์แล้ว จะเห็นข้อเท็จจริงว่า ประชาชนเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปไตยบาง พรรคสหประชาไทยบาง ก็ไม่ใช่เป็นการเลือกเพราะถือเอาอุดมคติของพรรคเป็นสำคัญ เพราะถ้าเป็นการเลือกโดยถือเอานโยบายของพรรคเป็นหลักแล้ว การออกเสียงเลือกตั้งจะต้องเลือกพรรคใดพรรคหนึ่งทั้งหมดเป็นคณะ โดยติดกลุ่มกันขึ้นมา มิใช่เป็นการลงคะแนนเสียงเฉลี่ยให้คนนั้นบางคนนั้นบางครั้งที่เป็นอย่างนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ตารางแสดงยูแทนที่ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างสม่ำเสมอของ
จังหวัดระยอง ชลบุรี กำแพงเพชร สตูล

ร.ร.ที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดระยอง	สังกัด พรรค	จังหวัดชลบุรี	สังกัด พรรค	หมายเหตุ
4	6 มค.89	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	-	นายธรรมบุญ เทียนเงิน	-	
5	5 สค.89	เลือกตั้งเพิ่ม	-	ม.จ.นนทียวาทิ สวัสดิ์วัฒน์	-	เลือกตั้งเพิ่ม
6	29 มค.91	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	-	นายชวลิต อภัยวงศ์	-	
7	5 มีย.92	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	-	นายชาย สุธังคะ	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	เสรีฯ	พล.ต.ศิริ สิริโยธิน ✓ พ.อ.ประยงค์ เฉลิมสุข	เสรีฯ เสรีฯ	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	ไม่ฯ	นายธรรมบุญ เทียนเงิน พล.ต.ศิริ สิริโยธิน ✓	ปชป. ไม่ฯ	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	ไม่ฯ	นายธรรมบุญ เทียนเงิน นายประสงค์ เนืองจ่านงค์ พล.ต.ศิริ สิริโยธิน ✓ นายอุทัย พิมพ์ใจชน	ปชป. ไม่ฯ สปท. ปชป.	เลือกตั้งใน จ. พระนคร

ตารางที่ 17 (ต่อ) ตารางแสดงผู้แทนที่ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างสม่ำเสมอของ
จังหวัดระยอง สมุหิ กว่แพงเพชร สตุล

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดกว่แพงเพชร	สังกัดพรรค	จังหวัดสตุล	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
4	6 มค.89	นายประสิทธิ์ ชูพินิจ	-	นายเจอับकुลลา หวังบุญตะ	-	แบ่งเขต
5	5 สค.89	เลือกตั้งเพิ่ม	-	เลือกตั้งเพิ่ม	-	เลือกตั้งเพิ่ม
6	29 มค.91	นายเกษม จงสวัสดิ์	-	นายเจอับकुลลา หวังบุญตะ	-	
7	5 มีย.92	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	นายประสิทธิ์ ชูพินิจ	-	นายเจอับकुลลา หวังบุญตะ	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายประสิทธิ์ ชูพินิจ	เสรีฯ	นายเจอับकुลลา หวังบุญตะ	เสรีฯ	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายเกษม จงสวัสดิ์	สหภูมิ	นายเจอับकुลลา หวังบุญตะ	สหภูมิ	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายเกษม จงสวัสดิ์	สปท.	นายชูสิน โคนันท์	ไม่ฯ	รวมเขต
		นายประสิทธิ์ ชูพินิจ	สปท.			

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับการนิยมนิยามจากประชาชนสมาชิกสภาของ
จังหวัดพิษณุโลก ตาก เพชรบุรี ราชบุรี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดพิษณุโลก	สังกัดพรรค	จังหวัดตาก	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
4	6 มค.89		-	✓ นายเทียม ไชยพันธ์	-	
5	5 สค.89	เลือกตั้งเพิ่ม	-	เลือกตั้งเพิ่ม	-	เลือกตั้งเพิ่ม
6	29 มค.91	ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์	-	✓ นายเทียม ไชยพันธ์	-	
7	5 มิย.92	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์	-	✓ นายเทียม ไชยพันธ์	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายทินกร พันธุ์กระวี ✓ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์	เสรีฯ	✓ นายเทียม ไชยพันธ์	ปชป.	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายทินกร พันธุ์กระวี ✓ นายอุทัย แสงศิริ	ไม่	✓ นายเทียม ไชยพันธ์	ปชป.	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายโกศล ไกรฤกษ์ นายอนันต์ ภักดิ์ประไพ นายสุชน ชามพูนท	ไม่ ไม่ ไม่	นายอุคร ตันติสุนทร	สปท.	รวมเขต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 (ต่อ) ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชนสม่ำเสมอของ
จังหวัดพิษณุโลก ตาก เพชรบุรี ราชบุรี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเพชรบุรี	สังกัดพรรค	จังหวัดราชบุรี	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
6	29 มค.91			✓ นายปฐม โภชิกแก้ว	-	รวมเขต
7	5 มิย.92	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	ขุนวิเทศครุฑการ	-	นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ✓ นายเทียม ณ สงขลา	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายชาติ วัฒนางกูร ✓ นายพานิช สัมภวคุปต์	เสรีฯ เสรีฯ	นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ✓ นายเทียม ณ สงขลา	เสรีฯ เสรีฯ	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายผาด อังกนิษฐ์ ✓ นายพานิช สัมภวคุปต์	สหภูมิ ไม่ฯ	✓ นายปฐม โภชิกแก้ว นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ✓ ร.อ.ประลอง ฐูธา	ไม่ฯ ปชป.	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายเฉลิม ไทภูกว่าวณิช ✓ นายพานิช สัมภวคุปต์	สปท. ไม่ฯ	✓ นายปฐม โภชิกแก้ว นายจรูญ วัฒนากร นายวินิจ วังศาล นายทวิช กลิ่นประทุม	สปท. ไม่ฯ สปท.	รวมเขต

ตารางที่ 19 ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชนสมาชิกสภาของ
จังหวัดสุรินทร์ หนองคาย

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดสุรินทร์	สังกัดพรรค	จังหวัดหนองคาย	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
5	5 สค.89	✓ นายญาติ ไหวดี (พิบูลสงคราม)	-	เลือกตั้งเพิ่ม	-	เลือกตั้งเพิ่ม
6	29 มค.91	นายขาว ชรรณสุชาติ นายนิล ประจันต์	-	✓ นายชน ระวีวรรณ	-	รวมเขต
7	5 มีย.95	นายเย็น สัมบุการณ	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	✓ นายญาติ ไหวดี นายเย็น สัมบุการณ	-	✓ นายชน ระวีวรรณ	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	✓ นายญาติ ไหวดี นายเหลื่อม พันธุ์เกษ นายเย็น สัมบุการณ	เสรีฯ เสรีฯ เสรีฯ	✓ นายชน ระวีวรรณ	เสรีฯ	รวมเขต
10	15 ธค.00	✓ นายญาติ ไหวดี นายเปลื้อง วรรณศรี นายสุธี ภูวะพันธ์	สหภูมิ ไม่ฯ ไม่ฯ	✓ นายชน ระวีวรรณ	ไม่ฯ	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายสิน คสิคสิน ✓ นายญาติ ไหวดี นายเหลื่อม พันธุ์เกษ นายจำนง แก้วปลั่ง นายชวาล วรรณศรี	ไม่ฯ สปท. สปท. ปชป. ไม่ฯ	✓ นายชน ระวีวรรณ นายชัน สี่ห้าไฟ	สปท. ไม่ฯ	รวมเขต

ตารางที่ 20 ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชนสมาชิกสภาของ
จังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดร้อยเอ็ด	สังกัดพรรค	จังหวัดกาฬสินธุ์	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
8	26 กพ.95	นายจรินทร์ สุวรรณษาคา ✓ นายฉันท จันทชุม นายอัมพร สุวรรณมด นายนิวัติ พูนศรีสุวรรณ	- - - -	✓ นายสุบัน พูลพัฒน์ นายชาญยุทธ ไชยมิ่งคำ	- -	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายอัมพร สุวรรณมด นายเทพเจริญ พูลลาภ ✓ นายฉันท จันทชุม นายสมพร จูรีมาศ ✓	เสรีประชา ชาฯ เสรีประชา เสรีฯ	นายชาญ ศิริกุล นายฉลอง ประจันบาน นายเหรียญ สัมพันธ์	ปชป. ปชป. ปชป.	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายบรรเจิด เข็ญสาย ✓ นายฉันท จันทชุม นายจรินทร์ สุวรรณษาคา นายสมพร จูรีมาศ ✓	สหภูมิ ไม่ ไม่ ปชป.	นายชาญยุทธ ไชยมิ่งคำ ✓ นายสุบัน พูลพัฒน์ นายชาญ ศิริกุล	ไม่ ไม่ ไม่	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายสมบูรณ์ ทวีวัฒน์ นายสมบูรณ์ ไพรินทร์ นายเสมอ อัครปรีดี นายสมพร จูรีมาศ ✓ ร.ต.อำพัน หิรัญโชติ	สปท. ปชป. ไม่ ปชป. ไม่	✓ นายสุบัน พูลพัฒน์ นายจำลอง เทวารุทษ นายอนันต์ ฉายแสง	ไม่ สปท. ไม่	รวมเขต

ตารางที่ 21 ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับการนิยมนจากประชาชนสมาชิกสภา
จังหวัดเชียงใหม่ อุดรธานี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเชียงใหม่	สังกัดพรรค	จังหวัดอุดรธานี	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
5	5 สค.89	นายสุบิน อุบโยคิน (1) นายสรชัย จันทร์ปญญา (2)	-	✓ นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์	-	แบ่งเขต เลือกตั้งเพิ่ม
6	29 มค.91	✓ นายทองดี อิศราชีวิน นายบุญเลิศ ณ เชียงใหม่ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ✓	-	✓ นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์ นายสงวน พรหมประกาย	-	รวมเขต
7	5 มีย.92	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม 19 จังหวัด	-	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	นายพิรุณ อินทรวิชัย นายสงวน ศิริสว่าง นายไชยณรงค์ ณ เชียงใหม่	-	หลวงวิวัชรสารการ ✓ นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์ นายสงวน พรหมประกาย	-	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายวรศักดิ์ นิมานันท์ พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี ร.ท.ราศรี สิงหนะตร นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ✓ ✓ นายทองดี อิศราชีวิน	ปชป. เสรีฯ ไม่ฯ ไม่ฯ ไม่ฯ	นายดวง เอี่ยมศิลา ✓ นายเกษม ปทุมเวียง ✓ นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์ นายพิมพ์ มหาพินิจ	เสรีประฯ เสรีประฯ เสรีประฯ ปชป.	รวมเขต
10	15 ธค.00	นายณรงค์ ณ เชียงใหม่ ✓ นายทองดี อิศราชีวิน นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ✓ นายวรศักดิ์ นิมานันท์ นายไกรสร ตันติพงษ์	ไม่ฯ ไม่ฯ สทภูมิ ปชป. ปชป.	นายดวง เอี่ยมศิลา ✓ ✓ นายบุญคุ้ม จันทร์ศรีสุริยวงศ์ นายศรี สงคราม นายวรพจน์ วงศ์สง่า	เสรีประฯ เสรีประฯ ปชป. สทภูมิ	รวมเขต

ตารางที่ 21 (ต่อ) ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับการนิยมนิยามจากประชาชนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดเชียงใหม่ อุดรธานี

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดเชียงใหม่	สังกัดพรรค	จังหวัดอุดรธานี	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
11	10 กพ.12	นายไกรสร ตันติพงษ์ นายบุญเลิศ ชินวัตร นายวรศักดิ์ ใจมานันท์ ✓ นายทองดี อิศราชีวิน นายปรีดา พัฒนถาบุตร นายบุญเลิศ ณ เชียงใหม่	ปชป. ไม่ฯ ปชป. ไม่ฯ สปท. ไม่ฯ	นายแสวง พิบูลย์ศรารักษ์ นายณรง เอี่ยมศิลา ✓ นายสกรรจ สามเสน นายสะไกร สามเสน นายวิวัฒน์ อินทรอุดม พ.อ.สมคิด ศรีสังคม	ไม่ฯ สปท. ไม่ฯ สปท. สปท. เสรีประฯ	รวมเขต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชน
เข้ามาเสมอ ของจังหวัดศรีสะเกษ

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดศรีสะเกษ	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
1	15 พย.76	ขุนพิเคราะห์ศักดิ์	—	รวมเขต
2	7 พย.80	นายเทพ โชตินุชิต นายพฤษเทพ กัญจนเสริม	—	รวมเขต
3	12 พย.81	หลวงราษฎร วรคุณทิก นายพฤษเทพ กัญจนเสริม	—	รวมเขต
4	6 มค.89	นายบูรณะ จำปาพันธ์ นายผล ศิลารัตน์	—	แบ่งเขต
5	5 สค.89	นายประเทือง ชรรรมสารี ร.ต.ต.สวัสดิ์ ศรีอุทุมพร	0	แบ่งเขต
6	29 มค.91	นายบุญเพ็ง พรหมคุณ นายเทพ โชตินุชิต	0	รวมเขต
7	5 มีย.92	นายมานิต อุทธิเสน นายประเทือง ชรรรมสารี	0	เลือกตั้งเพิ่ม
8	26 กพ.95	นายทิม ไชยงยศ นายเทพ โชตินุชิต	0	รวมเขต
9	26 กพ.00	นายมานิต อุทธิเสน นายบูรณะ จำปาพันธ์ นายเลือน ทองดี นายเทพ โชตินุชิต นายศรีเพชร ศรีแก้ว	เสริมนั่งๆ เสริมนั่งๆ เสริมนั่งๆ ไม่สังกัดๆ	รวมเขต

ตารางที่ 22 (ต่อ) ตารางแสดงผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชน
สมาชิกของจังหวัดศรีสะเกษ

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จังหวัดศรีสะเกษ	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
10	15 ธค.00	นายสง่า วัชรภรณ์ นายพรชัย แสงขัจจ์ นายบุญระ จำปาพันธ์ ✓ นายเทพ โชติบุษิต	ไม่สังกัดฯ เสรีธรรม สหภูมิ เสรีธรรม	รวมเขต
11	10 กพ.12	นายนิสิต เวทศิรินานันท์ นายไพฑูย์ มัชฌิมาลัย นายสง่า วัชรภรณ์ นายสุจินต์ เขาววิศิษฐ์ นางสุนนา นิสุทธิ์	ไม่สังกัดฯ แนวประชาฯ ไม่สังกัดฯ ไม่สังกัดฯ ไม่สังกัดฯ	

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5 ผู้แทนราษฎรที่ได้รับความนิยมจากประชาชน

จากตารางที่ 17, 18, 19, 20, 21 และ 22 ได้เอาตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าจังหวัดต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้ ประชาชนถือเอาคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร เป็นหลักในการลงคะแนนเสียงให้เป็นผู้แทนราษฎรของตน ขอล่าวเป็นจังหวัดดังนี้

จังหวัดระยอง มีผู้แทนราษฎรได้ 1 คนมาตลอด นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ได้รับเลือกตั้งทุกครั้งไม่ว่านายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ จะสังกัดพรรคการเมืองใด จะเห็นว่านายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ได้เป็นผู้แทนราษฎรตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 4 เป็นต้นมาจนถึงครั้งที่ 11 โดยได้รับเลือกตั้งทุกครั้งที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีการแข่งขันเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรที่สำคัญมากจังหวัดหนึ่ง เพราะผู้แทนที่ได้รับเลือกส่วนมากจะมีอิทธิพลและมีกำลังทรัพย์มาก แต่ถึงอย่างไร ประชาชนก็ยังคงเลือกคุณสมบัติส่วนตัวของผู้แทนราษฎรอยู่คือ นายธรรมบุญเทียนเงิน พลตรีศิริ สิริโยธิน สองท่านนี้มักจะได้เป็นผู้แทนเสมอ ถึงจะไม่ทุกครั้งก็ตาม

จังหวัดกำแพงเพชร มีผู้แทนราษฎรได้ 1 คน มาเกือบตลอด นายประสิทธิ์ ชูพินิจ ได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้งตั้งแต่สมัยยังไม่มีพรรคการเมือง เมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองแล้ว นายประสิทธิ์ ชูพินิจ จะสังกัดพรรคการเมืองก็ตามก็มักจะได้รับเลือกตั้งอยู่เสมอ ๆ

จังหวัดสตูล มีผู้แทนราษฎรได้ 1 คนมาตลอด นายเจ๊ะอับดุลลา หวังบุญเต๊ะ ได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง ยกเว้นการเลือกตั้งครั้งที่ 11 เพียงครั้งเดียวที่ไม่ได้ ตั้งแต่นั้นมา นายเจ๊ะอับดุลลา หวังบุญเต๊ะ ก็ไม่สมัครรับเลือกตั้งอีกเลย นายเจ๊ะอับดุลลา หวังบุญเต๊ะเป็นที่นิยมของประชาชนมาตลอดตั้งแต่ยังไม่มีพรรคการเมือง เมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองแล้ว นายเจ๊ะอับดุลลา หวังบุญเต๊ะ ไม่ว่าจะสังกัดพรรคการเมืองใดก็ได้รับเลือกตั้งเสมอ

จังหวัดพิษณุโลก ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ ได้เป็นตัวแทนบ่อยครั้ง เมื่อจังหวัด
มีผู้แทนได้ 2 คน นายทินกร พันธกระวี ก็ได้เป็นตัวแทนคู่กับ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์อีก
แสดงให้เห็นว่าประชาชนนิยมคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าจะเลือกระบบพรรคการเมือง

จังหวัดตากมีผู้แทนได้ 1 คน มาตลอด ประชาชนให้ความไว้วางใจเลือก
นายเทียม ไชยพันธ์ มาตลอดเกือบทุกครั้งยกเว้นการเลือกตั้งครั้งที่ 11 (คูตารางที่ 18)
ไม่ว่านายเทียม ไชยพันธ์ จะสังกัดพรรค หรือยังไม่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองก็ตาม
นายเทียม ไชยพันธ์ ก็จะได้รับเลือกตั้งเสมอ

จังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่มีผู้แทนราษฎรได้ 2 คน นายพานิช สัมภวคุปต์ จะได้
รับเลือกตั้งมาโดยตลอด ไม่ว่าจะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่สังกัดพรรคการเมืองก็ตาม
แสดงว่าประชาชนเลือกคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่า ที่จะเลือกระบบพรรคการเมือง (คูตาราง
ที่ 18)

จังหวัดราชบุรี นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ กับนายปฐม โสภีแก้ว มักจะได้รับ
เลือกตั้งเสมอ ๆ ถึงบางครั้งจะไม่ได้รับเลือกตั้งตามจังหวัดราชบุรีก็เหมือนจังหวัดชลบุรี
จะมีผู้แทนได้รับเลือกตั้ง เปลี่ยนมือกันอยู่เสมอ

จังหวัดสุรินทร์ ประชาชนให้ความไว้วางใจ นายญาติ ไหวดี มาตลอดเกือบ
ทุกครั้ง ในการเลือกตั้งครั้งที่ 5 วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489 นายญาติ ไหวดี ได้รับ
เลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎร จังหวัดพิบูลสงคราม ต่อมาจังหวัดพิบูลสงครามยุบ นายญาติ
ไหวดี จึงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดสุรินทร์ และได้รับเลือกตั้งมาตลอดตั้งแต่ยังไม่มีพระราช
บัญญัติพรรคการเมือง ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองนายญาติ ไหวดี เปลี่ยน
สังกัดพรรคการเมืองถึง 3 พรรค แต่ก็ได้รับเลือกตั้งมาตลอด แสดงว่าประชาชนเลือก
คุณสมบัติส่วนตัว (คูตารางที่ 19)

จังหวัดหนองคาย มีผู้แทนได้ 1 คน เพิ่งจะมีผู้แทนได้ 2 คน ในการเลือกตั้ง วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 นี้เอง นายชน ระวีวรรณ ได้รับเลือกตั้งทุกครั้งไม่ว่า นายชน ระวีวรรณ จะสังกัดพรรคการเมืองใด หรือไม่สังกัดพรรคการเมือง นายชน ระวีวรรณ ก็ได้รับเลือกตั้งมาตลอด นับว่าเป็นที่นิยมของประชาชนตลอดกาลทีเดียว (คูตารางที่ 19)

จังหวัดร้อยเอ็ด นายฉันท จันทชุม กับนายสมพร จูรีมาศ จะได้รับเลือกตั้ง เกือบทุกครั้ง (คูตารางที่ 20) โดยเฉพาะนายฉันท จันทชุม ไม่ว่าจะสังกัดพรรคใด หรือสมัครอิสระมักจะได้เสมอ ส่วนนายสมพร จูรีมาศ ถึงจะสังกัดพรรคประชาธิปไตย มาตลอด ก็ยังสรุปไม่ได้ว่านายสมพร จูรีมาศ ได้เพราะสังกัดพรรคประชาธิปไตย เพราะใน อนาคตจะวันออกเจียงเหนือ พรรคประชาธิปไตยยังไม่เคยได้รับความนิยมเท่าที่ควร

จังหวัดกาฬสินธุ์ นายสุบิน พูลพัฒน์ ได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้ง ทั้ง ๆ ที่นาย สุบิน พูลพัฒน์ ไม่เคยสมัคร เขาสังกัดพรรคใดเลย นับว่าเป็นที่นิยมของประชาชนมาก ที่เดียว โดยที่ประชาชนไม่สนใจเรื่องพรรคการเมืองเลย ถึงแม้ในการเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 พรรคประชาธิปไตยจะได้รับเลือกตั้งทั้งหมด แต่ในครั้งต่อมา พรรคประชาธิปไตยไม่ได้รับเลือกตั้งเลย จึงชี้ชัดว่าประชาชนนิยมคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่า พรรคการเมือง (คูตารางที่ 20)

จังหวัดเชียงใหม่ นายทองดี อิศราชีวิน กับนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ จะได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้งถึงสมัคร เขาแข่งขันเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร โดยตั้งแต่ไม่มี พระราชบัญญัติพรรคการเมือง เมื่อมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นแล้วทั้ง 2 คน ไม่ว่าจะสมัคร อิสระหรือสังกัดพรรค ก็จะได้รับเลือกตั้ง เกือบทุกครั้ง แสดงว่าประชาชนนิยมคุณสมบัติ ส่วนตัว (คูตารางที่ 21)

จังหวัดศรีสะเกษ นายเทพ โชติบุษิต จะได้รับเลือกตั้งเกือบทุกครั้ง ไม่ว่าจะ
มีพรรคการเมืองหรือยังไม่มีพรรคการเมืองก็ตาม (ดูตารางที่ 22)

จังหวัดอุดรธานี นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ กับนายอุยวง เอี่ยมศิลา ทั้ง 2
คน ได้รับเลือกตั้งทุกครั้งทั้งลงสมัครแข่งขันเลือกตั้ง ยกเว้นครั้งที่ 11 คือวันที่ 10
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 เท่านั้น ที่นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ พลาด จะเห็นว่านาย
บุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ ได้รับเลือกตั้งถึง 5 ครั้ง ติดต่อกัน ส่วนนายอุยวง เอี่ยมศิลา
ก็ได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง (ดูตารางที่ 21) แสดงให้เห็นว่าประชาชนเลือกคุณสมบัติส่วนตัว
โดยไม่สนใจเรื่องพรรคการเมืองเลย

สรุปและวิเคราะห์

เสถียรภาพของรัฐบาลในระยะบอบประชาธิปไตย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจที่เกิดจาก
การใช้กำลังและอาวุธสนับสนุน แต่เสถียรภาพของรัฐบาลขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของรัฐสภา
ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการปกครองของ
ประชาชนจึงมีความสำคัญที่สุด การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำหรับประชาชนที่จะใช้อำนาจ
ในการปกครองประเทศ โดยผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร แต่จากการศึกษาถึงลักษณะการใช้
สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนชาวไทย กลับชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะใช้ระบบการเลือกตั้ง
โดยวิธีแบ่งเขตหรือรวมเขตเลือกตั้ง หรือจะเป็นการเลือกตั้งโดยตรงหรือทางอ้อม ก็ไม่
อาจทำให้ประชาชนกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากผลการ
เลือกตั้งทั้ง 12 ครั้ง (ดูตารางที่ 23 หน้า 223) ปรากฏว่าประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียง
เลือกตั้งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด (ยกเว้นเลือกตั้งในครั้งที่ 9 เมื่อวันที่
26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ที่ถือว่าเป็นการเลือกตั้งไม่เรียบร้อย) ในขณะเดียวกัน
การลงคะแนนเสียงให้แก่อุสมัครรับเลือกตั้งนั้น ผู้ออกเสียงเลือกตั้งมักจะเลือกโดยถือเอา
คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครแต่ละคนเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งครั้งที่ 10

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ปรากฏว่า ผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคใดได้รับเลือกตั้งถึง 58 คน ในจำนวนทั้งหมด 160 คน และการเลือกตั้งครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 (ซึ่งช่วงห่างกันถึง 11 ปีเต็ม ปรากฏว่าผู้สมัครอิสระได้รับเลือกตั้งเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนถึง 70 คน ในจำนวนผู้แทนทั้งหมด 219 คน (ดูตารางที่ 15 และ 16 หน้า 234 - 235) และจากรายงานการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งของกรมการปกครองชี้ให้เห็นว่า ประชาชนสนใจที่จะเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง มีจำนวนถึง 28.53 % และไม่มีความรู้ความเข้าใจระบบพรรคการเมืองเลย รวมกันกับจำนวนผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพรรคการเมืองเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีจำนวนถึง 73.85 % เมื่อได้พิจารณาประกอบกับการที่ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้ง 11 ครั้ง (ไม่นับการเลือกตั้งครั้งที่ 9 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกตั้งไม่เรียบร้อย) ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ถึงครึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด จึงนับว่าในช่วง พ.ศ. 2498 - 2514 นี้ ความประสงค์ที่จะใหม่ระบบพรรคการเมืองเกิดขึ้นในประเทศไทยค่อนข้างเลวลงอย่างสิ้นเชิง เพราะการเลือกตั้งครั้งที่ 5 ถึงครั้งที่ 11 นั้น พรรคการเมืองได้เข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งของประเทศแล้ว แม้จะปรากฏว่าการเลือกตั้งที่ระบบพรรคการเมืองครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตนั้น พรรคต่าง ๆ ได้พยายามในนโยบายของตนเป็นเครื่องมือในการหาเสียงชักจูงประชาชนให้มาลงคะแนนเสียงเพื่อเอาชนะในการเลือกตั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าถึงประชาชนอย่างมาก เพราะเป็นการปรากฏตัวครั้งแรกของพรรคการเมืองไทย แต่ปรากฏว่ามีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ครั้งที่ ครั้งที่	เมื่อ	ผู้มีสิทธิออกเสียง ทั่วประเทศ	มีผู้ไปใช้สิทธิ	ร้อยละ	จังหวัดที่มีผู้ไป ใช้สิทธิออกเสียง มากที่สุด	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	รูปแบบ รัฐสภา	เขต เลือกตั้ง	จำนวน ผู้ได้รับ เลือกตั้ง	หมายเหตุ
1	15 พ.ค. 76	4,278,231	1,774,532	41.45	เพชรบุรี	78.82	17.71	สภาเดี่ยว	-		78	เป็นการเลือกตั้งโดยทางอ้อม
2	7 พ.ค. 80	6,123,239	2,462,535	40.22	นครนายก	80.50	22.24	สภาเดี่ยว	แบ่งเขต		91	
3	12 พ.ค. 81	6,310,172	2,210,332	35.03	นครนายก	67.76	16.28	สภาเดี่ยว	แบ่งเขต		91	
4	6 มี.ค. 89	6,431,827	2,091,788	32.52	บุรีรัมย์	54.65	13.40	สภาเดี่ยว	แบ่งเขต		96	รัฐธรรมนูญกำหนดให้เว้นสมาชิก 47 จังหวัด
5	5 ส.ค. 89	5,819,662	2,026,823	34.92	สกลนคร	57.49	16.62	สภาผู้ แทนราษฎร	แบ่งเขต		82	
6	29 มี.ค. 91	7,176,891	2,117,464	26.54	ระนอง	58.69	16.00	สภาผู้ แทนราษฎร	รวมเขต		99	จังหวัดลำปางไม่มีการเลือกตั้ง
7	5 มี.ย. 92	3,518,276	870,208	24.72	สกลนคร	45.12	12.02	สภาผู้ แทนราษฎร	รวมเขต		21	รัฐธรรมนูญกำหนดให้เว้นสมาชิก 19 จังหวัด
8	26 ก.พ. 95	7,602,591	2,961,291	38.76	สระบุรี	77.78	23.03	สภาเดี่ยว	รวมเขต		123	จังหวัดระนองไม่มีการเลือกตั้ง
9	26 ก.พ. 00	9,859,039	5,668,566	57.50	สระบุรี	93.30	43.06	สภาผู้ แทนราษฎร	รวมเขต		160	
10	15 ธ.ค. 00	9,911,118	4,370,586	40.10	ระนอง	73.00	29.92	สภาผู้ แทนราษฎร	รวมเขต		160	
11	10 ก.พ. 12	14,820,180	7,285,332	49.16	ระนอง	73.95	36.66	สภาผู้ แทนราษฎร	รวมเขต		219	
12	26 มี.ค. 18	18,343,486	9,473,320	47.17	ภูเก็ต	67.87	33.65	สภาผู้ แทนราษฎร	แบ่งเขต		269	

ที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง ทบ

เพียง 34.92 % เท่านั้น (ดูตารางที่ 23) และการเลือกตั้งรวมเขตครั้งต่อ ๆ มา ตั้งแต่ครั้งที่ 6 ถึงครั้งที่ 12 นั้น ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ถึง 50 % (ยกเว้นการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นกรเลือกตั้ง ไม่เรียบร้อย) ในการเลือกตั้งครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นกรเลือกตั้งทางจากครั้งที่ 10 ถึง 11 ปีเท่านั้น ปรากฏว่าประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพียง 47.16 % และที่จังหวัดพระนคร เป็นจังหวัดที่ประชาชนไปออกเสียงเลือกตั้งน้อยที่สุดคือ 36.66 % และครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 จังหวัดพระนครซึ่งใคร่ขอว่าเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ มีสถานศึกษาหาความรู้ อย่างกว้างขวาง ประชาชนได้รับการศึกษามากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ก็ยังคงเป็นจังหวัดที่ ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งน้อยที่สุดคือ 33.65 % (ดูตารางที่ 23)

ถ้าพิจารณาถึงผลการเลือกตั้ง 11 ครั้ง จะปรากฏว่า ไม่ว่าจะใช้ระบบการเลือกตั้ง โยกวิธแบ่งเขตหรือรวมเขต ผลการเลือกตั้งก็ไม่แตกต่างกัน เพราะจากการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งของจังหวัดต่าง ๆ ที่โดยมาศึกษาเปรียบเทียบกัน ปรากฏว่า ประชาชนมักจะเลือกบุคคลคนเดียวเป็นตัวแทนตลอดมา เช่น ในจังหวัดเชียงราย (ดูตารางที่ 1) นายวรการ บัญญา ได้รับเลือกตั้งแทนทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง โยกวิธีรวมเขตหรือแบ่งเขต หรือถ้าจะพิจารณาผลการเลือกตั้งของนายบุญปาง ทองสวัสดิ์ และนายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ก็จะพบว่าผู้สมัครทั้งคู่นี้จะได้รับเลือกตั้งเสมอ ไม่ว่าจะสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองใดหรือจะสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่สังกัดพรรคใด ผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงรายนี้ (รุ่นใหม่คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2524) ที่ได้รับการเลือกตั้งตลอดมาคือ นายทรงธรรม บุญภาค กับ น.พ. สมศักดิ์ รัตนเสถียร ซึ่งทั้งสองท่านนี้ได้รับเลือกตั้งทุกครั้ง (ดูตารางที่ 1) ทั้ง 3 ครั้งคือ

ครั้งที่ 11, 12 และ 13 นี้ ทั้งสองคนเปลี่ยนสังกัดพรรคการเมืองอยู่ตลอดเวลา ส่วนใน จังหวัดลำปางนั้น จะพบวณายนบุญเที่ยง ทองสวัสดิ์ ใ้เลือกตั้งเสมอมาทุกครั้ง จนถึงปัจจุบัน ไม่วาจะมีพรรคการเมืองหรือไม่ก็ตาม อีก 2 ท่านคือ นายอินทูล วรกุล กับนายบุญเรือง ภูมิอินทรจักร จะใ้เลือกตั้งเสมอ (ดูตารางที่ 1) ทั้งแ่มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตหรือรวมเขต และระบบพรรคการเมืองใดเขามามีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว ผู้สมัครเหล่านี้มักจะใ้รับการเลือกตั้งอยู่เสมอ ๆ ส่วนการเลือกตั้งโดยวิธีรวมเขตและแบ่งเขตในจังหวัดอื่น ๆ เช่น อุบลราชธานี ขอนแก่น นครศรีธรรมราช สงขลา นครสวรรค์ สุพรรณบุรี ไ้มาหาวิเคราะห์ที่ปรากฏผลเช่นเดียวกัน กับการเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง คือ อุบลราชธานี นายเตียง ไ้ยกาล นายพิมพ์ ภูมิพัฒน์ นายฟอง สิทธิธรรม จะใ้เลือกตั้งบ่อยครั้ง (ดูตารางที่ 2) จังหวัดขอนแก่น นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ นายแคล้ว นรปที นายสว่าง ทรายชู จะใ้เลือกตั้งสม่ำเสมอ (ดูตารางที่ 2) จังหวัดนครสวรรค์ นายใหญ่ ศวิตชาติ และนายสวัสดิ์ คำประกอบ จะใ้เลือกตั้งเกือบจะทุกครั้งกวาใด (ดูตารางที่ 3) ในจังหวัดสุพรรณบุรี นายทองหยก จิตตะวีระ ใ้เลือกตั้งครั้งที่ 9 มาถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2500 - 2524) คือใ้เลือกตั้งทุกครั้ง (ดูตารางที่ 3) อีกคนหนึ่งคือ นายพีร์ บุญนาค ก็ใ้เลือกตั้งบ่อย ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช นายฉ่ำ จำรัสเนตร นายฉม อนุรมัย และนายสุรินทร์ มาศคิตถ์ จะใ้เลือกตั้งบ่อยครั้ง (ดูตารางที่ 4) จังหวัดสงขลา นายคล้าย ละอองมณี ใ้เลือกตั้งทุกครั้งทั้งลงสมัคร เขารับเลือกตั้ง นับวาประสบความสำเร็จจักมาเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 5 ที่ใ้เลือกตั้งทุกครั้งจนเลิก ๆ ไปเอง ผลของการเลือกตั้งในจังหวัดต่าง ๆ ส่วนมากประชาชนมิได้เลือกนโยบายของพรรคเป็นสำคัญ แต่มักจะปรากฏว่าผู้เลือกตั้งมักจะเลือกคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครแต่ละคนมากกว่า บางครั้งผู้สมัครของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งใ้เลือกตั้งหลายคน และมีคะแนนเสียง เกะกะกัน แต่หาพิจารณาผลของการเลือกตั้งครั้งอื่น ๆ ประกอบ

ด้วยแล้วมักจะปรากฏว่า ผู้สมัคร เหล่านั้นเคยได้รับการเลือกตั้งแทบทุกครั้ง ผู้สมัครบางคนโดยยาสังกัดพรรคอยู่เสมอ แต่ก็ยังคงได้รับการเลือกตั้ง ดังนั้นเมื่อใดพิจารณาการเลือกตั้งครั้งอื่น ๆ ประกอบ จึงมักปรากฏว่า ประชาชนได้เลือกผู้สมัคร เหล่านั้น เพราะคุณสมบัติส่วนตัวนั่นเอง แต่มิได้หมายความว่า จะเลือกคุณสมบัติส่วนตัวทุกจังหวัด จังหวัดที่เข้าใจ เรื่องพรรคการเมืองพอสมควร และเลือกเป็นระบบพรรคการเมืองที่สำคัญ คือจังหวัดพระนคร ดูได้จากตารางที่ 7 หน้า 190 เป็นการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 พรรคประชาธิปัตย์ได้ 11 คน ในจำนวนผู้แทนราษฎรที่มิได้ 12 คน ตารางที่ 8 หน้า 220 การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งทั้งหมดคือ 21 คน (พระนคร - ชนบุรี) ตารางที่ 9 หน้า 223 การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 พรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกตั้งทั้งหมดทั้ง 9 เขต (แบ่งเขต) รวม 26 คน ตารางที่ 10 หน้า 196 การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 พรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกตั้งทั้งหมดทั้ง 10 เขต (แบ่งเขต) รวม 28 คน จะเห็นว่าจังหวัดพระนคร เข้าใจเรื่องระบบพรรคการเมืองแล้ว และเลือกพรรคการเมืองมากกว่าจะเลือกตัวบุคคล

จากตารางที่ 9 และ 10 การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 ก็มีความเข้าใจเรื่องระบบพรรคการเมืองพอสมควร โดยเฉพาะจังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง ปัตตานี นราธิวาส จังหวัดที่กล่าวนี้เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งหมด คือเลือกพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อจะได้เป็นรัฐบาลบริหารประเทศหรือไม่เช่นนั้นก็จะไปเป็นพรรคฝ่ายค้านที่เข้มแข็ง จังหวัดภาคอื่นก็ทุกภาคเริ่มเข้าใจเรื่องระบบพรรคโดยไปเลือกตั้งแบบเป็นพรรค เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี อุบลราชธานี เชียงใหม่ แพร่ สระบุรี กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา ระยอง หนองคาย จึงพออนุมานได้ว่าระบบพรรคการเมือง เพิ่งจะเริ่มมีความสำคัญขึ้นเมื่อการเลือกตั้งวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 นี้เอง แต่ก่อนหน้านั้นคือ ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2498 - 2514 มีการเลือกตั้งรวม

3 ครั้ง คือครั้งที่ 9, 10 และ 11 ไม่มีครั้งที่ประชาชนเลือกแบบระบบพรรคการเมือง
 ใ้รับการเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่งเลย ดูได้ในตารางที่ 14, 15 และ 16 (ยกเว้นการเลือก
 ด้งที่ไม่เรียบร้อย ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 พรรคเสรีมนังคศิลาได้
 86 คน จาก ส.ส. ทั้งหมด 160 คน) จึงพอเป็นเครื่องชี้ได้ว่า ประชาชนยังคงนิยม
 ุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่า จะเลือกตามระบบพรรคการเมือง โดยดูได้
 จากตารางที่ 17, 18, 19, 20, 21 และ 22 ประชาชนเลือกคุณสมบัติส่วนตัวของผู้
 สมัครรับเลือกตั้ง คือตัวอย่างเช่น จังหวัดระยอง ประชาชนเลือก นายเสวตร เปี่ยมพงศ์
 านต์ ทุกครั้ง จังหวัดชลบุรี ประชาชนเลือก นายธรรมบุญ เทียนเงิน และ พลตรีศิริ
 ิทธิโยธิน หลายครั้ง จังหวัดกำแพงเพชร ประชาชนเลือก นายประสิทธิ์ ชูพินิจ เกือบทุกครั้ง
 จังหวัดสกลนคร ประชาชนเลือก นายเจ๊ะอับดุลลา หวังปุเตะ เกือบทุกครั้ง ยกเว้นครั้งที่ 11
 ันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 จังหวัดพิษณุโลก ประชาชนเลือก ร.ท.โกศล ไกรฤกษ์
 หลายครั้ง จังหวัดตาก ประชาชนเลือก นายเทียม ไชยนิมิต เกือบทุกครั้ง ยกเว้นครั้งที่ 11
 เหมือนนายเจ๊ะอับดุลลา หวังปุเตะ เพราะการเลือกตั้งครั้งที่ 11 ห่างจากการเลือกตั้ง
 ครั้งที่ 10 ถึง 11 ปีเต็ม จึงเป็นการยากมากที่จะได้รับเลือกตั้งซ้ำอีก จังหวัดเพชรบุรี
 ประชาชนเลือก นายพานิช สัมภวาคุปต์หลายครั้ง จังหวัดราชบุรี ประชาชนเลือก นายปฐม
 โภธิแก้ว และ นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์หลายครั้ง จังหวัดสุรินทร์ ประชาชนเลือก นายญาติ
 ไหวดี เกือบทุกครั้ง จังหวัดหนองคาย ประชาชนเลือก นายชน ะวีรบรรณทุกครั้ง จังหวัด
 รอยเอ็ดอีก ประชาชนเลือก นายฉันท จันทุม และ นายสมพร จูริมาศหลายครั้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
 ประชาชนเลือก นายสุบัน พูลพัฒน์หลายครั้ง เกือบทุกครั้ง จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนเลือก
 นายทองดี อิศราชีวิน และ นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ หลายครั้ง จังหวัดอุดรธานี ประชาชน
 เลือก นายบุญคุณ จันทศิริสุริยวงศ์ และ นายฉวาง เอี่ยมศิลา เกือบทุกครั้ง และจังหวัดสุคทัย
 คือจังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนให้ความไว้วางใจเลือก นายเทพ โชติคุณิต เกือบทุกครั้ง
 ฉะนั้นระบบพรรคการเมืองจึงยังไม่ประสบความสำเร็จที่จะเข้าทำการบริหารประเทศ

เพราะไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเลือกตั้งมากจนตั้งรัฐบาลได้โดยเด็ดขาด จึงเป็นแต่แบบกระจายอยู่ตามพรรคต่าง ๆ (ดูตารางที่ 14, 15 และ 16) การบริหารงานของรัฐบาล จึงไม่ราบรื่นเพราะต้องรวมพรรคการเมืองต่าง ๆ หลายพรรคมารวมจัดตั้งรัฐบาล เป็นรัฐบาลผสมพรรคการเมืองหลายพรรคคนสมกันยอมทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ และมีกษัตริย์ศาสตราจารย์ลอเรนซ์ โลเวล (Lawrence Lowell) กล่าวไว้ว่า¹ "มันเป็นความจริงอย่างเห็นได้ในทางการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เลยว่าภายใต้สถานการณ์ที่สงบ (คือไม่มีภัยภายนอกคุกคามอย่างรุนแรง) รัฐบาลผสมจะไม่มีควมยั่งยืน . . . และสามารถดำเนินนโยบายได้อย่างราบรื่น" และ Jean Blondel ก็ได้ยืนยันว่า รัฐบาลผสมไม่ว่าจะมาจากพรรคใหญ่หรือพรรคเล็กเมือรวมกันแล้ว ย่อมเป็นปรปักษ์หรือศัตรูโดยตรงกับเสถียรภาพ และความยั่งยืนของรัฐบาลทั้งสิ้น"

¹ อ้างตาม สมาน ทองศรี, "ปัญหาความเสถียรภาพของรัฐบาลผสมในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐบาลผสม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช," (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522),
หน้า 25.

บทบาทผู้แทนราษฎรมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมุ่งไปสู่การ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งใดนั้น โดยทั่วไปแล้วจะ ต้องมีบุคลิกหรือลักษณะพิเศษกว่าบุคคลอื่น ๆ จะต้องมีกลวิธีในการหาเสียง เพื่อไปประชาชนออกเสียง เลือกตั้งให้ตนใดเป็นผู้แทนราษฎร โดยจะขอลาดูถึงกลวิธีในการหาเสียงเลือกตั้งและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อการปฏิวัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. การเตรียมการในการสมัครรับเลือกตั้ง

การหาเสียงเลือกตั้งนับได้ว่า เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของการสมัครรับเลือกตั้ง ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะผู้สมัครจะใคร่แนะนำตนเองตลอดจนชี้แจงนโยบายของตนไปประชาชนใดทราบ ว่า ทมเป็นนโยบายที่จะแก้ปัญหาของประเทศชาติหรือของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างไรและควยวิธีใด โดยแท้จริงแล้วการหาเสียงมิได้เป็นเครื่องแสดงถึงแนวความคิดหรือ นโยบายที่แท้จริงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองคู่ใดในบทที่ 5 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนจะเลือกคนสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนมากกว่าที่จะคิดถึงนโยบายของพรรค ฉะนั้นการหาเสียงจึงทำเพื่อโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda)* ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเสียมากกว่าในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มักกล่าวกันอย่างกว้าง ๆ เลือนลอยไม่แน่นอน ไม่ได้อธิบายถึงวิธีการที่จะแก้ปัญหา เช่น จะปราบคอร์รัปชัน จะทำให้การครองชีพลดลง จะทำให้การคมนาคมดีขึ้น จะประกันราคาข้าว

* Propaganda หมายถึงการ กระทำใด ๆ ที่ตามให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมิได้ยึดอยู่บนรากฐานของความจริง (Fact) แต่เป็นการกระทำที่มุ่งใจคนควยกลวิธีต่าง ๆ ให้หลงเชื่อหรือเลิกความนิยมตามแนวความคิดของตน โดยมุ่งความสำเร็จในการ เลือกตั้ง เป็นสำคัญ

จะให้โรงพยาบาลและสุศาลาอนามัย จะขอสัตย์สุจริต จะไม่ขายตัวใหญ่บริหาร
ประเทศจูงมูก จะอุทิศเงินก้อนจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้แก่องค์การบริหาร
จะสร้างวัดวาอาราม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ยินยอมมาทุกยุคทุกสมัยที่มีการเลือกตั้ง¹

ก. วิธีหาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยประมวลอย่างกว้าง ๆ ดังนี้²

1. หาเสียงอย่างตรงไปตรงมา คือเมื่อตนหรือพรรคมีดีไม่ดียังไร
ก็บอกชาวบ้านไปตรง ๆ อย่างนั้น จะเลือกหรือไม่เลือกก็ตามใจ วิธีนี้ถ้าเป็นคนดีจริง ๆ
โคงคังจริง ๆ ก็อาจได้รับเลือก แต่ส่วนมากมักจะไม่ไคและถูกริบเงินประกัน เว้นแต่
จะสมัครคนเดียวไม่มีคู่แข่ง
2. หาเสียงอย่างมีชั้นเชิงพอสมควร คือเมื่อตนหรือพรรคมีดีไม่ดียังไร
ก็บอกแต่ที่เข้าใจ การหาเสียงประเภทนี้หากจะมีที่นาชมก็คือ ไม่ทับถมคนอื่น สำหรับผล
หรือความหวังว่าจะได้รับเลือกตั้งหรือไม่นั้น ตอบไคความแต่ก็มีเบอร์ เช่นตนอย
3. หาเสียงอย่างมีชั้นเชิงเต็มตัว คือเมื่อตนหรือพรรคมีดีก็ประโคมความดี
อย่างสูงสุดที่เคียว แม้ไม่เคียวหรือไม่เคียวจะเป็นผู้แทนชั้นเลวเสียด้วยซ้ำ แต่ก็ไช
กลเม็ดเคียวพรายจนไคเป็นผู้แทนในที่สุด ประเภทนี้มีมากและสร้างความเคียวหวังให้แก
ประชาชนทุกยุคทุกสมัย

¹ความหุโณ (นามแฝง), "มุสาวาททางการ เมือง," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
ฉบับวันอาทิตย์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2512.

²นเรศ นโรปกรณ์, "วิธีหาเสียงเลือกตั้ง," ประเมินผลการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทน 10 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 241.

ข. องค์ประกอบที่จะให้คะแนนเต็มในการเลือกตั้ง¹

1. การเข้าพรรคหรือ อวมกับพรรค หรือกลุ่มที่คะแนนอยู่แล้ว เป็นคนที่จะสมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดกรุงเทพมหานครสมัย นายควง อภัยวงศ์ กตองเขา พรรคประชาธิปัตย์ " . . . ถ้าหากว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่โดยผ่านการพิจารณาคัดเลือกจาก พรรคประชาธิปัตย์ในชั้นต้นแล้ว ก็เชื่อได้ว่าจะมีโอกาสได้รับเลือกตั้ง. . ." ² หรือจะสมัครในจังหวัดขอนแก่นก็อาจรวมกลุ่มกับนายแคว นรปติ เป็นต้น

2. การเป็นคนปากจืด ผู้แทนราษฎรของเป็นคนกลางพูด กล่าท่า กล่าท่าหา วิจัยจน เมื่อสมัครในนามพรรคฝ่าย ความคงใจที่รัฐบาล หรือพรรคที่ใหญ่เหลวแหลก เรื่องก็ไม่ค่อยคำนึงถึง

3. การเป็นคนมีเงิน ทุ่มเทเงินในการซื้อเสียงเพื่อเข้าไปเป็นผู้มีเกียรติ ในสภาเป็นทางลัดที่สุด ทั้งรวมทั้งการให้อย่างอื่น เช่น แจกปลาทุเค็ม แจกเสื้อ ยารักษาโรค แจกเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อการเพาะปลูก ฯลฯ เป็นต้น

4. การเป็นคนยากจน ความมุ่งมั่นมิใช่ซื้อเสียงประชาชนได้เสมอไป ความ สงสารทำให้คนได้เป็นผู้แทนมาแล้วมากมาย เช่น นาย โชติ คุ้มพันธ์ ส.ส.พระนคร

นเรศ นโรปกมล, "วิธีหาเสียงเลือกตั้ง. . .," หน้า 242 - 243.

² สัมภาษณ์อาจารย์ดำรง ลิขิตพิพัฒน์ อดีต ส.ส. จังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2516 โดยอ้างจากวรสิทธิ์ โรจนพานิช, "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร และผลสะท้อนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทชั้นโท แผนกวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัย พุทธาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 31.

ในการเลือกตั้งครั้งที่ 4 ใช้วิธีปราศรัยหาเสียงตามข้างถนน และกล่าวถึงภูมิหลังของตนที่เคยเป็นอดีตนักโทษการเมือง เคยติดคุกและเนรเทศบ่อยเกาะ¹ ผลปรากฏว่า นายโชติ คุ้มพิทักษ์ ได้เป็นผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนท่วมท้น

5. การเข้าหาผู้มีอำนาจหน้าที่ทางราชการ ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดพรรคใดก็ตาม ถ้าเป็นที่โปรดปรานของชาลวง นายอำเภอ นายตำรวจ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครูประชาบาล และสมภารวัดแล้ว โอกาสที่จะได้เป็นผู้แทนราษฎรมีมากขึ้นมากที่สุด เพราะท่านเหล่านั้นเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน

6. การเข้าถึงผู้ใหญ่และเด็ก คะแนนเสียงที่ได้จากการเลือกตั้งมาจากผู้ใหญ่ครั้งต่อครั้ง โดยผู้ใหญ่และเด็กจะเป็นนักประชาสัมพันธ์อย่างดี แล้วชักชวนให้พ่อแม่พี่น้องญาติมิตรสหายไปลงบัตรคะแนนเสียงให้ ถ้าผู้สมัครคนใดทำตัวให้เป็นที่รักของผู้ใหญ่และเด็กได้ก็นับว่าประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งทาง

ค. วิธีการหาเสียงโดยตรง

การหาเสียงคือ การทำตัวให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจและรักใคร่ของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พร้อมทั้งการมีเส้นหรืออำนาจกระสุนใหญ่ลงคะแนนเสียงไปใช้สิทธิหรือปล้นสิทธิคนอื่นมาลงคะแนนให้แกตนได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะขอกกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การปรากฏตัวในที่สาธารณะ ผู้สมัครคนใดสมัครรับเลือกตั้งแล้วประชาชนไม่เคยเห็นหน้าหรือรู้จักก็จะเป็นผู้แทนราษฎรได้ยาก เว้นไว้แต่จะถูกจับกุมคุมขัง เพราะวิธีนี้คะแนนความสงสารจะต้องท่วมท้นและได้เป็นผู้แทนราษฎรในที่สุด ดังนั้นผู้หาเสียงแม้จะพุดจาารุนแรงเท่าใด ทางการ (รัฐบาล) ก็ไม่กล้าจับกุม เพราะถ้าจับกุมก็ย่อมจะเป็นการกำจัดเสรีภาพของประชาชน ทำลายคะแนนเสียงของผู้จับกุมเอง และเพิ่มความนิยมแก่ผู้ถูกจับนั้นไปด้วยในตัว ผู้สมัครฝ่ายค้านมักใช้ เป็นประโยชน์มาก

¹ วรสิทธิ์ วิจารณ์พานิช, "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร . . ." หน้า 33.

การปรากฏตัวในสาธารณะ เพื่อแนะนำตัวเอง เพื่อแถลงนโยบายเพื่อโจมตีฝ่ายตรงกันข้ามหรือยั่วยุให้รัฐบาลจับกุม จึงเป็นวิธีการสำคัญเบื้องต้นในการหาเสียงเพื่อชนะการเลือกตั้ง

นอกจากนั้น การพบประชาชนแบบเยี่ยมเยียนตามอาคารบ้านเรือนก็เรียกคะแนนนิยมได้มาก อัยาศัยของคนไทยนั้น ถ้าใครอ่อนน้อมถ่อมตนลดตัวไปหาเสียง เช่นนี้ก็จะได้รับการรักใคร่เอ็นดู หรือเคารพนับถือตามควรแก่ฐานะ เช่น การเซาหาผู้ใหญ่ก็แสดงว่า เป็นการฝากตัวหรือการเซาหาผู้น้อยก็แสดงว่า เป็นคนไม่ถือตัวจึงเป็นการเพิ่มความเป็นที่นับถือ หรือเป็นพวกเดียวกับชาวบ้าน ความมกพรองหรือความเนาเขม้นก็จะหมกความหมาย

2. กลเม็ดหรือกลวิธีการให้เงินหรือแจกสิ่งของ ผู้สมัครที่ร่ำรวยแต่ไม่มีชั้นเชิงก็ไม่จำเป็นจะต้องได้รับเลือกตั้งเสมอไป เรื่องการแจกเงินมาก ๆ นี้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นเฉพาะในจังหวัดเล็ก ๆ เท่านั้น ถ้าจังหวัดใหญ่ ๆ ต้องแจกสิ่งของ เช่น เสื้อผ้า อาหารแกรงานทั่วไประยะแรกแจกตามปกติธรรมดา ระยะหลังแจกเมื่อปรากฏว่าหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ ชนะผู้สมัครอื่น ๆ ทั้งหมด ถ้าไม่ชนะก็ไม่ต้องเอาเงินอีก ทำกันเป็นรูปสัญญาไว้เลยที่เดียว¹ หัวคะแนนบางคนมีค่าตัวเป็นหมื่น เพราะอิทธิพลหรือเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้านมาก

สำหรับการแจกเงินหรือแจกสิ่งของนั้น เป็นการแจกเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้นว่าแจกเงินหรือขนมเด็กแบบกรุณา จ้ำรัสเนตร แลวก้อาศัยปากของเด็กไปบอกพ่อแม่พี่น้องของเด็กเหล่านั้นว่า กรุณาใจดี และเป็นคนที่ แฉมยังบอกฝากคิดถึงพ่อแม่ของเด็กเสียอีก ซึ่งที่จริงกรุณาหาได้เคยรู้จักพ่อแม่ของเด็กเลย

¹นเรศ นโรปกรณ์, "วิชาเสียงเลือกตั้ง," หน้า 244.

สิ่งที่ในการแจกของบางอย่างก็อาศัยจังหวะเหมือนกัน เช่น ผู้แทนบางคนจัดภาพยนต์ไปฉายให้ชาวบ้านชมพลางหาเสียงไปควย แล้วถูกคนอื่นดักควาจะแนบนิยมตอนภาพยนต์เลิก โดยเพียงแต่ขอไตและไม้ขีดไฟแจกชาวบ้านตอนเดินทางกลับมิด ๆ ปากก็พร่ำว่า ตบยาจนหนักจะจัดหนึ่งมาให้พ่อแม่พี่น้องทุกไม่มีสต่างค คอเมื่อพ่อแม่พี่น้องดูหนึ่งแล้ว เป็นห่วงวากลับบ้านจะเดินไปเหยียบบงเงี้ยวเขา จึงขอฝากไตฝากไม้ขีดไฟนี้แหละไปเป็นเพื่อนเดินทาง¹

3. การโฆษณา จะกระทำทุกวิถีทางนับตั้งแต่การใช้คำพูด การกระทำและการเขียนลงในกระดาษไม่ว่าจะเป็นเอกสารประเภทใด เช่น ป้ายโฆษณา ใบปลิว หนาหนังสือพิมพ์ ตลอดจนแสดงตัวให้ปรากฏทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น การโฆษณาของผู้สมัครนิยมใช้กันมากที่สุดก็คือ ใบปลิว ควบคู่การพิมพ์ข้อความอวดอ้างคุณงามความดีและสรรพคุณ ตลอดจนคุณวุฒิของผู้สมัครมีอยู่และแจกจ่ายไปตามบุคคลต่าง ๆ ในมากที่สุดเท่าที่จะแจกได้ หรือตีกันในที่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนได้อ่าน นอกจากนั้นในใบปลิวอาจจะมีภาพผู้สมัครพร้อมด้วยคำขวัญ (Slogan) คำพังเพยต่าง ๆ ประกอบควยเพื่อให้เด่นชัดขึ้น เช่น "เหล็กกล้าหรือจะสู้ตะปูควง" "มหาแห่งแกงกินไตขอเรียกกายเบอร์ 5" หรือจัดรายชื่อให้คล้องจองกันเช่น "พิบูลย์-เวชยนต์-บริษัท-ลัดพลี-พรหมโยธี-บัญญัติ-สวัสดิ์-เกษ-รักษ์" สำหรับการโฆษณาตามหนาหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ออกมาในรูปของลักษณะการทำตัวให้เป็นข่าว ปรากฏอยู่เสมอ โดยผู้สมัครจะต้องเป็นผู้ที่สามารถเข้ากับหนังสือพิมพ์ได้เป็นอย่างดี มิฉะนั้นข่าวที่ออกมาอาจจะเป็นข่าวที่ก่อผลเสียหายในการเลือกตั้งก็ได้ ทั้งนี้ผู้สมัครจึงใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะปัจจุบันหนังสือพิมพ์เพิ่มจำนวนการจำหน่ายมากและมีบทบาทมาก

¹ในเรศ นโรปกรณ์, "วิชาเสียงเลือกตั้ง. . ." หนา 224.

4. การเข้าถึงเจ้าที่เจ้าทางอย่างสนิทชอบ การหาเสียงต่างจังหวัดนั้น ใครกำหวัใจกำนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ครูประจำบาล และสมภารวัดใด ก็เท่ากับได้เหยียบสภาแล้วหาหนึ่ง¹ เพราะราษฎรในตำบล หมู่บ้านนั้น ๆ เชื่อถือกำนั้น ผู้ใหญ่บ้าน สมภารวัด และครูประจำบาลมาก จะไปลงคะแนนเสียงให้อย่างเต็มใจโดยไม่คิดมูลค่า

5. การใช้อิทธิพลของข้าราชการทั้งวิธีลับและวิธีเปิดเผย ข้าราชการยังมีอิทธิพลมากในมาปัจจุบันนี้ ซึ่งมักจะไต่ถามคำกล่าวเสมอว่า "โคชั้นขอให้เป็นเจ้าคนนายคน" ความรู้สึกเช่นนี้มีผลมาจากระบบเจ้าขุนมูลนายในอดีต ทำให้ข้าราชการเป็นผู้ที่มีอำนาจและเกียรติยศเป็นที่ยำเกรงในนาม² ผู้สมัครที่สังกัดพรรครัฐบาลมักใช้อิทธิพลของข้าราชการ เช่น นายอำเภอ กำนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ครู เป็นต้น บินบังคับประชาชนให้ลงคะแนนเสียงตามที่ต้องการ โดยออกเป็นคำสั่งลับ เช่น ในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีมหาดไทยได้เซ็นคำสั่งลับ ให้ข้าราชการฝ่ายปกครองช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรค³ พลเอกถนอม สี่ระวาง รองเลขาธิการพรรคสหประชาไทย ใช้อิทธิพลนำเฮลิคอปเตอร์ระแวงหาเสียงให้แก่พรรคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁴ ซึ่งการใช้อิทธิพลเช่นนี้ส่วนมากจะไขกั้นในต่างจังหวัด แต่ในระยะหลัง ๆ ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะไม่นิยมใช้อิทธิพลของข้าราชการ นอกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดพรรครัฐบาลเท่านั้น

¹ นเรศ นโรปกรณ์, "วิธีหาเสียงเลือกตั้ง. . .," หน้า 245.

² ลิขิต ชีระเวคิน, "การเมืองไทยกับประชาธิปไตย," รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (มีนาคม - เมษายน 2516), หน้า 7.

³ เกียรติ (นามแฝง), กลวิธีเลือกตั้ง (พระนคร : โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์, 2511), หน้า 41.

⁴ เสรี นอยบัวทิพย์, "การเมืองไทยวันนี้," หน้า 14.

สามารถซื้อทรัพย์สินของข้าราชการได้ เช่น หัวหน้าพรรคสหประชาไทยทำหนังสือเวียน
ถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผ่ากฝังลูกพรรคที่สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด ให้อยู่ในความ
ควบคุมดูแลและสนับสนุนว่า พรรคนี้นโยบายแนวแน่ที่จะเร่งพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ
ก้าวหน้า จึงได้ส่งลูกพรรคที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว มารับใช้เป็นตัวแทนของราษฎร
โดยเฉพาะที่จังหวัดเพชรบุรีมีข้อความว่า

"พรรค สปท. หรือเรียกกันทั่วไปว่าพรรคราษฎรบาลมีนโยบายแน่วแน่ที่จะมุ่งพัฒนา
จังหวัดต่าง ๆ ทั้งด้าน การสร้างทางคมนาคม การอาชีพ ความเป็นอยู่ของพี่น้อง
ชาวไทย ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมคานอน ๆ รวมทั้งการปราบปราม
ทุจริต ช่วยเหลือข้าราชการครูทั่วไป ชาวนาและประชาชนทั่วไปให้พ้นจากความ
ทุกข์ยากเดือดร้อน คุ้มครองความสงบของท้องถิ่นและรักษาความปลอดภัยของ
ประเทศชาติส่วนรวม และสำหรับเพชรบุรีนี้พรรคราษฎรบาลมีนโยบายที่จะช่วยเหลือ
พัฒนาให้มากยิ่งขึ้นต่อไปอีก. . ."¹

5. การพนันขันต่อ นับเป็นเกมดูหาเสี่ยงที่คน ๆ ใดได้ผลเกินคาด วิธีการ
ในเรื่องนี้คือ หาหนามาหรือหวัคะแนไปเที่ยวตอรองในที่ทั่ว ๆ ไปว่า ผู้แทนคนนั้น เช่น
สมมุติชื่อ นายศักดิ์ จะได้รับเลือกหรือไม่ได้รับในสมัยที่จะถึงนี้ เมื่อมีการถือทางกันขึ้น
แล้ว ผู้ถือทางนายศักดิ์ ก็อมวังเตนหาเสี่ยงให้เท่านั้นเอง ทั้งนี้ฝ่ายนายศักดิ์ จะต้อง
หาทางต่อหรือรองว่า นายศักดิ์จะไม่ได้รับเลือกตั้งทุกระยะไว้แล้วกัน

6. การหาเสี่ยงบา ๆ บอ ๆ นายฉำ จำรัสเนตร ส.ส. นครศรีธรรมราช
เกือบทุกสมัยในอดีตนั้น ไขมายาสาโดยคล้ายคนเสียสติ² ทำตัวเป็นคนมา ๆ บอ ๆ เช่น
บุงหมกระรุ่งกระวัง ทำอาการ เคี้ยวพระอาทิตย์ หรือทำตัวเป็นปรัฎฐาหาทางคำหนี

¹หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3998 ประจำวันอังคารที่ 24 ธันวาคม

²ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์, ศิลปการเลือกตั้ง, หน้า 97 - 246.

บ้านเมืองว่าโลโก้คนก็ ต้องใช้ไม่ว่ากวดเทียวกัดลมฟ้าอากาศ เพื่อให้เป็นชาวทางหนา
 หนึ่งสี่พิมพ์ หรือแม้กระทั่งการอภิปรายในสภาที่อาจจะคาดคะเนได้ว่า "ความบอก"
 เหล่านี้ล้วนเป็นการหาเสียงทั้งสิ้น เพราะขณะที่นายฉ่ำ จรรย์เนตร ทำมา ๆ บอ ๆ
 โด เป็นชาวในหนานหนึ่งสี่พิมพ์แทบทุกวันนี้ เมื่อพบปะชาวนครศรีธรรมราช นายฉ่ำกลับ
 เปลี่ยนไปคนละคน พูดจาปราศรัย เรืองทุกอย่าง แดงไม่ให้อ้อสาหาความกับคนที่ควาแ
 เสียด¹

เรื่องทำตัวให้เป็นชาวหนึ่งสี่พิมพ์ เช่น เออะอะเมะเท็งในสภา หรือคั่งกระทู
 ที่ไร้สาระ หรือการกระทำตัวปรากฏให้เป็นชาวหนึ่งสี่พิมพ์ ฯลฯ เหล่านี้เป็นการหาเสียง
 แบบสะสมบารมีไว้ทั้งสิ้น

7. การเลี้ยงดูปู่ การหาเสียงอื่น ๆ ที่สุดก็คือ การเลี้ยงดูปู่ธรรมดา ๆ
 นี้เอง คนไทยที่อยู่ชนบททางไกล เป็นคนสำคัญในบุญคุณอยู่คนหนึ่งคือ เมื่อกินและคิม (สุรา)
 ของใคร แล้วหากผู้เลี้ยงจะขอร้องให้ช่วยเหลือนางก็ยากที่จะปฏิเสธ แต่ในระยะหลัง ๆ นี้
 ถ้าเลี้ยงอย่างเดียวไม่แจกเงินก็ถือว่า ไม่มีข้อผูกพันมากนัก อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงดู
 ปู่เสียดก็ยังมีอิทธิพลเหนือจิตใจของชาวบ้านอยู่นั่นเอง ผู้หาเสียงคนใดไม่มั่งมีประมาณ
 เพื่อการนี้สำหรับในต่างจังหวัดแล้ว ขอเสียงจะไม่เอิกเกริกเท่าที่ควรเลย โดยเฉพาะ
 บุคคลประเภทหัวคะแนนแล้ว ผู้สมัครจะทำประหยัดแบบ "เสียดป็นเม็ด" ละก็ไม่มีหวังเป็น
 ผู้แทนแน่ ๆ ที่เดียว

8. การอาศัยพรรคการเมือง พรรคการเมืองยังเป็นที่รู้จักกันแต่เฉพาะใน
 หมู่สมาชิกของพรรคเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบ
 พรรคการเมืองเท่าใดนัก² การสมัครรับเลือกตั้ง หรือการหาเสียงเลือกตั้งในนาม

¹นเรศ นโรปกรณ์, "วิธีหาเสียงเลือกตั้ง," หน้า 246.

²วิทยา นภาศิริกุลกิจ, "ระบบพรรคการเมืองไทย. . .," หน้า 11.

ของพรรคการเมืองในสมัยนี้ จึงยังมีได้เป็นไปในระบบพรรคการเมือง เพราะการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันเองของ ส.ส. ดังกล่าว มิได้เกิดจากการมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันแต่อย่างใด พรรคการเมืองเพิ่งจะเริ่มมีบทบาทมากขึ้นจนเห็นได้ชัดในบางจังหวัดในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2519 นี้เอง * เมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ออกมาเป็นฉบับแรก พรรคการเมืองจึงมีบทบาทในการคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค แต่การคัดเลือกก็ยังคงถือตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นสำคัญอยู่นั่นเอง โดยมีแนวนโยบายของพรรคเป็นอันดับรอง¹ ทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรคการเมืองมิได้มีบทบาทที่แท้จริง และประชาชนยังคงเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง จะมีเพียงกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ที่ประชาชนยังคงนิยมเลือกพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ส่วนต่างจังหวัดจะมีเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่ประชาชนมีแนวโน้มที่เลือกพรรคการเมือง* เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา ซึ่งส่วนมากจะเป็นจังหวัดทางภาคใต้ ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้จึงต้องอาศัยพรรคการเมืองเป็นสำคัญ ในการที่ตนจะได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องคำนึงถึงกลวิธีหาเสียงประเภทอื่นเท่าไรนัก ขอแต่เพียงว่าให้พรรคการเมืองที่ประชาชนนิยมเลือกเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น

๑. การสนับสนุนจากสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการทำเสียงเลือกตั้งที่สำคัญในปัจจุบันในอันที่จะเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหวของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประชาชนที่ผู้สมัครไม่สามารถเข้าไปถึงได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ดูได้ในตารางที่ 11, 12, 13.

¹ วิทยา นาศิริกุล, "ระบบพรรคการเมืองไทย. . ." หน้า 120.

** ดูได้ในตารางที่ 10, 11, 12, 13.

ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชนจึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างคะแนนนิยมเป็นอันมาก แต่อย่างไรก็ตามการอาศัยสื่อมวลชนในการหาเสียงเลือกตั้งเปรียบเสมือนดาบสองคม ซึ่งถ้าหากผู้สมัครคนใดเกิดขัดแย้งกับสื่อมวลชนเมื่อไร คะแนนนิยมที่เคยได้ก็จะกลายเป็นการทำลายคะแนนเสียงตนเองทันทีเพราะ "...ความคิดเห็นของประชาชนแม้จะเป็นความคิดเห็นของคนกลุ่มน้อยหรือคน ๆ ใดก็ตาม เมื่อเสนอด้านสื่อมวลชนอาจก่อให้เกิดคิมหันต์ได้. . ." ¹ สำหรับสื่อมวลชนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนิยมใ้ช้มากที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตามลำดับ ²

การรณรงค์หาเสียงทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก เป็นระยะเวลาแห่งความตุนเต้นและน่าเบื่อหน่าย มีทั้งความกระตือรือร้นและทอดอาลัย ความหวังอันสูงส่งและความผิดหวัง มีความยินดีปรีดาและความเหนื่อยอ่อน แต่ความสนุกสนานและความวุ่นวายดังกล่าว ไม่สามารถปิดบังข้อเท็จจริงข้อหนึ่งได้คือ ผู้สมัครจะไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีผู้ดู ผู้ฟัง จะได้รับความนิยมหรือไม่ได้รับความนิยม ได้รับการสนับสนุนหรือกลับถูกเหยียดหยาม สำหรับตัวผู้สมัคร การรณรงค์หาเสียงเป็นการทดสอบที่เผ็ดร้อนที่สุดว่า ตนเองเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนเขาไปทำหน้าที่ใน - สถานิติบัญญัติและดูแลทุกข์สุข เป็นปากเป็นเสียงแทนความเดือดร้อนของประชาชนหรือไม่เพียงไร

¹จรรยา นาดสุภา, "วิวัฒนาการของการประชาสัมพันธ์," วารสารการบริหาร, ปีที่ 1 (ฉบับที่ 4 สิงหาคม 2513), หน้า 90.

²วรสิทธิ์ โรจนพานิช, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผลสะท้อน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 43.

2. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งแต่ละครั้งของไทยปรากฏว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกันค่อนข้างน้อย (ไปรคบุตราร่างที่ 23) การที่ผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกันน้อยเช่นนี้ จะมีผลสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มั่นคงของระบอบประชาธิปไตย เพราะถ้าประชาชนไม่ไปใช้สิทธิในการออกเสียงก็เป็นกำแสดงให้เห็นว่า ประชาชนไม่มีความสนใจต่อการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการทางการเมือง ส่วนวิธีการหาเสียงเลือกตั้งของ ส.ส. แต่ละยุคแต่ละสมัย ที่มีการออกเสียงลงคะแนน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้กลวิธีหาเสียงต่าง ๆ ซึ่งการหาเสียงส่วนใหญ่ จะมุ่ง เน้นเรื่องการโฆษณาชวนเชื่อเสียมากกว่าอย่างอื่น เพื่อให้ประชาชนเกิดความนิยมส่วนตัว โดยการกล่าวโจมตีเรื่องส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม ดังเช่น พรรคประชาธิปัตย์ในพระนคร-ธนบุรี (กรุงเทพมหานคร) ได้ทำการโจมตีผู้นำพรรค สปท. (สหประชาไทย) บางคนอย่างรุนแรงในระหว่างการหาเสียงเพื่อการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 เป็นต้น นอกจากนั้นผู้สมัคร ส.ส. ชอบใช้วิธีให้สัญญาแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ว่าถ้าได้เป็น ส.ส. จะทำอะไรให้แก่ท้องถิ่นบ้าง รวมทั้งมีการทำการก่อสร้างบางอย่างให้ควย ผู้สมัคร ส.ส. ที่ใช้วิธีสอนให้ประชาชนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนในการพิจารณาออกเสียงเลือกตั้งนั้นมีจำนวนน้อยมาก ด้วยเหตุนี้วิธีการหาเสียงของ ส.ส. จึงทำให้ประชาชนมีทัศนคติในการเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรคการเมือง และมีความรู้สึกแต่เพียงว่า ส.ส. เป็นผู้ที่จับบาঁตทุททุชบ้างสูงสุให้แก่ประชาชนเท่านั้น มิได้คิดไปไกลถึงบทบาทของ ส.ส. ในการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติและการไค

การที่ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกันน้อย และไม่ติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีผลทำให้ ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งบางกลุ่มมิได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มักจะวนวายอยู่กับการแสวงหาผลประโยชน์พิเศษ นอกจากนั้นการที่ประชาชนหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ จาก ส.ส. ได้ทำให้ ส.ส. ต้อง

พยายามเพิ่มบารมีของตน โดยพยายามที่จะปฏิบัติตนเสมือนหนึ่งผู้แก้ปัญหาให้แก่ประชาชน เช่น ช่วยกันวิ่งเต้นเอาบุตรหลานเขาเรียนในสถานศึกษา โดยการใช้อภิสิทธิ์ การแจกสิ่งของและยารักษาโรค ช่วยหาเงินไปซ่อมแซมบำรุงโรงเรียนและวัด เป็นต้น ซึ่งการสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้ควรจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารมากกว่าหน้าที่ของ ส.ส. ดังนั้นบทบาทโดยทั่วไปที่ ส.ส. ประพฤติปฏิบัติจึงเท่ากับเป็นการสร้างความหลงผิดและเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาท ส.ส. ให้แก่ประชาชนในทางที่ไม่ถูกต้อง¹

เกี่ยวกับความอ่อนแอของ ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนนั้น

ศาสตราจารย์ F.W. Riggs ได้แสดงความคิดเห็นว่า

"... ปัจจุบันในประเทศไทยที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยมีประวัติเกี่ยวกับการปกครองโดยรัฐสภาที่ไม่ได้ผล ความอ่อนแอของรัฐสภานั้นเป็นผลเนื่องมาจากความบกพร่องของสถาบันที่เป็นรากฐานของการปกครองแบบมีรัฐสภา คือ ขาดระบบพรรคการเมืองที่มีฝ่ายค้านที่สามารถควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล ซึ่งรวมทั้งข้าราชการประจำได้ ขาดการเลือกตั้งที่ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนโดยคชจากนโยบายที่ผู้แทนหรือผู้ที่จะบริหาร เสนอมา และขาดกลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถควบคุมดูแลการปฏิบัติของข้าราชการได้..."²

¹ วรสิทธิ์ โรจนพานิช, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผลสะท้อนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 96.

² อ่างในเกษม สุวรรณกุล, "การพัฒนาการเมืองกับการบริหาร," ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ อมร รักชาติชัย และชัตติยา กระสูตร (รวบรวม), คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 75.

ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่ไม่เอื้ออำนวยให้ ส.ส. ปฏิบัติหน้าที่ได้
 อย่างมีประสิทธิภาพคือ

1. ประสบการณ์ทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน
 ประเทศไทยหลังจากการเลือกตั้งครั้งแรกจนถึงครั้งที่ 11 พ.ศ. 2512
 จะเห็นได้ว่า ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งโดยรวมนั้นมีเพียงสองสมัยเท่านั้นคือ ส.ส. ที่ใ
 ้รับการเลือกตั้งครั้งแรกกับการเลือกตั้งครั้งที่ 8 นอกนั้นก็ประสบกับการปฏิวัติรัฐประหาร
 และหลังจากการเลือกตั้งครั้งที่ 10 ช่องว่างเว้นจากการเลือกตั้งนานถึง 10 ปี ทำให้
 ส.ส. ขาดประสบการณ์ทางการเมืองที่ต่อเนื่องกัน ทำให้ ส.ส. มีความรู้สึกนึกคิดไม่ถูก
 กอปรัก มักมองประโยชน์และความสำคัญของกฎหมายในวงแคบ ส.ส. ส่วนใหญ่มีความ
 รู้สึกว่า หน้าที่ความรับผิดชอบการบริหารงานของรัฐบาลสำคัญกว่าบทบาทในการตรา
 กฎหมาย¹

2. ระบบการเมือง

ระบบการเมืองไทยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึง พ.ศ. 2514 มิได้เอื้อ
 อำนวยให้ ส.ส. ปฏิบัติหน้าที่ทางกานนิติบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและต้องถูก
 ครอบงำโดยฝ่ายบริหารตลอดเวลา เนื่องจากส่วนประกอบของระบบการเมืองเอื้ออำนวย
 ให้ฝ่ายบริหารเข้มแข็งตลอดเวลา เช่น

ก. รัฐธรรมนูญ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2514

¹ วรสิทธิ์ โรจนพานิช, "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร . . .,"

มีรัฐธรรมนูญสำคัญรวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ รัฐธรรมนูญปกครอง 1 ฉบับ¹ (ไม่รวม
 รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515) แต่ละฉบับไม่ว่าจะเป็นระบบ
 สภาเดียวหรือสองสภาก็ตาม มีสมาชิกประเภทที่ 2 หรือวุฒิสมาชิกหรือพฤฒสภา
 ซึ่งเป็นสมาชิกแต่งตั้งและได้รับการคัดเลือกโดยรัฐบาลเสมอ มีเพียงฉบับเดียวเท่านั้น
 คือรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489 ที่พฤฒสภามาจากการเลือกตั้ง แต่เป็นการเลือกตั้งตาม
 บทเฉพาะกาล โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในตำแหน่งในวันสุดท้ายก่อนใช้
 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2489 เป็นผู้เลือก เมื่อเป็นเช่นนั้นบทบาทของ ส.ส. ประเภท
 ที่ 2 หรือวุฒิสภา หรือพฤฒสภา ในการพิจารณาพระราชบัญญัติต่าง ๆ จึงเป็นไปได้
 ในรูปของการสนองความต้องการของฝ่ายบริหารทั้งสิ้น

ข. ผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นข้าราชการประจำ

กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารทุกยุค

ทุกสมัย ไม่ต้องการให้ ส.ส. มีอำนาจมากเกินไป โดยคิดเสมอว่า ส.ส. ที่ได้รับ

¹ รัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495

รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511

เลือกตั้งจากประชาชนที่ยังขาดการศึกษาทางคานสามัญและการเมือง อาจเป็นผู้แทน
ที่ขาดทั้งความเข้าใจในหน้าที่และประสบการณ์ทางการเมือง ประกอบกับมีความ
เชื่อมั่นว่า วุฒิสภาสามารถที่จะทำหน้าที่ทางคานสามัญที่ดีกว่าสภาผู้แทนราษฎร เพราะ
เป็นผู้มีคุณวุฒิและวัยวุฒิ จึงพยายามบัญญัติวิธีการควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก
การเลือกตั้งไว้เสมอ เช่น วิธีการใหม่สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งเข้าไปทำหน้าที่ร่วมกับ
สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งในสภาผู้แทนราษฎร¹ เป็นต้น จึงทำให้ ส.ส. ที่มาจาก
การเลือกตั้งไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองและขาดความสำคัญลงอย่างมาก

ค. พรรคการเมืองอ่อนแอ

ไต่ถลาถึงความอ่อนแอของพรรคการเมืองมาแล้ว พรรคการเมือง
มักถูกถล่มล้างโดยผู้นำทางการเมืองทำให้พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่ขาดการต่อเนื่อง
ขาดความเข้มแข็ง ขาดพลังกลุ่มที่เกิดจากประชาชนที่แท้จริง และกลายเป็นแต่เพียงการ
รวมกลุ่มของ ส.ส. หรือผู้ที่ปรารถนาที่จะเป็น ส.ส. นอกจากนั้น ผลจากการเลือกตั้ง
ที่วนมาปรากฏว่า พรรคการเมืองยังมีบทบาทน้อยที่จะสร้างความรู้สึกนึกคิดให้ประชาชน
ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตระหนักให้เห็นความสำคัญของพรรคการเมืองโดยการเลือก
นโยบายมากกว่าตัวบุคคล และพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งมักมีเป็นจำนวน
มากเกินไป จึงทำความสับสนให้แก่ประชาชนอย่างมาก นอกจากนั้นนโยบายของพรรคก็มี
ลักษณะที่คล้าย ๆ กัน จนทำให้ดูไม่ออกว่านโยบายของใครดีกว่ากัน หรือแตกต่างกันอย่างไร
ยังผลให้ประชาชนต้องหันไปเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรค

¹ ธรรมนูญของพรรคชาติ, รัฐสภาไทยในระบบการปกครองของไทย,

3. บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3.1 การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

"กระทู้" แปลว่า "ข้อที่ตั้งถามในสภาผู้แทนราษฎร" ได้แก่คำถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งตั้งถามรัฐมนตรีในข้อความใด ๆ จะเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อนโยบายก็ตามเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี¹ ซึ่งการตั้งกระทู้ถามเป็นวิธีการควบคุมฝ่ายบริหารในชั้นต้น ไม่มีมาตรการเด็ดขาดแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะรัฐมนตรีมีสิทธิที่จะตอบหรือไม่ตอบกระทู้ถามนั้นได้²

อย่างไรก็ดีการที่รัฐมนตรีใช้สิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ถามของสมาชิกสภาหรือตอบกระทู้ถามในลักษณะที่ไม่สามารถให้ความกระจ่างในเรื่องที่ถูกลถามแก่สมาชิกสภาได้ ก็จะทำให้สมาชิกสภานำไปใช้มาตรการอย่างอื่นที่มีระดับของการควบคุมที่รุนแรงกว่าการตั้งกระทู้ถาม เช่น การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติหรือการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

กระทู้ถามเป็นวิธีหนึ่งที่รัฐสภาควบคุมการบริหารของรัฐบาล เพื่อประกอบการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานราชการของรัฐบาล และเพื่อให้ไต่ถามถึงความบกพร่องของการบริหารราชการแผ่นดินของตนอย่างแน่นอนว่า จะไม่ขัดผลประโยชน์การทำมาหากินของราษฎร หรือก่อความเดือดร้อนแก่ราษฎรของประเทศอย่างใดบ้าง จะได้รับแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นเสียให้ทันเวลาที่ก่อนที่จะสายเกินไป นายพจน์ สารสิน ให้ความเห็นว่า

¹โปรดดูรายละเอียดในชั้นอนันต์ สมุทวณิช และเศรษฐพร คุรุศรีพิทักษ์, กลไกรัฐสภา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2518), หน้า 135.

²เรื่องเดียวกัน.

"กระทรวงมีความสำคัญมากต่อการบริหาร เพราะเป็นวิธีการที่ราษฎรจะได้
 ร้องทุกข์กับผู้แทนราษฎรเอง เพราะบางกรณีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องนัก
 อาจมีการข่มเหงราษฎร อาจอำนาจต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานหรือบาง
 กรณีเป็นนโยบายที่สมควรจะให้สภาฯ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว บางกรณีรัฐบาลมี
 ความประสงค์จะแถลงนโยบาย ก็อาจขอให้ผู้แทนราษฎรซึ่งอยู่ในพรรครัฐบาลตั้ง
 เป็นกระทู้ขึ้นมา เพื่อให้โอกาสรัฐบาลที่จะแถลงให้สภาและราษฎรทราบด้วย"¹
 ในบางกรณีที่รัฐมนตรีไม่อาจชี้แจงให้สมาชิกหายข้องใจได้แล้ว สมาชิกถึงแม้ว่าจะไม่
 พอใจก็ไม่อาจที่จะซักถามต่อไปได้ เพราะข้อบังคับการประชุมกำหนดให้ซักถามได้
 เพียง 3 ครั้ง แล้วก็เลิกกันไป อย่างไรก็ตามก็มีการตั้งกระทู้ต่าง ๆ ของสมาชิกผู้สังกัด
 พรรคการเมืองตั้งถามรัฐบาลนั้น ส่วนใหญ่แล้วพรรคการเมืองมักจะพอใจในคำตอบ
 กระทรวงของรัฐบาลเสมอ เช่น กรณีของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองฝ่าย
 คานที่ใหญ่ที่สุดในสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ. 2512 เลขาธิการพรรคได้ให้ความเห็นว่า²

"กระทรวงที่พรรคประชาธิปัตย์ถามเกือบทุกกระทู้ได้รับคำตอบเป็นที่พอใจ หาก
 กระทู้ใดได้รับคำตอบที่ไม่พอใจและอาจ เป็นความเสียหายแก่ประเทศ พรรคจะ
 ดำเนินการดังต่อไปนี้"

ก. เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายหรือการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือรัฐมนตรี
 บางกระทรวงโดยไม่มีการลงมติ

ข. ดำเนินการตามข้อ ก. โดยลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล"

¹ประเสริฐ โยชิพิทักษ์, "การควบคุมรัฐบาลโดยวิธีตั้งกระทู้ถามในรัฐสภาไทย"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์-
 มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 107.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 111.

การติดตามผลของกระทูถามถึงผลการปฏิบัติตามกระทูถามมีปรากฏบาง เป็นจำนวนน้อย ในกรณีที่รัฐมนตรีได้รับปากกับสมาชิกผู้ตั้งกระทูถามว่า จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ยอม เป็นหน้าที่ของสมาชิกผู้นั้น ที่จะติดตามดูว่ารัฐมนตรีได้ปฏิบัติตามคำพูดที่ได้ให้ไว้ในที่ประชุมสภาหรือไม่ เช่น กรณีกระทูถามควน เรื่องราษฎรชาดแคลนน้ำบริโภคของนางสุมนา นิตยสุทธิ โดยมีพลเอกประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ตอบกระทูถามนี้ ได้รับปากว่าจะจัดหาเงินให้ไปบูรณะซ่อมแซมสระกำแพงที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ หลังจากนั้นนางสุมนา นิตยสุทธิ ก็ได้ไปติดตามเรื่องที่กระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีบัญชาไปยังคณะกรรมการพัฒนาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อพิจารณาเงินกันแล้ว

ที่ยกมานี้เป็นตัวอยางที่ดีของ ส.ส. ที่ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องในฐานะตัวแทนของราษฎร โดยทำหน้าที่เสนอรัฐบาลให้เห็นถึงความเดือดร้อนของราษฎรในภูมิภาคที่ตนเป็นตัวแทน ตั้งกระทูถามโดยไม่คิดที่จะล้มล้างรัฐบาลหรือยุบให้สมาชิก ส.ส. อื่น ๆ คลอดตาม เพื่อเปิดอภิปรายทั่วไป ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ตัวอย่างครั้งสำคัญในอดีตที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้แก่ การอภิปรายทั่วไปที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2480 จากการเสนออุทติของนายไต ปานิกบุตร และคณะ เรื่องนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากกระทูถามของนายเตียงไชยกาล มีผลทำให้คณะผู้สำเร็จราชการลาออกจากตำแหน่ง และรัฐบาลซึ่งมี พ.อ. พระยาพิชิตพอพูนเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งตามไปด้วย²

¹รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ 1/2512 (สามัญ) สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หน้า 35 - 40.

²ไมตรี วิริยะ, "รัฐสภาไทย : การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 และ 2519 กับสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 124.

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่เป็นเหตุให้เกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้แก่การอภิปรายทั่วไปที่เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2490 จากการเสนอญัตติของนายควง อภัยวงศ์ และคณะเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลของหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ โดยที่ฝ่ายรัฐบาลได้รับความไว้วางใจด้วยคะแนน 86 : 54 เสียง ภายหลังจากการอภิปราย 8 วัน อันมีผลก่อให้เกิดรัฐประหารในเวลาต่อมา¹

กระทุถาม เป็นช่องทางที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถนำเอาปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนในระดับท้องถิ่นหรือจังหวัดหรือระดับชาติเข้ามาเสนอต่อรัฐบาล เพื่อหาทางแก้ไขตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นและเร่งรัดการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการนั้น ๆ

จากการศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการควบคุมฝ่ายบริหาร โดยการตั้งกระทุถามในรัฐสภา พ.ศ. 2512, พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2519 มีลักษณะคล้ายกันคือ สมาชิกสภาให้ความสนใจต่อกิจกรรมทางด้านการเกษตรกรรมและเหมืองแร่ กิจกรรมทางคมนาคมธุรกิจและกิจกรรมด้านการบริหารงานของรัฐบาลเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้เพราะว่าประเทศไทยเป็นประเทศกึ่งพัฒนา ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารประเทศ.

¹ดูรายละเอียดในสุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ. 2490.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิยมการตั้งกระทู้ถาม เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินนโยบายของรัฐบาลอย่างยิ่ง¹ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในกลุ่มฝ่ายค้านได้ให้ความสนใจที่จะควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร โดยการตั้งกระทู้ถามมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มพรรคฝ่ายรัฐบาล เพราะถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของสมาชิกกลุ่มฝ่ายค้านที่จะควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามที่แถลงไว้ ดังนั้นการตั้งกระทู้ถามจึง เป็นช่องทางที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้ในการรักษาความสนับสนุนของประชาชน และทรงซึ่งคะแนนนิยมจากคู่แข่งชั้นทางการเมืองในแต่ละเขตเลือกตั้ง เพราะอย่างน้อยที่สุด ประชาชนก็ทราบวาทสนทนาเอาปัญหาความเดือดร้อนของเขามาเสนอในสภา จากการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุหรือที่ปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ประชาชนในเขตนั้นย่อมพอใจในผลงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น ซึ่งจะเป็นผลต่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ดูรายละเอียดใน สุวพรรณ บุญชอบ, "บทบาทวุฒิสมาชิกและสภาผู้แทน. . ."

ตารางที่ 24 การเสนอกระทูถามจำแนกตามพรรคการเมือง พ.ศ. 2512 - 2514

พรรคการเมือง	จำนวนสมาชิกทั้งหมด	จำนวนสมาชิกที่ตั้งกระทูถาม	จำนวนกระทูถามของแต่ละพรรคการเมือง	คิดเป็นร้อยละของจำนวนกระทูถามทั้งหมด
สหประชาไทย	108	19	120	8.10
ประชาธิปไตย	55	29	438	29.59
อิสระ	18	6	186	12.56
แนวร่วมเสรีชน	4	4	205	13.85
ประชาชน	2	2	12	0.81
แนวประชาธิปไตย	2	2	18	1.21
อิสระธรรม	1	1	229	15.47
ชาตินิยม	1	—	—	—
เสรีประชาธิปไตย	1	1	3	0.20
ไม่สังกัดพรรค	27	27	269	18.17
รวม	219	91	1480	

ที่มา : กองการประชุม, สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา อ่างจากนางสาว
 สุพรรณ บุญซ้อ, "รัฐสภาไทย : การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
 บทบาทวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2518"
 (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 119.

จากการวิจัยปรากฏว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้เสนอกระทุถามมากที่สุดถึง 438 กระทุถาม หรือเกือบร้อยละ 30 รองลงมาคือ พรรคอิสระธรรม ซึ่งมีสมาชิกเพียงคนเดียว เสนอกระทุถาม 229 กระทุถาม หรือร้อยละ 15.47 และพรรคแนวร่วมเศรษฐกิจ ซึ่งเสนอกระทุถาม 205 กระทุถาม หรือร้อยละ 13.85 ส่วนกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรคใด จำนวน 27 คน เสนอกระทุถามรวมกัน 269 กระทุถาม หรือร้อยละ 18.17 ส่วนพรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็นพรรคที่จัดตั้งรัฐบาล ปรากฏว่าสมาชิกพรรคตั้งกระทุถามเพียง 120 กระทุถาม หรือร้อยละ 8.10 เท่านั้น ซึ่งเท่ากับว่า กลุ่มพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคฝ่ายค้าน เสนอกระทุถามรวมกันประมาณร้อยละ 60 ของจำนวนกระทุถามทั้งหมด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ชื่อ	จำนวน คณะ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	ประสบการณ์ทางการเมือง		
					ส.ส.	สมาชิกสภา จังหวัดหรือ เทศบาล	ไม่เคยเป็น ส.ส. ส.จ. หรือ ส.ท.
1	นายทองดี อิศราวัฒน์	229	ม.ธ	นักการเมือง	/	/	
2	นายประสงค์ เถืองจันทัก	108	ม.ธ	คหกร	/	/	
3	นายสุเมธ วัฒนพร	105	พ.ศ.	ธุรกิจ			
4	นายเฉลว อนุศักดิ์	98	ธ.บ.	ทนายความ	/	/	
5	นายชวน กิตติวิวัฒน์	67	ป.ธ.	ธุรกิจ	/	/	
6	นายเกษ วัฒนระ	65	ปริญญาตรี	คหกร	/	/	
7	นายเกียรติ นาคะพงษ์	58	อ.ปริญญา	คหกร	/	/	
8	นายถวิล บุญเสริม	55	ท.ม.	ทนายความ	/	/	
9	นายชาญพิศ ไชเมืองคำ	48	ท.ม., น.บ.	นักหนังสือพิมพ์	/	/	
10	นายสุวิทย์ มาศคิด	48	ม.ธ	ทนายความ	/	/	
11	นายอาทิตย์ สุภาไชยกิจ	44	ปริญญาตรี	ธุรกิจ			
12	นายนิพนธ์ วัฒนพร	42	ม.ธ	ธุรกิจ			
13	นายสมัน ธีระศรีวิจิ	39	ม.ธ	ธุรกิจ			

ตารางที่ 25 (ต่อ) ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2512 ที่เสนอกระษัตริย์มากที่ถูกต้อง

เลขที่	ชื่อ	จำนวน กระษัตริย์ ถาวร	ระดับการศึกษา	อาชีพ	ประสบการณ์ทางการเมือง		
					ส.ส.	สมาชิกสภา จังหวัดหรือ เทศบาล	ไม่เคยเป็น ส.ส., ส.จ. หรือ ส.ท.
14	นายสมนึก ทองรุ่งโรจน์	22	บ.บ. ปริญญาตรี	อัครราชทูต	/	/	/
15	นายสุธรรม สายศรี	22	ปริญญาตรี	ทนายความ	/	/	/
16	นายบุญเกิด ธีรจุฑา	19	ม.6	ช่างนา	/	/	/
17	นายสุเมธ ภูนิเวศิน	19	พ.บ., บ.บ.				
18	จ.ส.อ. ทรงธรรม บุญยงค์	19	ม.6	ทหาร			
19	นายไพฑูริย์ มณีมาตย์	17	ปริญญาตรี	ทนายความ			
20	นายยิ่ง สิริธรรม	17	ปริญญาตรี	ครู			

ที่มา : กองการประมุข สำนักงานเลขาธิการสภา

3.2 การเปิดอภิปรายทั่วไป

การเปิดอภิปรายทั่วไป มีลักษณะคล้ายกับการตั้งกระทู้ถาม แต่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นการบังคับให้รัฐบาลกระทำหรืองดเว้นการกระทำหรือเพิกถอนรัฐบาล เป็นมาตรการควบคุมรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ และสมาชิกทุกคนมีสิทธิที่จะอภิปรายซักถามได้โดยไม่จำกัด เฉพาะผู้เสนอญัตติ แต่คณะรัฐมนตรีก็มีสิทธิที่จะขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียก็ได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน การเปิดอภิปรายทั่วไปทำได้ 2 กรณีด้วยกัน คือ ทางฝ่ายสมาชิกสภาเป็นผู้ริเริ่ม ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 ให้สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น มีสิทธิในการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป แต่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 ให้สิทธินี้แก่ทั้งสมาชิกสภาผู้แทน และวุฒิสมาชิก¹ อีกกรณีหนึ่ง เกิดขึ้นได้จากทางฝ่ายบริหารเป็นผู้ริเริ่ม เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินเกิดขึ้น แล้วคณะรัฐมนตรีเห็นควรที่จะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไป แต่ในกรณีเช่นนี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายไม่ได้² การเปิดอภิปรายทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ และการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 158.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 127.

²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 185.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 129.

1. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

เป็นการเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน แต่สภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายไม่ได้ ซึ่งเป็นโอกาสให้ทั้งรัฐสภาและรัฐบาล ได้รับทราบความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจะมีผลในการส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาลได้ ถ้าหากว่าสมาชิกรัฐสภามีความพอใจ แต่ในทางตรงกันข้ามก็อาจจะเป็นการบั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาล ถ้าหากสมาชิกรัฐสภาเกิดความไม่พอใจ อันอาจจะนำไปสู่การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะก็ได้¹

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ได้กำหนดจำนวนผู้เสนอขอเปิดอภิปรายทั่วไปไว้มากกว่าจำนวน 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภามีสิทธิที่จะเข้าชื่อกันในที่ประชุมวุฒิสภา หรือสภาผู้แทนแล้วแต่กรณี ส่วนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 กำหนดให้สภาผู้แทนเท่านั้นจำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 เช่นกัน มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอขอเปิดอภิปรายทั่วไป

2. การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติความไว้วางใจ

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะ เป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดและเป็นวิธีการควบคุมชั้นสุดท้ายของรัฐสภา ในการควบคุมและถ่วงดุลย์อำนาจของฝ่ายบริหารในการปกครองระบอบรัฐสภา เพราะผลที่เกิดขึ้นจากการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติความไว้วางใจ อาจทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลต้องสั่นคลอน อาจจะต้องมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีหรืออาจจะ

¹ สุทัศน์ ชมดี, "บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาล โดยอาศัยการเปิดอภิปรายทั่วไป," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ แผนกวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 6.

รุนแรงจนทำให้รัฐบาลต้องลาออก หรือโดยการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่¹ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติความไว้วางใจ อาจจะไม่มีการลงมติกักได้ โดยการลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป แต่วิธีนี้ก็อาจจะทำให้ฐานะของรัฐบาลคลอนแคลนหรือขาดความเชื่อถือได้ รัฐบาลที่เชื่อว่ามีเสียงสนับสนุนมากพอในรัฐสภา อาจจะไม่ยอมให้ผ่านระเบียบวาระไป แต่ให้มีการลงมติความไว้วางใจรัฐบาลแทนได้²

เรื่องที่เสนอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติความไว้วางใจนี้ จะต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เป็นอย่างมาก และจะต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนโดยทั่วไปให้ความสนใจ และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน และผลที่ตามมาอาจจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในคณะรัฐบาลได้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ได้ให้สิทธิในการเสนอญัตตินี้แก่ทั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยจำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกแต่ละสภา หรือจำนวนสมาชิกทั้งหมด ถ้าญัตตินี้เป็นของสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน ไท่หย่นต่อประธานรัฐสภา หรือถ้าเป็นของสมาชิกสภาใดก็ไต่หย่นต่อประธานสภานั้น³ ส่วนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ให้สิทธิในการเสนอญัตตินี้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น โดยจำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด⁴

¹สุทัศน์ ชมคี, "บทบาทของรัฐสภาไทย. . .," หน้า 6.

²มนตรี เถงตระกูล, "รัฐสภาไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาความอ่อนแอ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง วิทยาลัยวิชาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 47.

³รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 128.

⁴รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 159.

และเมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลง การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ ไม่ให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายยุติลง เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสพิจารณาทบทวนให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะตัดสินใจ เพราะผลที่เกิดขึ้นย่อมมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ยังได้บัญญัติเพิ่มเติมว่า มติไม่ไว้วางใจจะต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา ถ้าคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนที่ เขาชื่อ เสนอญัตตินั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะขอเปิดอภิปรายทั่วไปตลอดสมัยประชุม

3.3 การพิจารณาอนุมัติงบประมาณประจำปี

การควบคุมรัฐบาลอีกรูปหนึ่ง ก็คือการพิจารณาอนุมัติงบประมาณประจำปี ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้เสนอ และรัฐสภาจะเป็นผู้ให้ความเห็นชอบ ซึ่งหมายถึงรัฐบาลจะต้องได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจจากรัฐสภา เพราะถ้าหากว่ารัฐบาลไม่ได้รับความไว้วางใจแล้ว รัฐสภาก็อาจจะใช้อำนาจในการพิจารณาหน่วงเหนี่ยวการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีไว้ได้ ซึ่งทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในถือได้ว่าเป็นการ เผชิญหน้า ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่าย

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 มาตรา 4 "งบประมาณรายจ่าย" หมายความว่า จำนวนเงินอย่างสูงที่อนุญาตให้จ่ายหรือให้ถอนเงินผูกพันได้ตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

"ปีงบประมาณ" หมายความว่า ระยะเวลาตั้งแต่ วันที่ 1 ตุลาคม ของปีหนึ่ง ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป และให้ในปี พ.ศ. ที่ถัดไปนั้นเป็นชื่อสำหรับปีงบประมาณนั้น

ฝ่ายบริหารโดยตรง¹ ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณไม่ทัน
ในงบประมาณ เพื่อเป็นการบีบบังคับฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารก็ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ
ที่จะใช้งบประมาณปีที่แล้วไปพลางก่อน จนกว่ารัฐสภาจะอนุมัติพระราชบัญญัติงบประมาณ
ประจำปี² แต่ในกรณีเช่นนี้ จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อรัฐบาล ซึ่งจะไม่สามารถ
ดำเนินงานหรือขยายโครงการใหม่ ๆ ได้ตามกำหนดไว้ในนโยบายของรัฐบาล อันจะ
ส่งผลกระทบต่อประชาชนและการบริหารงานของรัฐบาล³ ก็อาจจะทำให้
เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคงได้ ดังนั้นการอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ
รายจ่ายจึง เป็นเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติต่อการบริหารหนึ่ง

¹ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ
กับฝ่ายบริหารของไทย ศึกษาเฉพาะกรณีสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2512," (กรุงเทพ
มหานคร : คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 104.

²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 123 และรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 153 บัญญัติว่า "งบประมาณรายจ่ายของ
แผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ก่อนนั้นไปพลาง"

³สุทัศน์ ขมดี, บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาล โดยอาศัยการ
อภิปรายทั่วไป, หน้า 4.

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2515 ปรากฏว่า ที่ประชุมคณะกรรมการได้ใช้เวลาในการพิจารณา 236 ชั่วโมง โดยมีการประชุม 40 ครั้ง เฉลี่ยครั้งละ 6 ชั่วโมง เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2514 และสิ้นสุดลงในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เช่นกัน แต่ยังไม่ทันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้จะเข้าสู่การพิจารณาในวาระที่ 2 ก็ปรากฏว่า คณะปฏิวัติซึ่งนำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจเสียก่อน ในการพิจารณาครั้งนี้คณะกรรมการได้ใช้เวลาประชุมในเรื่องของงบประมาณรายจ่ายกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมากที่สุดถึง 56 ชั่วโมง พิจารณาคำแปรญัตติอีก 30 ชั่วโมง และพิจารณางบประมาณของสำนักนายกรัฐมนตรี 28 ชั่วโมง งบประมาณของกระทรวงที่มีการใช้เวลาในการประชุมมาก ๆ ก็มักจะเป็นงบประมาณของกระทรวงใหญ่ ๆ ซึ่งมีหน่วยงานในสังกัดอยู่มาก

สรุปและวิเคราะห์ผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในรัฐสภา พ.ศ. 2512

จากการศึกษาเปรียบเทียบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของคณะกรรมการวิสามัญ ชุดปี พ.ศ. 2512 พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2514 พบว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ มีสาเหตุที่สำคัญมาจาก การที่ผู้นำพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ทำให้ต้องอาศัยสมาชิกพรรคที่มาจากการเลือกตั้งเป็นฐานสนับสนุนอำนาจทางการเมืองของตน โดยการแจกจ่ายผลประโยชน์เป็นการตอบแทน เพื่อรักษาฐานะของฝ่ายบริหาร เอาไว้ให้เหนือกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ความแตกแยกที่เกิดขึ้นในหมู่สมาชิกพรรคสหประชาไทยเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลรวมกันโดยปราศจากอุดมการณ์ หรือนโยบายร่วมกันและขาดระเบียบวินัย การที่สมาชิกพรรคการเมืองอื่นและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรค ได้ย้ายสังกัดเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคสหประชาไทย ก็เพื่อที่จะได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากรัฐบาล ดังนั้นเมื่อมีสมาชิกพรรคเพิ่มขึ้นจาก 75 คนเป็น 125 คน

ก็ทำให้รัฐบาลไม่สามารถตอบสนองให้การแจกจ่ายผลประโยชน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ฝ่ายบริหารนิยมการใช้จ่ายผลประโยชน์ทางการเงินเป็นเครื่องล่อใจและหาเสียงสนับสนุนฝ่ายตน เพื่อขยายฐานอำนาจของตนในสภาผู้แทนสมาชิกสภาเองก็ต้องการที่จะได้รับเงินงบประมาณไปพัฒนาจังหวัดที่ตนเป็นผู้แทนอยู่ เพื่อเป็นการหาคะแนนนิยมสำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไป อันเป็นผลให้เกิดความกดดันอย่างมากแก่ฝ่ายบริหาร ซึ่งในที่สุดก็ได้หาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการทำรัฐประหาร

ในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจต่อรองกับฝ่ายบริหารมากเป็นพิเศษ เนื่องจากฝ่ายบริหารต้องการให้ร่างพระราชบัญญัติประกาศใช้ตามเวลาที่กำหนด และยังคงต้องได้รับเสียงสนับสนุนเพื่อผ่านเป็นกฎหมายในวาระที่ 3 อีกด้วย ดังนั้นถ้าเกิดความขัดแย้งในการพิจารณาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแล้ว ก็อาจมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของฝ่ายบริหารได้ แต่มีข้อสังเกตที่สำคัญของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นคือ ความไม่พอใจของคณะรัฐบาลและผู้นำฝ่ายทหาร ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต้องการให้นำเงินช่วยเหลือจำนวน 280 ล้านบาท ไปเพิ่มให้แกงของกระทรวงกลาโหม ซึ่งในปีงบประมาณ 2513 งบประมาณของกระทรวงกลาโหมได้รับเพิ่มขึ้นถึง 113,288,000 บาท และในปีงบประมาณ 2514 งบประมาณของกระทรวงกลาโหมก็ไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า งบประมาณของกระทรวงกลาโหมนี้เป็นบัพที่ตะตองไม่ได้ แม้ว่าเวลาอภิปรายจะถูกโจมตีอย่างมาก แต่เมื่อถึงคราวลงมติก็สามารถผ่านที่ประชุมไปได้ทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะกระทรวงกลาโหมเป็นกระทรวงที่มีอำนาจสูงสุด แมวกระทรวงมหาดไทยจะเป็นอีกกระทรวงหนึ่งที่มีอำนาจและไม่เคยถูกตัดทอนงบประมาณก็ตาม แต่ก็ยังมีอำนาจน้อยกว่า

กระทรวงกลาโหม เพราะการทิ้งระเบิดของกระทรวงนี้ถูกกระทบกระเทือน ก็อาจสร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายทหาร และความไม่พอใจนั้น อาจนำไปสู่การทำรัฐประหารล้มล้างสถาบันรัฐสภาได้ในที่สุด

3.4 ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ถึงการเลือกตั้งครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 เราสามารถสรุปภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ดังนี้¹

1. ประสพการณ์ทางการเมือง ส่วนมากทีเดียวเคยมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียงมากอนแล้วทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สำหรับในระบอบการ เมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับเทศบาลนั้น ปรากฏว่ามีผู้เคยผ่านงานหรือประสพการณ์มากกว่าร้อยละ 60 ส่วนการเมืองระดับชาตินั้น แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่มากกว่าผู้เคยผ่านรัฐสภามาแล้วก็ตาม แต่เมอรวมกับชื่อเท็จจริงในเรื่องประสพการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นแล้ว ก็นับได้ว่าส่วนใหญ่เคยมีประสพการณ์ทางการเมืองมากอน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เสรฐภูการ กุศรีพิทักษ์, รัฐสภา : "ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยรุ่น พ.ศ. 2476 - 2512," ใน สังคัการเมือง ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ (พระนคร . โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 177 - 178.

ตารางที่ 26 การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งเนื่องมาจาก

รายการ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
- เคยมีบทบาททางการเมืองมาก่อน เช่น เป็นสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด เป็นต้น	10	25.00
- เป็นผู้ขอเสียง เป็นที่รู้จักกันดีในจังหวัดที่ท่านสมัคร	17	42.50
- อาศัยชื่อเสียงของบิดามารดาหรือชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล	11	27.50
- มีการเตรียมตัวมาก่อน โดยบอกกับประชาชนว่าจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก่อนจะมีการเลือกตั้ง	11	27.50
- เป็นจังหวัดหรือโศกมากกว่าสิ่งอื่น	3	7.50

ที่มา : จากแบบสอบถามของ ส.ส. ที่ส่งกลับมา อ่างจากวรสิทธิ์ โรจนพานิช
"สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผลสะท้อนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก
ผู้แทนราษฎร" อ่างแล้ว หน้า 32.

2. เกี่ยวกับอายุ ช่วงอายุวัยกลางคนคือช่วง 35 - 49 ปี เป็นช่วงอายุที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ในช่วงอายุอื่น ๆ ภูมิความเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก จากผลการศึกษาคนในวันหนุ่ม ไม่ใคร่มีโอกาสได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ยิ่งกว่านั้นเท่าที่ผ่านมา ช่วงอายุ 50 - 54 ปี กลับจะมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้นเสียอีก อย่างไรก็ตามข้อจำกัดที่คนในวันหนุ่มไม่สามารถได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้นนั้น อาจอยู่ที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งกำหนดอายุผู้สมัครให้สูงขึ้น หรือรวมทั้งประสบการณ์ในการแข่งขันทางการเมืองยังมีน้อย

ตารางที่ 27 จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปทั้ง 11 ครั้ง
จำนวนตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	การเลือกตั้ง										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ประถมศึกษา 4	-	-	-	-	2	9	1	1	-	3	4
ประถมศึกษา 7	-	-	-	-	5	7	-	1	6	18	9
มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า	-	-	1	-	3	7	3	12	27	23	51
มัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่า	1	1	1	2	9	17	5	21	20	17	27
มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า	-	1	1	2	2	4	-	-	9	6	13
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4	6	4	2	10	13	1	9	9	8	3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	1	2	2	7	8	7	2	10	17	11	21
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	21	17	23	32	37	31	6	59	60	63	79
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	1	2	6	3	1	3	4	5	12
ไม่ทราบ	51	64	58	49	1	1	2	7	8	6	-

ที่มา : เศรษฐพร คูศิริพิทักษ์, "รัฐสภา - ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย
ใน พ.ศ. 2476 - 2512," หน้า 159.

3. เกี่ยวกับการศึกษา จากการศึกษาวិเคราะห์ที่ไม่สามารถกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งครั้งหลัง ๆ จะได้อาสาสมัครสภาผู้แทนราษฎรที่มีการศึกษาสูงมากขึ้น เพราะวาทะส่วนใหญ่ของผู้ได้รับเลือกตั้งทุกครั้งมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และยิ่งพบอีกว่าผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและอนุปริญาที่มีจำนวนร้อยละของการได้รับเลือกเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าสังเกต

4. เกี่ยวกับอาชีพ ลักษณะของอาสาสมัครสภาผู้แทนราษฎรนั้น ในรุ่นแรก ๆ อาชีพข้าราชการบ้านนอก ข้าราชการประจำ ทนายความและธุรกิจการค้ามีคะแนนไว้เรียกกัน แต่ในการเลือกตั้งครั้งหลัง ๆ อาชีพธุรกิจการค้ามีแนวโน้มสูงขึ้นมาก ในขณะที่อาชีพข้าราชการประจำลดลง อาชีพทนายความนั้นได้รับเลือกมากบางนอบบางไม่คงที่ในครั้งที่ 11 อาชีพทนายความได้รับเลือกเป็นจำนวนน้อยกว่าที่เคยได้ สำหรับอาชีพครูนั้นแทบไม่มีเลย

ศึกษาจากภูมิหลังจะเห็นว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้แทนเหล่านั้น จะคำนึงถึงธุรกิจความคุ้มกันไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประเภท	สภา 2512	สภา 2518	สภา 2519
1. หนายความ	15.9	17.5	11.8
2. ธุรกิจการค้า	45.7	34.6	23.0
3. นักหนังสือพิมพ์	1.4	3.7	2.1
4. แพทย์และ เภสัชกร	1.8	2.2	3.6
5. ข้าราชการบ้านานาญ	14.2	8.2	16.1
6. ข้าราชการประจำ	6.4	4.1	6.1
7. เกษตรกรรม	5.5	8.6	5.7
8. ครู - อาจารย์	1.4	7.5	8.6
9. อาชีพอื่น ๆ	3.7	7.8	11.1
10. ไม่แจ้งอาชีพ	4.1	5.9	5.7
รวม	100	100	100

ที่มา : กองทะเบียนประวัติ, สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

อาชีพธุรกิจการค้า มีมากเป็นอันดับหนึ่งในรัฐสภาทั้งสามสมัย รองลงมาในปี 2512 และ 2518 คือ หนายความ และข้าราชการบ้านานาญเป็นอันดับสาม ส่วนอาชีพอื่น ๆ ก็กระจัดกระจายไป

สรุปภูมิหลังของสมาชิกรัฐสภาทั้งสามสมัย ทางด้านอายุมีลักษณะเหมือนกัน แต่ในรัฐสภา 2518 และ 2519 มีคนที่อยู่ในวัยหนุ่มเพิ่มมากขึ้น ส่วนภูมิหลังทางการศึกษาพบว่า ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละสมัยและ

ระดับการศึกษา ม.ศ. 1 - 3 มีอันคับรอลงมา ส่วนทางด้านอาชีพ ปรากฏว่า
ธุรกิจการค้ามากที่สุด รอลงมากคือทนายความ และข้าราชการบ้านาญ ลักษณะภูมิหลัง
ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของรัฐสภาทั้งสามสมัย จึงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

4. พฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ

รัฐบาลในช่วงปี พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2514 นั้น ได้มีพระราชบัญญัติ
พรรคการเมือง 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 กับพระราช
บัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 สำระสำคัญได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ผู้แทนราษฎร
จะไม่สังกัดพรรคใด ๆ ก็ได้โดยสมัครอิสระ จึงทำให้เกิดมี ส.ส. ทั้งสังกัดพรรคและ
ไม่สังกัดพรรค มีผลทำให้ได้ผู้แทนราษฎร เป็นเบี้ยหัวแตกคือ ไม่มีพรรคหนึ่งพรรคใด
เสียงข้างมากเด็ดขาดในการจัดตั้งรัฐบาล ฉะนั้นการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศจึง
เป็นรัฐบาลผสม

การจัดตั้งรัฐบาลผสมทำได้ยาก เพราะต้องขอความช่วยเหลือจากหลาย
พรรค และต้องแลกตำแหน่งรัฐมนตรีให้แก่พรรคต่าง ๆ ตามแต่จะตกลงกัน ซึ่งก็ตกลงกัน
ได้ยาก เพราะแต่ละพรรคก็อยากได้ตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงใหญ่ ๆ แม้จะตั้งแล้ว
ก็ยากที่จะรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลได้ เพราะรัฐมนตรีมาจากต่างพรรคต่างความ
คิดเห็น จึงทำให้มีการขัดแย้งกันได้ง่าย ถ้าหากพรรคใดถูกกระหนกระเทือนหรือไม่ได้
รับผลประโยชน์เป็นที่พอใจ ก็อาจถอนตัวจากการเข้าร่วมเป็นรัฐบาล และเข้าร่วมกับ
พรรคอื่นลวมรัฐบาลนั้น ๆ เสียก็ได้

ปัญหาของรัฐบาลผสมในระบบการ เมืองที่มีมากมายหลายพรรค รัฐบาลผสมจะ
มีเสถียรภาพได้ ต้องประกอบด้วยลักษณะที่จำเป็นดังนี้¹

¹สมาน ทองศรี, "ปัญหาความเสถียรภาพของรัฐบาลผสมในประเทศไทย ศึกษา
เฉพาะกรณีรัฐบาลผสม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต แผนกวิชา
การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 232 - 233.

1. พรรคที่มาประกอบเป็นรัฐบาล จะต้องมีย่านวนนอยพรรคที่สุค ที่จะมีเสียงซางมากไค (minimum winning coalition) หมายคความววา พรรคตาง ๆ ที่จะมารวมกันจัดตั้งรัฐบาลผสนั้น ยานวนพรรคที่มารวมกัน ควรมารวมกันเทาที่จะทำไคมีคะแนนเสียง เกินครั้งไปยานวนนอยพรรคที่สุค และไมควรมารวมกัน มากมายหลายพรรคเกินความจำเป็น

2. พรรคในสภาจะต้องไมมีความแตกตางระหวางพรรคอยูในระดับสูง กลาวคือ ยานวนพรรคที่ไครับการ เลือคตั้งเขามาในสภานั้น จะต้องไมมียานวนมากมาย และสัคส่วนของกาตั้งพรรคหรือยานวนผูแทนราษฎรของแตละพรรค จะต้องไมมียานวน ไคเสียงกัน ทั้งนี้เพองายคองการที่จะเจรจาคอรองกัน และยังทำให้ซาวสารมีความ แนนอนควย

3. ระบบพรรคในสภา ต้องเป็นระบบพรรคที่มีเสถียรภาพ จะต้องไม่เป้นพวก ยัคคยูนและเบดิยนไคงาย จะต้องเป็นระบบพรรคที่มีอุดมการณและแนวนโยบายที่แนชคั ทั้งนี้เพองรัฐบาลจะไคอยูในตำแหน่งที่นานพอสมควร

4. พันธมิตรที่รวมมือกันจัดตั้งรัฐบาลนั้น จะต้องรวมกันอยางสนิทแนนแพ้น เป้นปึกแผ่น (compact) และซอศตัคคอกัน (faithful) จะต้องไมมีการ แตกแยกและแกงแยงผลประโยชน ในลักษณะที่อาจจะกระทบกระเทือนตอเสถียรภาพของ รัฐบาล รวมตลอดทั้งมีความพึงพอใจในตำแหน่งรัฐมนตรีที่ไครับคอบแทนจากการรวมตัว กันนควย

รัฐบาลผสมที่ลมหลวเห็นไคชคคคือ รัฐบาลภายใต้การนำของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ ปราโมช ซึ่งไคจัดตั้งขึ้นเป็นรูปรัฐบาลผสม ที่ประกอบควยพรรคการเมืองมากมายหลาย พรรคเกินความจำเป็น ทำให้เกิดการชคแยงในการแบ่งไควตารัฐมนตรีในภายหลัง พรรคที่มารวมนาวาเป็นรัฐบาลก็ซาคความรวมมือกัน สมาชิกยัคถือหัวหนาพรรคหรือบุคคล ในพรรคเป็นหลัคมากกว่านโยบายหรือหลัคการ รวมทั้งมีการ แตกแยกชคแยงและแสวงหา ผลประโยชนส่วนตัว และกคคันเพองผลประโยชนอน ซึ่งมีไซผลประโยชนสาธารณะ

ข้าแล้วข้าเล่า¹ ข้ารัฐบาลต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทั้งภายในและภายนอกอีก จึงทำให้
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัดสินใจยุบสภาในที่สุด

4.1 สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

หลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 กว่าจะ
ตั้งรัฐบาลได้ ต้องพบกับอุปสรรคมากมายจาก ส.ส. ภายในพรรคเสรีมนังคศิลาเอง
เช่น

- ส.ส. อยากเป็นรัฐมนตรีกันจนกระทรวงไม่พอ²
- เสริมมั่งคั่ง ก็เรียกร้องให้ จอมพล ป. ตั้ง ส.ส.
เป็นรัฐมนตรีภาคละ 1 คน ถ้าต่อจะลาออกไปทำหน้าที่อย่างอิสระ³
- พรรคเสรีมนังคั่ง อัดเวงหนัก ลูกพรรคเกิดแตกแยกกันเอง กรณีเลือก
ร.ม.ต. ในคณะรัฐบาล⁴
- รัฐประหารขอตำแหน่ง ร.ม.ต. 18 คน ในจอมพล
เลือกจากพรรคเสรีมนังคศิลา 10 คน⁵
- นายเนิ่น เกษสุวรรณ ส.ส. จังหวัดกระบี่ ลูกพรรคเสรีมนังคั่ง
เปิดเผยมองลาออก เพราะพรรคไม่ให้ความสำคัญแก่ ส.ส. ภาคใต้
กับบ่นววยเรื่องเงินที่รับรองไว้ครหาหาเสียง⁶

¹สมาน ทองศรี, ปัญหาตายนเสถียรภาพรัฐบาลผสม. . ." หน้า 234.

²น.ส.พ.สยามรัฐรายวัน วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

³น.ส.พ.สยามรัฐรายวัน วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

⁴น.ส.พ.สยามรัฐรายวัน วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

⁵น.ส.พ.สยามรัฐรายวัน วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

⁶น.ส.พ.สยามรัฐรายวัน วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2500, หน้า 1.

- ลูกพรคนั่งคศิลาที่พลาดเก้าอี้ ร.ม.ต. ร้องขอให้รัฐบาลจัดสรร
ตำแหน่งอภิสิทธิ์ในองค์การที่เงินดี ๆ เป็นเครื่องตอบแทน¹
- ลูกพรรคเสรีมั่งคั่งอดเวงหนัก 50 ส.ส. เขาขอสนับสนุนสฤษดิ์²
- ส.ส. อีสาน นิลลาก เสรีมั่งคั่ง ตั้งพรรคใหม่ น้องชายสฤษดิ์
เป็นหัวหน้า เตรียมจดทะเบียนเร็ว ๆ นี้³

ความวุ่นวายของ ส.ส. ภายในรัฐบาลเองที่ก่อให้เกิดความปั่นป่วนในการ
จัดตั้งรัฐบาลและการบริหารประเทศ นับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาล
คลอนแคลน เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ชนระวัชต์ ทำการรัฐประหาร
ในเวลาต่อมา

4.2 สมัยรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 สมาชิก
พรรคสหภูมิได้รับเลือกมากที่สุดคือ 45 คน พรรคประชาธิปไตยได้รองลงมาคือ 39 คน
พรรคเศรษฐกิจได้ 6 คน พรรคเสรีประชาธิปไตยได้ 5 คน พรรคเสรีมั่งคั่งได้
4 คน พรรคอิสระได้ 1 คน และไม่สังกัดพรรคใด ๆ ได้ถึง 58 คน จอมพลสฤษดิ์ ชนระวัชต์
จึงได้ตั้งพรรคใหม่ขึ้นคือ พรรคชาติสังคมเพื่อให้สนับสนุนรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร ให้
เสถียรภาพในการบริหารประเทศ รัฐบาลที่ตั้งขึ้นก็เป็นรัฐบาลผสม จึงต้องพบกับอุปสรรค
มากมายจาก ส.ส. อีกเช่นกัน ยกตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์ เช่น

1น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2500, หน้า 1.

2น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน วันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2500, หน้า 1.

3น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2500, หน้า 1.

- สถิตย์ เตือนลูกพรรคว่าอย่าประพฤติเยี่ยงเสรีมิ่งคศิลา เพราะจะ
สิ้นสุดลงอย่างเดียวกัน¹
- ชชาติสังคมอดเวงแล้ว ลูกพรรคสหภูมิตั้งป้อมแข่งชอกรณเลือกพวกมิ่งค
เป็นประธานสภา²
- สหภูมิยื่นเงื่อนไขไรรัสบาลใหม่ ยืนยันไม่ให้คึกเสรีมิ่งคศิลาเป็น ร.ม.ค.
เค็ดชชาติ³
- ชชาติสังคมอดเวงถึงขั้นแตกหักแล้ว ส.ส. สหภูมิ 27 คนลาออก
ประกาศตั้งป้อมไม่ขึ้นชชาติสังคม⁴
- ชชาติสังคมทุ่มเงินลานแจกลูกพรรคสุเลือกตั้งเต็มที่ แต่ตั้งปึกปิดเพราะ
กลัวคนสงสัย⁵
- สถิตย์ ตั้งใจลาออกจริง เพราะหมดเงินไป 14 ล้านแล้ว⁶

จากหน้าข่าวหนังสือพิมพ์จะเห็นว่า บรรดา ส.ส. พวกฝ่ายรัฐบาลอีกเช่นกัน
ที่ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย จนถึงกับเสถียรภาพของรัฐบาลคลอนแคลน เพราะรัฐบาล
ของพลโทถนอม กิตติขจร เอง รวมพรรคต่าง ๆ แล้วจัดตั้งรัฐบาล ก่อนการจัดตั้งรัฐบาล
ก็ยังมี การแบ่งแยกเป็นพวก ๆ เช่น ในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีมีการกำหนดว่าสมาชิก
สหภูมิควรได้เป็นเท่านั้น อดีตพรรคเสรีมิ่งคศิลาเท่านั้น นอกจากนี้สมาชิกพรรคสหภูมิ
และอดีตสมาชิกพรรคเสรีมิ่งคศิลา ก็ไม่ลงรอยกันเนื่องจากกระยะที่หาเสียงเลือกตั้ง

1น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

2น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

3น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

4น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501, หน้า 1.

5น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501, หน้า 1.

6น.ส.พ. สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2501, หน้า 1.

สมาชิกพรรค - สหภูมิได้โจมตีพรรคเสรีมันักศิลาอย่างรุนแรง ในขณะที่เกี่ยวกับสมาชิกพรรคสหภูมิก็ถือว่าตนเป็นพรรคการเมืองของคณะรัฐประหารโดยแท้จริง จึงถือว่าจะต้องได้รับส่วนแบ่ง เกออร์สุนทรมากกว่าพรรคการเมืองอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่มีทางทำให้สมาชิกเหล่านั้นมีกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมาชิกพรรคชาติสังคมส่วนหนึ่งมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองยิ่งกว่า เล็งเห็นประโยชน์ของประเทศชาติ เช่น ขอเงินจากพรรคเพื่อเช่ากระเปาะของตนเป็นต้น¹ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้วิธีเดียวกันกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตอนเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งสุดท้าย โดยจัดหาเงินก้อนหนึ่งมาประมาณสามล้านบาท ทั้งเป็นทุนสวัสดิการสำหรับสมาชิกจะได้อุ้มไปใช้สอยหรือชำระหนี้สินส่วนตัว ปรากฏว่าการจ่ายเงินทุนนี้ให้ผลดีแก่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้วิธีเดียวกันที่จะควบคุมพรรคชาติสังคม แต่ประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกของพรรคนี้เรียกร้องผลประโยชน์เพิ่มขึ้น และมิหนำซ้ำยังพูดในทำนองว่า จะลาออกจากพรรค² รัฐมนตรีบางคนก็ขาดความรับผิดชอบรวมคณะรัฐมนตรีมีการแถลงข่าวขัดแย้งกันเอง³

จากควมวุ่นวายของ ส.ส. ภายในพรรครัฐบาลเอง เป็นนโยบายสำคัญที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ต้องทำการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ดังกล่าวมาแล้ว รัฐประหาร (เรียกตัวเองว่าคณะปฏิวัติ) ครั้งนี้ ทำให้บทบาทของสภาและบทบาทของ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งต้องเลื่อนหายไปจากสายตาของประชาชน เป็นเวลากว่า 10 ปี

¹รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า 362.

²เรื่องเดียวกัน.

³อนพดล ศรีสุท, บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. 2518 ศึกษาจากกรรมากรรมพรรคและความขัดแย้ง, หน้า 56.

4.3 สมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคสหประชาไทยได้มากที่สุดคือ 75 ที่นั่ง พรรคประชาธิปัตย์ได้ 57 ที่นั่ง พรรคแนวประชาธิปไตยได้ 7 ที่นั่ง พรรคแนวร่วมเศรษฐกิจได้ 4 ที่นั่ง ไม่สังกัดพรรคใด ๆ ได้ถึง 70 ที่นั่ง

การที่พรรคสหประชาไทยได้ 75 ที่นั่ง จึงไม่เป็นการเพียงพอที่จะได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ฉะนั้นผู้นำพรรคสหประชาไทยจึงใช้วิธีเก่า ๆ อีกครั้งคือการเสนอผลประโยชน์ซึ่งอาจเป็นเงินหรือตำแหน่งทางการเมือง ในการดึงเอาสมาชิกสภาผู้แทนที่สังกัดพรรคอื่นและไม่สังกัดพรรคเข้ามา เป็นพรรคพวกจนได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 แยกฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเด็ดขาด รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาในขณะเดียวกันไม่ได้ (ม. 109) คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารประเทศโดยแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแต่ไม่ต้องการลงมติไว้วางใจ (ม. 141) * วุฒิสภามีอำนาจเท่าเทียมกับสภาผู้แทนซึ่งไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับไหน ให้อำนาจมากเช่นนี้มาก่อน กล่าวคือนอกจากจะมีอำนาจในการเสนอกฎหมาย ตั้งกระทู้ถามแล้ว (ม. 117, ม. 126) ยังมีอำนาจเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ (ม. 125) ด้วย การที่วุฒิสภามีอำนาจกว้างขวางเช่นนี้ จึงทำให้วุฒิสภาแทนที่จะเป็นสภาที่เสียงกลบกลายเป็นสภาที่คอยค้ำจุนอำนาจและเสถียรภาพของรัฐบาล อันมีผลทำให้บทบาทของ ส.ส. คอยควบคุมคาลงไปอย่างมาก พรรคฝ่ายค้านไม่สามารถมีเสียง ส.ส. พอที่จะล้มรัฐบาลได้ จึงทำให้พรรคอื่น ๆ เกือบทั้งหมดหันไปเข้าพรรครัฐบาลคือ เข้าพรรคสหประชาไทยรวมเป็น 111 เสียง ในวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2512 (ดูตารางที่ 29)

* จึงเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เป็นประชาธิปไตยน้อยที่สุดเท่าที่เคยมีมา

ตารางที่ 29 แสดงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่โยกย้ายสังกัดพรรค

สังกัดพรรค	สมัครรับ เลือกตั้ง	ได้รับเลือกตั้ง 10, ก.พ. 12	จำนวนสมาชิก 31 ต.ค. 12
สหประชาไทย	218	75	111
ประชาธิปไตย	191	57	56
แนวประชาธิปไตย	57	7	7
แนวร่วมเสรีราษฎร	30	4	4
ประชาชน	68	2	2
สมัครช่วยชวนา	22	1	1
เสรีประชาธิปไตย	7	1	1
ชวนาชาวไร่	39	2	2
ไม่สังกัดพรรคใด	592	70	17
อิสระ	—	—	18
สยามใหม่	19	—	—
ประชาพัฒนา	8	—	—
แรงงาน	4	—	—
ไทยิปไตย	1	—	—
รวม	1256	219	219

การบริหารงานของรัฐบาลก็เกิดความวุ่นวายขึ้นอีก โดยเกิดจากสมาชิก
ของฝ่ายรัฐบาลเอง ขอยกตัวอย่างใหญ่จากสมาชิกของฝ่ายรัฐบาลเอง ขอยกตัวอย่าง
ใหญ่จากการพาดหัวข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น

- กฤษณ สี่ระรา ขอมรับพรรค ส.ป.ท. วุ่น¹
- สมาชิกรัฐบาล 300 คน ชูจะลาออกให้ขับพวกคอมมิวนิสต์กับแก๊งรัฐ
รัฐธรรมนูญพรรคใหม่²
- อติศ ส.ส. กลุ่มอิสระเสนอตัวออกของโหวตในพรรครัฐบาล³
- เส็นีย์ วิจารย์น ผู้สมัคร ส.ป.ท. มาจากพรรคเสรีมนังคศิลาเกือบทั้งนั้น⁴
- พรรครัฐบาลวุ่น จัดทีมสมัครจังหวัดราชบุรี ทวีช กลิ่นประทุม ไม่ยอม
ร่วมสมัครก็ สมบูรณ์ทรัพย์⁵
- ลูกพรรค ส.ป.ท. ตึง เงิน 2 หมื่นบาท เพียงพิมพ์ใบปลิวก็หมดแล้ว⁶
- ประเสริฐ บุญสม อติศ ส.ส. อุษยา ลูกพรรค ส.ป.ท. รองพรรคยังไม่
ช่วยเหลือเงิน แยกตงกฏแม่หมาหาเลี้ยง⁷
- ส.ป.ท. เริ่มสนใจผู้สมัครอิสระ คิดตั้งเขาพรรคดาไกรรับเลือก⁸
- ส.ป.ท. แล ผู้สมัครพรรคประชาธิปไตยก็เคยโง่งน⁹
- ผู้สมัคร ส.ป.ท. รองเงินหมด พรรคจะให้เพิ่มอีก 4 ล้าน¹⁰

1น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	7	พฤศจิกายน	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
2น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	15	พฤศจิกายน	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
3น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	20	พฤศจิกายน	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
4น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	29	พฤศจิกายน	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
5น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	10	ธันวาคม	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
6น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	13	ธันวาคม	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
7น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	23	ธันวาคม	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
8น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	28	มกราคม	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
9น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	3	กุมภาพันธ์	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.
10น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน ประจำวันที่	5	กุมภาพันธ์	พ.ศ. 2511,	หน้า 1.

- คร.ไพฑูรย์ เครือแก้ว โจมตี ส.ส.กอกวนวารีรัฐบาลอาจดีเหตุสั่ง
ยุบสภา¹
- ส.ส.ลูกพรรครัฐบาลศูนย์ตัดชี้นายเรณู สุวรรณสิทธิ์²
- ลูกพรรค ส.ป.ท.ที่ไม่รับเงินนั้นจับกุมเตรียมจะ "ชักฟอก" พรรค³
- กลุ่ม ส.ส.อิสระวาญุททรยศ⁴
- ส.ป.ท.กวน ส.ส.เขาพรรคได้อีกอิสระเข้า 20 คน⁵
- นิสิต เวชศิริพานันท์ ส.ส.ศรีสะเกษวา ส.ส.อิสระถูก "ช้อ" คนละ
4 - 5 หมื่นบาท⁶
- ส.ส.พรรครัฐบาลวัง เป็นเลขานุการรัฐมนตรี⁷
- ส.ส.ลูกพรรค ส.ป.ท.ตั้งป้อมชักรัฐบาลวันแถลงนโยบาย⁸
- ส.ส.ลูกพรรค ส.ป.ท.รุมชกนายกหนัก ทวงทัก ร.ม.ต.บางคน⁹
- ลูกพรรครัฐบาล เปิดศึกคารมแย่งตำแหน่งโฆษกรัฐบาลจาก พ.อ.อาจศึก
ดวงสว่าง¹⁰

1น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 11	เมษายน	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
2น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 15	เมษายน	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
3น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 26	เมษายน	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
4น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 6	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
5น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 7	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
6น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 10	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
7น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 13	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
8น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 14	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
9น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 18	มีนาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.
10น.ส.พ.	สยามรัฐรายวัน	ประจำวันที่ 19	พฤษภาคม	พ.ศ. 2512,	หน้า 1.

จากข่าวหนังสือพิมพ์ชี้ให้เห็นว่า บรรดา ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลอีกเช่นกันที่
เรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ เรียกร้องอยากได้ตำแหน่งโน้น ตำแหน่งนี้ เมื่อพลาด
จากตำแหน่งการ เป็นรัฐมนตรี เรียกร้องเงินไปพัฒนาจังหวัด ฯลฯ จนสุดที่จอมพลถนอม
กิตติขจร นายกรัฐมนตรีจะทนได้ ประกอบกับมีเหตุการณ์ภายนอกประเทศ เข้ามามาแทรกแซง
จึงถือเป็นโอกาสทำการรัฐประหาร เจ็บตนเอง เหมือนกับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการ
รัฐประหารตนเองซึ่งเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติอยู่ขณะนั้น (โดยพลเอกถนอม กิตติขจร ลาออก
จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เวลา 14.00 น.
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เวลา 21.00 น.
คือระยะเวลาห่างจากพลเอกถนอม กิตติขจร ลาออก 9 ชั่วโมง) รัฐบาลที่มาจากการ
เลือกตั้งจึง เป็นอันสิ้นสุดลงอีกวาระหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาความเป็นมาของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา คณะราษฎรมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นประชาธิปไตยจริง ๆ แต่เมื่อคณะราษฎรเข้าทำการบริหารประเทศแล้วไม่สามารถทำตามที่กำหนดได้ เพราะการเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์จะทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ คณะราษฎรจึงหาทางออกโดยฝ่ายบริหารได้แต่งตั้งวุฒิสภาขึ้นใหม่จำนวนเท่า ๆ กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงในเสถียรภาพของรัฐบาลเอง

อย่างไรก็ตามความขัดแย้งได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายรัฐสภา จนบางครั้งฝ่ายบริหารต้องลาออกและยุบสภา ช่วง พ.ศ. 2476 - 2481 วิถีทางการเมืองการเมืองดำเนินไปโดยยึดถือกติกาคำรัฐธรรมนูญเป็นหลัก สภาได้ให้การยกย่องว่าเป็นกติกาสำคัญในการปกครอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสำนึกในหน้าที่และแสดงบทบาทเป็นฝ่ายเป็นเสียงแทนราษฎร เสถียรภาพของรัฐบาลมั่นคงพอสมควร

ช่วง พ.ศ. 2481 - 2487 เป็นช่วงที่ฝ่ายบริหารได้เข้าไปมีอำนาจครอบงำรัฐสภา เพราะวา จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในเวลานั้นบริหารประเทศแบบกึ่งเผด็จการ

ช่วง พ.ศ. 2487 - 2490 เป็นช่วงที่รัฐบาลพลเรือนผลัดเปลี่ยนกันเข้าบริหารประเทศ รัฐสภาใช้อำนาจเหนือฝ่ายบริหาร ฝ่ายรัฐสภาทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร ควบแล้วเกิดการขัดแย้งกันเองในฝ่ายบริหาร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร

จากการศึกษาเสถียรภาพของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2498 - 2514 ได้พบวาระระบบพรรคการเมืองเกิดความล้มเหลว อาจสรุปผลความล้มเหลวของพรรคเสรีมนังคศิลาและพรรคสหประชาไทยได้ดังนี้

ก. พรรคเสรีมนังคศิลา

1. เกิดความขัดแย้งกันเองในคณะผู้บริหาร เช่นความขัดแย้งระหว่าง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์

2. การตั้งพรรคสหประชาชนมาแข่งขันกับพรรคเสรีมนังคศิลา โดยมีจอมพลสฤษดิ์ เป็นผู้สนับสนุนในการจัดตั้ง พรรคนี้ต่อมากลายเป็นพรรคฝ่ายค้านที่มีความมั่นคงในรัฐสภา เป็นเหตุให้ ส.ส. จากพรรคเสรีมนังคศิลาหันมาเข้าเป็นสมาชิกพรรคสหประชาชน

3. มีการเลือกตั้งสภปรกเกิดขึ้น เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เป็นเหตุให้ประชาชน นิสิต นักศึกษา เดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งครั้งนี้ รัฐบาลไม่ยอมฟังเสียงนิสิตนิสิต ผู้นำพรรคคนสำคัญ ๆ ใคลาออกกันหลายคน จึงทำให้เสถียรภาพของพรรคเสรีมนังคศิลาคลอนแคลน จนในที่สุดเกิดการปฏิวัติ พ.ศ. 2500

4. การยื่นญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจของพรรคฝ่ายค้าน เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500 การอภิปรายครั้งนี้เต็มไปด้วยความรุนแรง เมื่อลงมติ รัฐบาลชนะด้วยคะแนน 132 : 70 แต่ถึงแม้รัฐบาลจะชนะแต่ก็ทำให้รัฐบาลของพรรคเสรีมนังคศิลาคลอนแคลนหนักยิ่งขึ้น

5. ความขัดแย้งระหว่าง จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับคณะทหารกลุ่มใหม่ โดยคณะทหารกลุ่มใหม่ทนความสับสนวุ่นวายในการบริหารประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ไหว จึงขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ตำแหน่งสมาชิกพรรค แล้วประกาศให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกตามล้าดับ เมื่อไม่เป็นผลจึงเกิดรัฐประหาร พ.ศ. 2500 ดังกล่าว

ข. พรรคสหประชาไทย

1. ธรรมนูญและนโยบายของพรรคฯ ร่างขึ้นโดยผู้นำพรรคเพียงกลุ่มเดียว คือกลุ่มพลโทแสวง เสนาณรงค์ โดยที่ผู้นำกลุ่มอื่น ๆ ไม่ค่อยมีส่วนร่วม จึงมิได้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มอื่น ๆ ในพรรคฯ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งพยายามขอแก้ไขธรรมนูญพรรคเสียใหม่ แต่ไม่เป็นผล ทำให้ภายในพรรคเกิดความแตกแยก

2. มุ่งยึดถือผู้นำพรรคเป็นสำคัญ ไต่ถามยึดถือจอมพลถนอม กิตติขจร พลเอกประภาส จารุเสถียร พลเอกทวี จุลละทรัพย์ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา พลโทแสวง เสนาณรงค์ โดยมียึดถืออัครมนตรีแห่งการเมือง การเขมาวามพรรค จึงเป็นการรวมกันอย่างหลวม ๆ จึงเปราะบางและแตกแยกอย่างง่ายดาย
3. การเข้าสังกัดพรรคของบรรดา ส.ส. ส่วนใหญ่มีความมุ่งหวัง ผลประโยชน์เป็นการตอบแทน เช่นแย่งกันเป็นกรรมการในคณะกรรมการวางแผนพัฒนา ผู้ไม่เคยเป็นกร่างความวุ่นวาย และเกรงภัยคุกคามออกจากพรรคเพื่อไปร่วมตัวกันตั้ง พรรคการเมืองใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากตนเห็นคือผลประโยชน์นั่นเอง
4. ผู้นำพรรคไม่ให้ความสำคัญต่อกฎพรรค เพียงแต่ใช้กฎพรรคเป็น เครื่องมือให้บรรลุผลของบุคคลชั้นนำในพรรคเท่านั้น อีกทั้งไม่เคยตั้งสรรคกับลูกพรรค มากนัก ถึงขนาดไม่รู้จักชื่อ ส.ส. ที่เขมาวามอยู่ในพรรค ทั้ง ๆ ที่ ส.ส. ที่รวมพรรค เพียง 100 กว่าคนเท่านั้น
5. ผู้นำพรรคผูกขาดอำนาจการบริหารอยู่ในกลุ่มบุคคลสำคัญ ๆ ในพวก ของตนเท่านั้น โดยพยายามกักกันมิให้ผู้อื่นมาแข่งขัน คู่แข่งขันที่สำคัญคือ ส.ส. ซึ่งรัฐธรรมนูญ พรรคกำหนดมิให้ ส.ส. เป็นรัฐมนตรี ส.ส. จึงเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญพรรค เมื่อ ไม่เป็นผลจึงไม่คอยให้ความร่วมมือ การบริหารงานของรัฐบาลจึงเต็มไปด้วยความล่าช้า และขาดความร่วมมือจาก ส.ส. ที่สนับสนุนรัฐบาล
6. การถ่วงพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีให้ล่าช้า โดย ส.ส. ฝ่าย รัฐบาลเองร่วมมือกับพรรคฝ่ายอื่น ๆ รัฐบาลจึงต้องยอมถอนขอต่อการเรียกร้องผลประโยชน์ ต่าง ๆ ของ ส.ส. ลูกพรรครัฐบาลเอง เช่นยืมจัดสรรเงินให้ ส.ส. ในสังกัดพรรคฯ และพรรคอิสระที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล นำเงินไปพัฒนาจังหวัดเพื่อเป็นการหาเสียง กันละ 3 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2513, 1 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2514 และ 2 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2515 จนมาถึงจุดแตกหักเมื่อ ส.ส. พรรคสหประชาไทย ส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มเงินไปพัฒนาจังหวัดของตนในขณะที่ผู้นำฝ่ายทหาร ต้องการให้นำเงิน

280 ลานบาทหัตถกรรมมาจักรแปรรูปผ้าให้ตัดออกจากวงพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2515 ไปเพิ่มให้กับงบประมาณป้องกันประเทศ ความขัดแย้งนี้กลายเป็นสาเหตุใหญ่ของการรัฐประหาร พ.ศ. 2514

เมื่อมองให้ถ่องแท้แล้ว การทำรัฐประหารตัวเองของจอมพลถนอม กิตติขจร เกิดขึ้นหลาย ๆ กับการทำรัฐประหารตัวเองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ พ.ศ. 2494 และ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อ พ.ศ. 2501 ซึ่งเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งภายในพรรครัฐบาล ความแตกแยกในคณะรัฐมนตรีและขอเรียกร้องงานาประการของเหล่า ส.ส. จนฝ่ายบริหารไม่อาจทนทานได้ จึงหาทางออกด้วยการทำรัฐประหารดังกล่าว

สรุปแล้วสาเหตุใหญ่ที่พรรคเสรีมนังคศิลาและพรรคสหประชาไทยล้มเหลว คือ

1. ยึดถือตัวบุคคล เป็นสำคัญ
2. การเขววมสังกัพรรค ของพรรค ส.ส. เพื่อหวังผลประโยชน์หรือ

ประสาผลประโยชน์ร่วมกัน

3. เกิดความขัดแย้งกันเองในกลุ่มผู้บริหาร และพรรค ส.ส. ที่สังกัดพรรค รัฐบาล

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานของรัฐบาลที่จัดตั้งหลังจากการปฏิวัติรัฐประหารที่ยึดอำนาจมาจากรัฐบาลเดิมนั้น ไม่สามารถรักษอำนาจของตนไว้ได้ยาวนาน รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นหลังการยึดอำนาจไม่ว่าจะด้วยการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม มักขาดเสถียรภาพ เกิดความวุ่นวายทั้งภายในคณะรัฐบาลเอง และทำให้การบริหารประเทศยุ่งยากเสมอ ทั้งนี้เพราะเสถียรภาพของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของรัฐบาล ซึ่งมีที่มาโดยการเลือกตั้งของประชาชนเป็นสำคัญ การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำหรับประชาชนที่จะใช้อำนาจในการปกครองประเทศโดยผ่านทางสภาผู้แทน แต่จากการศึกษาถึงลักษณะการวิเศษที่หนีออกเสถียรเลือกตั้งของประชาชนชาวไทย กลับชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่างจะใชระบบการเลือกตั้งโดยวิธีแบ่งเขตเลือกตั้งหรือรวมเขตเลือกตั้ง

ก็ไม่อาจทำให้ประชาชนกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ก็จะได้เห็นได้จากผลการเลือกตั้งทั้ง 12 ครั้ง (ดูตารางที่ 23) ปรากฏว่าประชาชนไม่ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ถึงครึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดในขณะเดียวกัน การลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ผู้ออกเสียงเลือกตั้งมักจะเลือกโยกถือเอาคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครแต่ละคนเป็นประการสำคัญ ก็จะได้เห็นได้จากตารางแจกแจง ส.ส. ที่มักจะให้รับเลือกตั้งเสมอ เช่น นายเลียง ไชยกาล นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ นายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ นายคล้าย ละอองนวล นายใหญ่ ศิวรักษ์ นายสวัสดิ์ คำประกอบ ฯลฯ

สรุปผลจากการเลือกตั้งทั่วไปทั้ง 3 ครั้ง (ช่วง พ.ศ. 2498 - 2514) ปรากฏว่าผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งไปเข้ารวมเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารนั่นเองที่ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ขอแยกกล่าวแต่ละรัฐบาลดังนี้

1. รัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม (21 มีนาคม 2500 - 16 กันยายน 2500)

ขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 พรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลได้ที่นั่งสูงสุดคือ 83 ที่นั่ง ไกรวัตรรวม ส.ส. จากพรรคอิสระและพรรคอื่น ๆ แล้วจัดตั้งรัฐบาล ระยะแรกรัฐบาลมีความมั่นคง แต่ระยะต่อมาเกิดการขัดแย้งกันภายในพรรคของ ส.ส. พรรครัฐบาลเองควยแตกหลาย ๆ ทีม เช่น

1.1 เป็นพรรคพวกของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงมุ่งยึดอภิชนเป็นสำคัญ

1.2 เข้ามารวมกันเพราะเห็นแก่ลาภยศ และผลประโยชน์

ดังนั้น ส.ส. ที่เข้ามารวมพรรคเสรีมนังคศิลาจึงแปร่บางแตกแยกกันไ้คงาย เพราะไม่ใครวมกันเพื่ออุบายการัน แกรวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อผลประโยชน์ขัดแย้งกันหรือผลประโยชน์ไม่ใกล้เคียงกัน จะเกิดความแตกแยกกันที่
 จนดูกลมใหญ่โต เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันเองในกลุ่มผู้บริหาร เช่น ความ
 ขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความขัดแย้ง
 ระหว่างพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความขัดแย้งระหว่าง
 จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับคณะนายทหารรุ่นใหม่ มีการจัดตั้งพรรคสหประชาชาติ
 กับพรรคเสรีมนังคศิลาแล้วกลายเป็นฝ่ายค้านที่เข้มแข็ง ต่อมาพรรคฝ่ายค้านได้ขอเปิด
 อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500
 ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะชนะคะแนนเสียง 132 : 70 แต่ทำให้รัฐบาลเริ่มขาดเสถียรภาพ
 ลง ประกอบกับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เป็นการเลือกตั้ง
 ไม่เรียบร้อย เป็นผลให้คณะทหารรุ่นใหม่ นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 พลโทถนอม กิตติขจร พลตรีประภาส จารุเสถียร ถือเป็นเหตุทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 16
 กันยายน พ.ศ. 2500

2. รัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร (1 มกราคม 2501 - 20 ตุลาคม 2501)

ขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 15
 ธันวาคม พ.ศ. 2500 พรรคสหประชาชาติซึ่งเป็นพรรคสนับสนุนรัฐบาลได้เลือกเข้ามา
 45 ที่นั่ง ซึ่งสร้างความผิดหวังให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชา
 การจัดตั้งรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร อย่างยิ่ง จึงรวบรวม ส.ส. จากพรรคต่าง ๆ
 และ ส.ส. อิสระ จัดตั้งพรรคใหม่คือพรรคชาติสังคม โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 เป็นหัวหน้าพรรค พลโทถนอม กิตติขจร และนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรองหัวหน้า
 พรรค พลโทประภาส จารุเสถียร เป็นเลขาธิการพรรค รวบรวม ส.ส. เข้าร่วมพรรค
 ได้ 30 คน จุดประสงค์เพื่อค้ำจุนบัลลังก์ของคณะปฏิวัติ โดยมีพลโทถนอม กิตติขจร
 เป็นนายกรัฐมนตรี นับเป็นการฝึกผลึกในการขยายเข้าสู่เวทีทางการเมืองของจอมพล
 สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพราะการไปรวบรวม ส.ส. จากที่ต่าง ๆ มารวบรวมเป็นพรรคกัน

เป็นการสร้างปัญหาให้แก่รัฐบาลอย่างแน่นอน ส.ส. ต่าง ๆ เหล่านี้ยอมเข้าร่วมพรรค
ชาติสังคมนิยมเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น

2.1 ส.ส. เห็นว่าจอมพลสฤษดิ์ ชนเรวัชต์ มีอำนาจมากที่สุดขณะนี้
จึงหวังเพื่ออาศัยเป็นหลักพิงพิงยึดเหนี่ยว

2.2 ใฝ่รับผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นเครื่องตอบแทน

เมื่อเริ่มจัดตั้งรัฐบาลก็เริ่มเกิดปัญหา ใฝ่แก้ปัญหาคำแต่งตั้งเลขาธิการ
รัฐมนตรี ซึ่ง ส.ส. ประธาณากันมาก ในที่สุดหาทางออกโดยจัดสรรตำแหน่งให้พรรค
สหภูมิ 10 ตำแหน่ง พรรคชาติสังคมนิยม 10 ตำแหน่ง และฝ่ายทหาร 6 ตำแหน่ง ซึ่งตกลง
กันได้ในระยะแรก

ปัญหาที่ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพระยะต่อมาคือ ปัญหางบประมาณรายจ่าย
ประจำปี พ.ศ. 2502 ซึ่งรายจ่ายเกินรายรับ ถึงแม้จะลดรายจ่ายแล้วยังเกินอยู่อีก
ถึง 900 ล้านบาท จึงจัดเก็บภาษีการพนัน อากรมหรสพ ภาษีน้ำมันและเงินกู้ในต่าง
ประเทศเพิ่มให้พอรายรับ จึงถูก ส.ส. เปิดอภิปรายโจมตีเป็นอันมาก ถึงรัฐบาลจะชนะ
ควยคะแนนเสียง 160 : 40 ก็ตาม ก็เป็นจุดเริ่มของความสั่นคลอนเสถียรภาพของ
รัฐบาล ประกอบทั้ง ส.ส. พรรคชาติสังคมนิยมหนึ่งมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง
เหมือนที่เคยกระทำมาแล้วในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และถึงกับเกิดความแตกแยก
ภายในพรรคเรื่องอยากเป็นรัฐมนตรี รัฐบาลพลเอกถนอม กิตติขจร (ได้เลื่อนยศเป็น
พลเอกหลังการไปรุดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี) ต้องเอาใจโดยปรับปรุงคณะ
รัฐมนตรีถึง 2 ครั้ง เพื่อเอาใจ ส.ส. จากทุกภาคเข้าเป็นรัฐมนตรี แต่ไรผลเพราะยัง
ทำให้ ส.ส. รวมพรรครัฐบาลแตกแยกยิ่งขึ้นจนถอนตัวออกจากพรรครัฐบาล พวกกันไปตั้ง
พรรคฝ่ายค้านขึ้นใหม่ จุดสุดท้ายที่รัฐบาลสุที่จะทนต่อสถานการณ์ได้ คือการเปิดอภิปราย
ทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในประเด็นสำคัญ 4 ข้อคือ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง
ปัญหาความเรียบร้อยภายใน และปัญหาเศรษฐกิจ และการศึกษาของประเทศ

ความวุ่นวายของ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งตัวเอง ทั้งจหมพลสฤษดิ์ ภิระวิชต์
ทองเค็มทางกลับจากทางประเทศ แล้วประกาศทำกรรัฐประหารตัวเองในวันที่ 20
ตุลาคม พ.ศ. 2501

3. รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (7 มีนาคม 2512 - 17 พฤศจิกายน
2514)

ขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลได้พียงมากกว่าพรรค
อื่นคือ 75 ที่นั่ง จากทั้งหมด 219 ที่นั่ง พรรคประชาชนไทยได้รองลงมา 57 ที่นั่ง
พรรคสหประชาไทย เมื่อไม่สามารถคุมเสียงข้างมากไว้ได้จึงดึงเอา ส.ส. กลุ่มอิสระซึ่งมี
จำนวนถึง 70 คน มารวมด้วย ในจำนวน 70 ที่นั่งนี้เป็น ส.ส. ในกลุ่มสันนิบาตเสรีชน
ที่พรรคสหประชาไทยไม่ส่งสมัคร เข้ารับเลือกตั้งถึง 30 กว่าคน ส.ส. กลุ่มอิสระสันนิบาต
เสรีชนสามมหาภาคไทยกลุ่มนี้พยายามดึงเงื่อนไขของรองกับผู้นำพรรคสหประชาไทย ที่สำคัญ
คือให้แก้ไขรัฐธรรมนูญพรรคสหประชาไทยเสียใหม่ เพื่อให้ ส.ส. เป็นรัฐมนตรีได้ จึงนับเป็น
จุดเริ่มการขาดเสถียรภาพตั้งแต่เริ่มแรก ต่อมาถึงกับรัฐบาลขาดเสถียรภาพโดยสิ้นเชิง

จากการที่รัฐบาลขาดเสถียรภาพทั้ง 3 ครั้ง ช่วง พ.ศ. 2498 - 2514
ซึ่งมีการเลือกตั้งทั่วไป 3 ครั้ง และได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลทั้ง 3 ครั้งก็กลาวมาแล้ว
จากการวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า เกิดจากฝ่ายคณะบริหารหรือฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น ผู้นำรัฐบาล
ขณะนั้นคือทั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งจอมพลสฤษดิ์ ภิระวิชต์ และทั้งจอมพลถนอม
กิตติขจร ต่างใช้วิธีการคล้าย ๆ กัน โดยดึง ส.ส. อิสระ และ ส.ส. พรรคอื่น เข้ามา
รัฐบาล และลงท้าย ส.ส. ภายในคณะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็ความวุ่นวายขึ้น

ความวุ่นวายของ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งนี้เอง ที่จอมพลสฤษดิ์ ชนวรรชิต
ต้องเดินทางกลับจากต่างประเทศ แล้วประกาศทำการรัฐประหารตัวเองในวันที่ 20
ตุลาคม พ.ศ. 2501

3. รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (7 มีนาคม 2512 - 17 พฤศจิกายน
2514)

ขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลได้ที่นั่งมากกว่าพรรค
อื่นคือ 75 ที่นั่ง จากที่นั่งทั้งหมด 219 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตยได้รองลงมา 57 ที่นั่ง
พรรคสหประชาไทยจึงไม่สามารถคุมเสียงข้างมากไว้ได้จึงดึงเอา ส.ส. กลุ่มอิสระซึ่งมี
จำนวนถึง 70 คน ในจำนวน 70 ที่นั่งนี้เป็น ส.ส. ในกลุ่มสันนิบาตเสรีชน ที่พรรค
สหประชาไทยไม่ส่งสมัครเข้ารับเลือกตั้งถึง 30 กว่าคน ส.ส. กลุ่มอิสระเสรีชน
สยามหาคไทยกลุ่มนี้พยายามตั้งเงื่อนไซตอรองกับผู้นำพรรคสหประชาไทย ที่สำคัญคือ
ให้แก่ไชยธรรมบุญพรรคสหประชาไทยเสียใหม่ เพื่อให้ ส.ส. เป็นรัฐมนตรีได้ จึงนับเป็น
จุดเริ่มการขาดเสถียรภาพตั้งแต่เริ่มแรก ต่อมาถึงกับรัฐบาลขาดเสถียรภาพโดยสิ้นเชิง

จากการที่รัฐบาลขาดเสถียรภาพทั้ง 3 ครั้ง ช่วง พ.ศ. 2498 - 2514
ซึ่งมีการเลือกตั้งทั่วไป 3 ครั้ง และได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลทั้ง 3 ครั้งก็กลายมาแล้ว
จากการวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า เกิดจากฝ่ายคณะบริหารหรือฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น ผู้นำรัฐบาล
ขณะนั้นคือทั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งจอมพลสฤษดิ์ ชนวรรชิต และทั้งจอมพลถนอม
กิตติขจร ต่างใช้วิธีการคล้าย ๆ กัน โดยดึง ส.ส. อิสระและ ส.ส. พรรคอื่นเข้าร่วม
รัฐบาล และลงท้าย ส.ส. ภายในคณะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็เกิดความวุ่นวายขึ้น

จนต้องรัฐประหารรัฐบาลตนเองทั้ง 3 ครั้ง 3 ครา ดังกล่าว

จากการศึกษาพฤติกรรมของ ส.ส. ในเวลาต่อมา หลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แล้วได้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในปี พ.ศ. 2517 เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดของประเทศไทย ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้ง มีบทบาทและความสำคัญสูง วุฒิสภามีบทบาทน้อยลง มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2518 โดยในรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ทุกคน ต้องสังกัดพรรคการเมือง ผลการเลือกตั้งทั่วไปพรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่งสูงสุด 72 ที่นั่ง พรรคธรรมสังคมนำได้ 45 ที่นั่ง พรรคชาติไทยได้ 28 ที่นั่ง พรรคเกษตรสังคมนำได้ 19 ที่นั่ง พรรคกิจสังคมนำได้ 18 ที่นั่ง พรรคสังคมนำได้ 16 ที่นั่ง พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้ 15 ที่นั่ง พรรคพลังใหม่ได้ 12 ที่นั่ง รวมพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งทั้งหมด 22 พรรค จำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรจึงกระจายไปตามพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยไม่มีพรรคการเมืองใดได้เสียงเด็ดขาดและสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ จึงต้องร่วมมือกันจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องประนีประนอมประโยชน์ซึ่งกันและกัน แต่ต่อมาก็ประสบความล้มเหลว พรรคประชาธิปัตย์นำโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคเกษตรสังคมนำ แต่เมื่อลงมติในสภาเพื่อบรรจุงรัฐบาลกลับไม่ได้รับความไว้วางใจจากบรรดา ส.ส. ที่สังกัดพรรคการเมืองอื่น ๆ จึงประสบความล้มเหลวตั้งแต่ยังไม่ทันได้เริ่มต้น

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รวบรวมพรรคการเมืองต่าง ๆ จัดตั้งรัฐบาลต่อมา นับเป็นรัฐบาลผสมในระบอบประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมืองต่าง ๆ มากที่สุด

ในโลกนี้มีถึง 16 พรรค¹ บริหารประเทศไปโดยความยากลำบาก และล้มเหลว
 ลงในที่สุด โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ทำการยุบสภา
 แล้วให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2519 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า
 พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่งสูงสุด 114 ที่นั่ง พรรคชาติไทย 56 ที่นั่ง พรรคกิจสังคม 45
 ที่นั่ง พรรคธรรมสังคมน 28 ที่นั่ง พรรคที่ได้รับเลือกตั้งที่เหลือ เรียกว่าพรรคต่ำกว่าสิบ
 คือได้ไม่ถึง 10 ที่นั่ง พรรคประชาธิปัตย์จึงเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยมี
 ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลผสมประกอบด้วยพรรค
 ต่าง ๆ ถึง 10 พรรค² เขาทำการบริหารประเทศเต็มไปด้วยความยากลำบาก

1. พรรคธรรมสังคมน	45	เสียง	10. พรรคพลังประชาชน	2	เสียง
2. พรรคชาติไทย	28	เสียง	11. พรรคแผ่นดินไทย	2	เสียง
3. พรรคกิจสังคม	18	เสียง	12. พรรคประชาธิปัตย์	1	เสียง
4. พรรคสังคมนิยม	16	เสียง	13. พรรคเสรีชน	1	เสียง
5. พรรคสันติชน	8	เสียง	14. พรรคเศรษฐกิจ	1	เสียง
6. พรรคประชาธิปไตย	6	เสียง	15. พรรคพัฒนาจังหวัด	1	เสียง
7. พรรคไท	4	เสียง	16. พรรคแรงงาน	1	เสียง
8. พรรคฟื้นฟูชาติไทย	3	เสียง			
9. พรรคสังคมนิยมฯ	3	เสียง	(ไม่ไว้วางใจ 12 เสียง)		
² 1. พรรคประชาธิปัตย์	113	เสียง	7. พรรคไทยสังคม	1	เสียง
2. พรรคชาติไทย	55	เสียง	8. พรรคแรงงาน	1	เสียง
3. พรรคธรรมสังคมน	28	เสียง	9. พรรคแนวร่วมประชา	1	เสียง
4. พรรคสังคมนิยม	8	เสียง	10. พรรคสยามใหม่	1	เสียง
5. พรรคสังคมนิยมฯ	2	เสียง			
6. พรรคพัฒนาจังหวัด	2	เสียง			
รวม	212	เสียง	จาก ส.ส.	ทั้งหมด	279 เสียง

และในที่สุดก็ตกลงม เหลวอีกครั้งหนึ่ง *

ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกในปี พ.ศ. 2522 ผลปรากฏว่าพรรคกิจสังคมได้
ที่นั่งสูงสุด 80 ที่นั่ง พรรคชาติไทย 36 ที่นั่ง พรรคประชากรไทย 32 ที่นั่ง พรรค
ประชาธิปไตย 30 ที่นั่ง ฯลฯ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อมา
โดยมีเสียงสนับสนุนจากวุฒิสมาชิกที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ตั้งขึ้นไว้เอง กับเสียง
สนับสนุนจากบรรดา ส.ส. อีกจำนวนหนึ่ง เขาทำการบริหารประเทศต่อมา แต่ต้อง
ประสบกับความล้มเหลวอีกจนได้ เมื่อเกิดการฉ้อโกงการนำน้ำมันขึ้นราคา พวก ส.ส.
ส่วนใหญ่ที่สนับสนุนพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์มา เองนั้น เตรียมรวมกับพวก ส.ส.
ฝ่ายค้านเปิดอภิปรายลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จึงจำใจ
ของลาออก สภาจึงโหวตหาตัวนายกรัฐมนตรีใหม่ ปรากฏว่า 90 % เลือกพลเอกเปรม
ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงเลือกเอา 3 พรรคใหญ่**
ได้แก่สังกัดกลุ่มพรรคกิจสังคม สังกัดกลุ่มพรรคชาติไทย และสังกัดกลุ่มพรรคประชาธิปไตย
รวมจัดตั้งรัฐบาลผสม เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523 รัฐมนตรีส่วนมากมาจากการ
เลือกตั้ง บริหารประเทศทำท่าว่าจะดี แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งกันในกลุ่มพรรคการเมือง
ที่บริหารประเทศ เช่น ความขัดแย้งในปัญหาโซดาแอส ปัญหาประกันราคาข้าว และที่สำคัญ
ที่ทำให้ถึงจุดแตกแยกกันคือ ความขัดแย้งเรื่องโทรพิมพ์คัดค้านการขอน้ำมันดิบที่ประเทศ
ซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ทั่วไปอย่างครึกโครม ถึงกับกลุ่มสังกัด

* ดูรายละเอียดได้ใน ไมตรี วิริยะ, "รัฐสภาไทย : การศึกษาวิเคราะห์
เปรียบเทียบบทบาทของสภาผู้แทนราษฎรพุทธศักราช 2518 และ 2519 กับสภาการปฏิรูป
การปกครองแผ่นดินพุทธศักราช 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการ
ปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

** ขณะนี้ยังไม่มีการขออนุญาตพรรคการเมือง จึงเรียกพรรคการเมืองว่า
"สังกัดกลุ่มพรรค. . . ."

พรรคกิจสังคม ประกาศคัดค้านเลือกตั้งพรรคชาติไทยว่า ถ้าสังกัดกลุ่มพรรคกิจสังคมเป็น
รัฐบาลต้องไม่มีสังกัดกลุ่มพรรคชาติไทย โดยให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
เป็นผู้ตัดสินใจว่า ท้องถื่นพรรคหนึ่งพรรคใดออกจากพรรคเข้าร่วมรัฐบาล พลเอกเปรม
ติณสูลานนท์ ตัดสินใจเลือกพรรคชาติไทยเข้าร่วมรัฐบาล โดยรวมเข้าด้วยกันกับสังกัดกลุ่ม
พรรคประชาธิปไตย กลุ่มสหพรรค และสังกัดกลุ่มพรรคแนวมหาชน

การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ หลังจากสังกัดกลุ่มพรรคกิจสังคมซึ่งเป็นกลุ่มพรรค
การเมืองที่มีเสียงอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่ากลุ่มพรรคการเมืองอื่น ๆ ไม่ได้รวม
รัฐบาลปรากฏว่า ท้องประสมปัญหายุ่งยากหลายประการ เนื่องจากแต่ละพรรคต่าง
เสนอกันในพรรคเป็นรัฐมนตรีพรรคละหลายคน และในหลายคนที่เสนอชื่อนั้นไม่
เหมาะสมจะเป็นรัฐมนตรี เข้าบริหารประเทศ¹ คร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี ที่ปรึกษา
นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า "สาเหตุที่การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ต้องล่าช้าและไม่ราบรื่น
เนื่องมาจากมีพรรคการเมืองบางพรรคตั้งข้อเรียกร้องมากเกินไป จนเกินกว่านายก
รัฐมนตรีจะยอมรับได้"²

พรรคการเมืองยังเห็นแก่ประโยชน์ของพรรค โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ของ
ประเทศชาติ ยังมีข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ กัน ดังนี้

- พรรคประชาธิปไตยเสนอรายชื่อเป็นรัฐมนตรี 10 คน³
- ณรงค์ เทวกุลปทัศา สหพรรคจะไคเป็นรัฐมนตรี 9 ที่นั่ง⁴
- สหพรรคพร้อมจะให้การสนับสนุน โดยต้องพิจารณารายละเอียดปลีกย่อย
เสียก่อนว่า มีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง⁵

1 สัมภาษณ์ คร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี วันที่ 15 มีนาคม.

2524.

2 เรื่องเดียวกัน.

3 น.ส.พ. มติชน รายงาน ฉบับวันที่ 6 มีนาคม 2524.

4 น.ส.พ. มติชน รายงาน ฉบับวันที่ 6 มีนาคม 2524.

5 น.ส.พ. ไทยรัฐ รายงาน ฉบับวันที่ 6 มีนาคม 2524.

- พรรคชาติไทยยื่นกรณารองตำแหน่งเดิม¹
- "เปรม" เรียกหัวหน้าพรรคหรือ ว่าไม่ควรถือโควตา ร.ม.ต. จะเกิดการตอรองยกเยอ²
- ดร.ไตรรงค์ ปฏิเสธที่จะเปิดเผยพรรคการเมืองที่เรียกกรงมากกว่าเป็นพรรคไหน แต่มั่นนอน³
- โฉแต่ละพรรคไม่ถูกใจ ยังคงตอรองกันเกรียค⁴
- ดร.ไตรรงค์ว่า "เงื่อนไขที่พรรคการเมืองเหล่านั้นเสนอมา เป็นประโยชน์ที่พรรคเห็นแก่ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม จึงทำให้การจัดตั้งรัฐบาลไม่สามารถจัดตั้งได้ ทานนายกรัฐมนตรีทานคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของ ส.ส."⁵
- "เปรม" จัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ เพราะบางพรรคคงเงื่อนไขมาก⁶
- นายสวัสดิ์ คำประกอบ ส.ส. จังหวัดนครสวรรค์ เห็นควยกับการตั้งรัฐบาลแห่งชาติ ต่อเมื่อนายกไม่สามารถยอมขอมในการตั้งรัฐบาลกับพรรคการเมืองได้แล้ว⁷

1น.ส.พ. มติชน	รายวัน ฉบับวันที่	10 มีนาคม	2524.
2น.ส.พ. เกลิมิลเรอร์	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.
3น.ส.พ. สยามรัฐ	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.
4น.ส.พ. เกลิโหม	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.
5น.ส.พ. เกลิโหม	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.
6น.ส.พ. ไทยรัฐ	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.
7น.ส.พ. ไทยรัฐ	รายวัน ฉบับวันที่	9 มีนาคม	2524.

— ดูทางจัดตั้งรัฐบาลผสมของพลเอกเปรมฯ เริ่มแจ่มใส ทั้งไปทลายเรื่องรัฐบาลแห่งชาติ พรรคชาติไทยยอมศิโรราบทุกประการ นายกะโหลกกระทรวงไชนกัไม่เกี่ยงงอน แต่ไม่วายส่ง ส.ส.นักวิชาการของพรรคออกมาคอยโต้แนวความคิดของฝ่ายรักษานายกฯ¹

โดยเหตุที่พรรคการเมืองที่จะเข้ารวมรัฐบาล ตั้งเงื่อนไขมากขึ้นไป เป็นเงื่อนไขที่พลเอกเปรม คิมสุลันเท นายกรัฐมนตรีรับไม่ได้ เป็นเหตุให้แนวความคิดตั้งรัฐบาลแห่งชาติขึ้นมา ซึ่งเชื่อกันว่า รัฐบาลแห่งชาติคือทางออกที่สุด เพราะหากยังขืนให้พรรคการเมืองกบฏโยนผลประโยชน์เพื่อพรรคการเมือง ก็จำเป็นต้องไม่มีพรรคการเมือง

ดร.ไตรรงค์ สุวรรณคีรี กล่าววว่า "รัฐบาลแห่งชาติหมายความว่า เลือักบุคคลที่เหมาะสม มีคุณภาพทั้งประเทศที่เห็นวาทที่สุด โดยไม่คำนึงถึงพรรคการเมืองที่อยู่เวลานี้ ผู้ที่มีความสามารถมีคุณภาพที่อยู่ในพรรคการเมืองก็เลือกเข้ามาโดยไม่คำนึงว่า จะมาจากพรรคการเมืองใหญ่หรือพรรคการเมืองเล็ก ขอแต่ให้คุณภาพ"²

จะเห็นว่า ส.ส. ภายในพรรค รัฐบาลอีกเช่นกัน ที่เกิดการขัดแย้งกันเองจนทำให้รัฐบาลต้องปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ แต่การจะปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใด ก็คงออกมาในรูปที่ชื่อว่า จะประกาศตั้งรัฐบาล "แห่งชาติ" โดยไม่คำนึงถึงพรรคการเมือง จึงทำให้ทุกพรรคยอมตกลงโดยไม่มีเงื่อนไข พลเอกเปรม คิมสุลันเท จึงประกาศรายชื่อคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ออกมาได้ และขณะนี้กำลังบริหารประเทศอยู่ เชื่อว่าการบริหารประเทศจะเป็นไปได้ ในระยะหนึ่งเท่านั้น เพราะขณะนี้ ส.ส. พรรคแนวมหาชนกำลังไม่พอใจพรรคของตน ไท่ทั้งเป็นรัฐมนตรีเพียง 1 ตำแหน่งเท่านั้น อนาคตอาจมีรัฐบาลเปรม 3 โดยออกมาในรูปรัฐบาลแห่งชาติ เพราะพรรคการเมืองไม่เข้มแข็งพอที่จะเป็นผู้บริหารประเทศได้

จากความไม่ราบรื่นและความไม่มีเสถียรภาพของแต่ละรัฐบาลในระยะหลัง ๆ ก็กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าความเหตุใหญ่ยังคงมาจากบทบาทของ ส.ส. และพรรคการเมือง เช่นเดียวกับที่ปรากฏมาแล้วหลายครั้งก่อนหน้านั้น

¹ใน.ส.พ. ไทยรัฐ รายงาน ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2524.

²สัมภาษณ์ ดร.ไตรรงค์ สุวรรณคีรี, วันที่ 15 มีนาคม 2524.

วิธีที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น น่าจะเป็นไปในลักษณะเหล่านี้ คือ

1. สร้างระบบพรรคการเมืองไทยให้เป็นเป็นึกแผนและเข้มแข็ง ในรัฐธรรมนูญควรมีบทบัญญัติเรื่องพรรคการเมืองไทยไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์โดยสมบูรณ์เป็นไปอย่างกว้างขวาง

1.1 โดยกำหนดคุณสมบัติของการตั้งพรรคไว้อย่างรัดกุม เช่น

ก. มีสมาชิกอย่างน้อย 1 แสนคน พรรคเล็ก ๆ น้อย ๆ กะจะไม่เกิดขึ้น ทำให้พรรคการเมืองน้อยพรรค

ข. บังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนต้องสมัครในนามของพรรคการเมือง

ค. พหุสภาพรรค เป็นผู้แทนราษฎร แทนที่จากผู้สมัครออกจากพรรค โดยสมาชิกผู้แทนราษฎรภายในพรรค 2 ใน 3

ง. การลาออกจากพรรคต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนราษฎรภายในพรรค 2 ใน 3 จึงจะให้ลาออกแล้วไปเข้าสังกัดพรรคใหม่ได้

1.2 พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกลงสมัคร เขาแข่งขัน 2 ใน 3 ของจำนวนผู้แทนทั่วทั้งประเทศ เช่น มีผู้แทนทั่วประเทศ 300 คน แต่ละพรรคต้องส่งสมาชิกลงสมัคร เขาแข่งขันอย่างน้อย 200 คน

1.3 การเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้ง ถ้าพรรคใดไม่ส่งสมาชิกไปเลือกตั้งเลย ต้องกำหนดให้ยุบพรรคการเมืองนั้นเสีย เพื่อไปรวมกับพรรคใหญ่

พรรคการเมืองก็จะเหลือเฉพาะพรรคใหญ่ ๆ ไม่กี่พรรคเท่านั้น เป็นการง่ายที่จะจัดตั้งรัฐบาล และรัฐบาลจะมีเสถียรภาพ เพราะจะไม่เป็นรัฐบาลผสมที่ระบอบกบฏพรรคต่าง ๆ มากมาย เพราะการเป็นรัฐบาลผสมนั้นจะมีปัญหาในเรื่องเสถียรภาพคือไม่มีโอกาสอยู่ในตำแหน่งจนครบวาระ

2. ยกเลิกบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญที่ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี เพราะพรรคที่มีเสียงข้างมากในสภาอาจไม่ได้อำนาจจัดตั้งรัฐบาลก็ได้

ถ้าประธานรัฐสภาไม่เสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี แต่อาจเสนอขอข้าราชการประจำ ที่มีสิทธิพล เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญต้องให้เป็นประชาธิปไตยจริง ๆ นั่นเอง โดยกำหนดให้พรรคที่ใดที่นั่งสูงสุดจัดตั้งรัฐบาลก่อน เมื่อจัดตั้งแล้วไม่สำเร็จก็ให้พรรคที่ใดที่นั่งรองต่อมาเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลต่อไป ไม่ควรมีการยุบสภาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ประชาธิปไตยถอยหลัง เขาคดอง

3. สมาชิกสภาประเภทแต่งตั้งต้องกำหนดคุณสมบัติไว้สูง และควรมีจำนวนไม่เกิน 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะโดยทั่วไป ส.ส. ประเภทแต่งตั้ง จะสนับสนุนรัฐบาลอยู่แล้ว

4. ให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ผู้มีอำนาจทางการเมืองและผู้เกี่ยวข้องของท้องถิ่นให้มีการศึกษาประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางกระบวนการทางการเมือง ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทางทฤษฎีได้แก่การบรรจุหลักสูตร เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมกระบวนการทางการเมืองไว้ในระดับประถมศึกษา โดยยอมรับว่าการเมืองเป็นเรื่องจำเป็นต่อชีวิตประจำวันเสมอ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ทุกคนรู้จักสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ และหวงแหนเสรีภาพของตนตั้งแต่เด็ก เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในระบบประชาธิปไตยต่อไป ในทางปฏิบัติก็อาจทำได้ เช่น ให้มีการเลือกตั้งระดับตำบล ระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด และให้เป็นไปในลักษณะที่ต่อเนื่องกัน เป็นต้น ทั้งนี้จะมีผลต่อเนื่องมาถึงบทบาทของ ส.ส. ในการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของปวงชนตลอดเวลา เพราะประชาชนจะมีความฉลาดพอที่จะรู้ว่า ส.ส. คนใดเป็นตัวแทนของตนหรือไม่ เช่น ส.ส. ปฏิบัติตนในทางที่มิชอบ เมื่อถึงคราวเลือกตั้งครั้งต่อไป ก็ไม่ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น

5. การก่อตั้งพรรคการเมือง ควรมีการเตรียมการอย่างดี มีอุดมการณ์ นโยบายอย่างแน่นอน มุ่งหมายที่จะสร้างให้พรรคการเมืองของตนเติบโตใหญ่ต่อไปใน

สภาพการณ์อย่างมั่นใจ แนวความคิดเก่า ๆ ที่รัฐบาลเคยก่อตั้งพรรคการเมือง โดยมุ่งหมายที่จะให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศนั้น นำไปสู่ความล้มเหลวอยู่ตลอดไป ทั้งนี้เพราะแนวความคิดเช่นนี้ทำให้พรรคชาคอุดมการณ์ นโยบายและแม้กระทั่งความถูกต้องและความชอบธรรมเสียสิ้น ทำให้พรรครัฐบาลเป็น พรรคที่ขาดคุณภาพ เริ่มสู่ความเสื่อมตั้งแต่โอกาสแรกและไร้เสถียรภาพลงในที่สุด ดังที่ เคยประจักษ์มาแล้วในกรณีของพรรคเสรีมันังคกิดา พรรคชาติสังคมน และพรรคสหประชาไทย

พรรคการเมืองของรัฐบาลซึ่งจะจัดขึ้นในโอกาสต่อไป ควรจะสร้างคนรุ่นใหม่ แทนกลุ่มนักการเมืองในสภาหน้าเก่า ๆ ซึ่งเปรียบเสมือน "น้ำเน่า" ที่จมปลักอยู่ในแนวความคิด ความเชื่อมั่น วิธีการ ตลอดจนเทคนิคทางการเมืองแบบเก่า ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการหาเสียง ซึ่งมีก็โจมตีคู่แข่งกันทุกคนที่ขวางหน้า ฉะนั้นควรที่จะแสวงหา ญปฏิบัติงานที่เป็นคน "รุ่นใหม่" ซื่ออาจที่ว่าจำเป็นต้องใช้นักการเมืองหน้าเก่า ๆ เพราะวงการ เมืองไทยยังขาดผู้มีความรู้ความสามารถนั้น เป็นคำกล่าวที่เกินความจริง แล้ว เพราะพฤติกรรมและกิจกรรมของกลุ่มปัญญาชนและนักวิชาการกลุ่มใหม่ในปัจจุบัน ก็เป็นที่ยอมรับกันในวงสังคมทั่วไป แม้พวกนี้จะเพ่งก้าวเขาสู่วงการ เมือง แต่พื้นฐานทางการศึกษาและความเข้มแข็งเอาจริงเอาจังของกลุ่มใหม่นี้ นับวันจะทวีมากขึ้น นับเป็นนิมิตร อันดีต่อระบอบประชาธิปไตย

6. ให้ ส.ส. เป็นรัฐมนตรีได้ นักการเมืองยอมปรารถนาที่จะเป็นรัฐมนตรี กันทุกคนเพื่อเขาทำการบริหารประเทศ โดย ส.ส. เหล่านั้นถ้ามีความรู้ความสามารถ มีเบื้องหลังที่สะอาดแล้ว ควรให้เป็นรัฐมนตรีได้ เพื่อเป็นการฝึกผู้นำทางพลเรือนให้แข็งแกร่ง เพื่อเป็นผู้นำของประเทศชาติในอนาคต¹ และเพื่อระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง ในบ้านเมืองของเราสืบไป

¹ สัมภาษณ์ ดร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี, ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี วันที่ 15 มีนาคม

7. พรรคการเมือง ควรให้ความรู้ความเข้าใจเรื่อง การเลือกตั้งและกลไกของระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองควรมีสาขาทุกจังหวัดและมีวิทยากรไว้สำหรับเป็นที่ให้คำปรึกษา แนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป สำหรับในโรงเรียนควรเสนอตัวเขาเป็นวิทยากรช่วยสอน ในชั่วโมงวิชาสังคมศึกษาหรือวิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อให้ นักเรียนได้ค้นคว้าในเรื่องการเมืองตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในระบอบการเมืองประชาธิปไตย

หากได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของพรรคการเมืองและ ส.ส. ในเมืองไทยถึงที่กล่าวมาโดยสรุปแล้ว เชื่อว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในอนาคต คงจะมีเสถียรภาพมั่นคงยิ่งกว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่แล้ว ๆ มา

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย